

รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย

คู่มือนี้พิมพ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม
คณะอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม

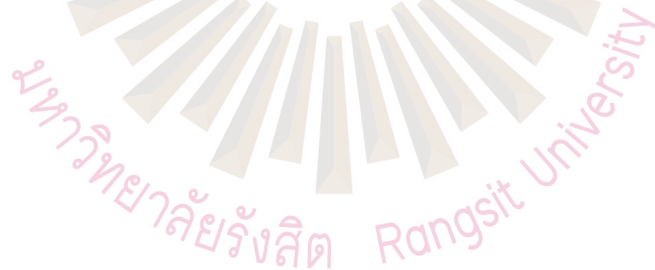
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีการศึกษา 2563

**A MODEL OF DATABASES MISSING PERSONS AND UNIDENTIFIED
BODIES IN THAILAND**

BY

POL.CAPT. RACHADAPORN MORNMOUNG

**A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY IN
CRIMINOLOGY AND JUSTICE ADMINISTRATION
FACULTY OF CRIMINOLOGY AND JUSTICE ADMINISTRATION**

GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2020

คชฎีนิพนธ์เรื่อง

รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย

โดย

ร.ต.อ.หญิงรัชดาภรณ์ มรม่วง

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาคชฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม

มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2563

รศ.ดร.ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด
ประธานกรรมการสอบ

รศ.ดร.ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม
กรรมการ

ผศ.ร.ต.อ. ดร. จอมเดช ตรีเมฆ
กรรมการ

ดร.อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์
กรรมการ

ผศ.พ.ต.อ.ดร.สฤณี สืบพงษ์ศิริ
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณิ์ สุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

21 ตุลาคม 2563

Dissertation entitled

**A MODEL OF DATABASES MISSING PERSONS AND UNIDENTIFIED BODIES
IN THAILAND**

by

POL. CAPT. RACHADAPORN MORNMOUNG

was submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of Doctor of Philosophy in Criminology and Justice Administration

Rangsit University
Academic Year 2020

Assoc. Prof. Srisombat Chokprajakchat,
Ph.D.
Examination Committee Chairperson

Assoc. Prof. Thamavit Terdudomtham,
Ph.D.
Member

Asst. Prof. Pol. Capt. Jomdet Trimek, Ph.D.
Member

Aranee Vivatthanaporn, Ph.D.
Member

Asst. Prof. Pol.Col. Sarit Suebpongsiri, Ph.D.
Member and Advisor

Approved by Graduate School

(Asst.Prof.Plt.Off. Vanee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

October 21, 2020

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาชี้แนะและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์พันตำรวจเอก ดร.ศฤงค์ สืบพงษ์ศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ร้อยตำรวจเอก ดร. จอมเดช ตรีเมฆ และ อาจารย์ ดร.อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิสอบคุษฎีนิพนธ์ที่ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมที่ให้โอกาสในการศึกษาต่อ และสนับสนุนทุนการศึกษาจนจบหลักสูตร

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่เห็นความสำคัญในงานวิจัยนี้ และสละเวลาตอบแบบสอบถามการวิจัย

ขอขอบพระคุณบิดามารดา ที่สนับสนุนและให้กำลังใจจนงานวิจัยสำเร็จด้วยดีคุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมนุชาพระคุณบิดามารดาและบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอขอบคุณมิตรสหาย และญาติพี่น้องที่คอยเป็นกำลังใจสำคัญทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ร.ต.อ.หญิง รัชดาภรณ์ มรม่วง

ผู้วิจัย

5907350 : ร.ต.อ.หญิงรัชดาภรณ์ มรม่วง
 ชื่อคุณิพนธ์ : รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย
 หลักสูตร : ปรัชญาคุณิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.พ.ต.อ.ดร.สฤษดิ์ สืบพงษ์ศิริ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย 2) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการบันทึกข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม จากหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรมจำนวน 4 หน่วยงาน รวมทั้งสิ้น 340 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสำหรับสำรวจความคิดเห็นปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย การวิเคราะห์เป็นการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป คำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือ key information โดยคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาอุปสรรคแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านระบบการจัดการ และด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์/สถานที่ โดยรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยการพัฒนาาระบบและบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน ระยะที่ 2 ระบบการนำเข้าข้อมูล และระยะที่ 3 การพัฒนาต่อยอดโดยการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆที่ใช้สนับสนุนการพิสูจน์บุคคล เช่น การพัฒนานวัตกรรมและการนำ AI มาประยุกต์ใช้ เป็นต้น

(คุณิพนธ์มีจำนวนทั้งสิ้น 172 หน้า)

คำสำคัญ: คนหาย, คนนิรนาม, ศพนิรนาม

ลายมือชื่อนักศึกษา ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

5907350 : Pol. Capt. Rachadaporn Mornmoung
 Dissertation Title : A Model of Databases Missing Persons and Unidentified Bodies
 in Thailand
 Program : Doctor of Philosophy in Criminology and Justice Administration
 Dissertation Advisor : Asst. Prof. Pol.Col. Sarit Suebpongsiri, Ph.D.

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the problems and obstacles the database storage of missing persons and unidentified bodies in Thailand; and 2) to present a database pattern of missing persons and unidentified bodies. The methodology of Mixed Methods such as the quantitative research and qualitative research were used. The sample involved 340 officials from four government agencies, and the method of quantitative research was purposive sampling. The data were collected through questionnaires for surveying opinions of problems and obstacles of missing persons and unidentified bodies in Thailand. The data analysis consisting of Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation was conducted through Statistical Software. The qualitative research using the Delphi technique from a sample of key information providers, selected from a panel experts with experience in the practice of missing persons, unidentified persons and unidentified bodies.

The results indicated that problems and obstacles were divided into 4 section Including man, money, system management and material. The model of databases missing persons and unidentified bodies in Thailand is divided into 3 levels as follows:

Level 1: The developed infrastructure through integration of cooperation and system development

Level 2: The importing information system

Level 3: The development of technologies to support identification process such as the developed innovation and using the Artificial Intelligence (AI) application, etc.

(Total 172 pages)

Keywords: Missing Persons, Unidentified Persons, Unidentified Bodies

Student's Signature Dissertation Advisor's Signature

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูป	ซ
บทที่ 1	
บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	9
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	9
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	10
1.5 ขอบเขตการวิจัย	11
1.6 นิยามศัพท์	11
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
บทที่ 2	
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง / ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	14
2.1 ความหมาย ประเภท องค์ประกอบ และลักษณะของรูปแบบ	14
2.2 แนวคิดเครือข่าย	20
2.3 แนวคิดหลักการ หรือรูปแบบกฎหมายของคนหาย และศพนิรนาม	30
2.4 มาตรฐานการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล	37
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ	38
2.6 ระบบฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ	42
2.7 ระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามแห่งชาติ ของสถาบันการยุติธรรมแห่งชาติประเทศสหรัฐอเมริกา	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.8 ระบบฐานข้อมูลสำนักงานคนหาย หน่วยงานอาชญากรรมแห่งชาติ สหราชอาณาจักร	48
2.9 ระบบฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย	49
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
บทที่ 3	
ระเบียบวิธีการวิจัย	55
3.1 ขั้นตอนการวิจัย	55
3.2 วิธีการศึกษาวิจัย	56
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
3.4 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	58
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	63
3.6 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	66
3.7 แนวทางการนำเสนอข้อมูล	67
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	68
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	68
4.1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	69
4.1.2 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม ในประเทศไทย	70
4.1.3 ความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและ ศพนิรนาม	74
4.1.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ	75
บทที่ 5	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคเดลฟาย	85
5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคเดลฟาย	85
5.1.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ต่อรูปแบบการจัดทำ ฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย	85

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.2 ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูล คนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย	112
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย	115
6.1 สรุปผลการวิจัย	115
บทที่ 7 การอภิปราย และข้อเสนอแนะ	125
7.1 การอภิปรายผล	125
7.2 ข้อเสนอแนะ	132
7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	134
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ตารางผู้เชี่ยวชาญ	146
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (รอบที่1)	148
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (รอบที่2)	153
ภาคผนวก ง ผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ	158
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 2	163
ภาคผนวก ฉ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 3	168

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 แสดงสถิติคนหาย และศพนิรนาม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2560- พ.ศ.2562	5
3.1 แสดงคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามภารกิจ	57
3.2 แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ความคิดเห็นในเรื่องปัญหาและอุปสรรค คนหายคนนิรนาม และศพนิรนาม	60
4.1 แสดงความถี่และค่าร้อยละข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	69
4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย	71
4.3 แสดงความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม	74
4.4 แสดงปัญหา/อุปสรรค	75
4.5 ข้อเสนอแนะ	78
5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อความที่เกี่ยวกับความเห็นด้วยของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทยในรอบที่สอง และรอบที่สาม	107

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
3.1	กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเคลฟาย	63
6.1	รูปแบบที่ 1	117
6.2	รูปแบบที่ 2	118
6.3	รูปแบบที่ 3	121

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ The International Committee of the Red Cross (ICRC) ได้เรียกร้องให้ประชาคมระหว่างประเทศแสดงความตระหนักของโศกนาฏกรรมของ คนหาย และครอบครัวของคนหาย ที่ไม่ทราบชะตากรรมของคนที่พวกเขารักในวันผู้สูญหายสากล หรือ The International Day of the Disappeared (IDD) ซึ่งตรงกับวันที่ 30 สิงหาคมของทุกปี คนหายหลายพันคนในทุกๆ ส่วนของโลกเป็นผลมาจากหลายสาเหตุ เช่น อาชญากรรม ความขัดแย้ง ภัยธรรมชาติ หรือการอพยพโยกย้ายข้ามถิ่น (International Committee of the Red Cross [ICRC], 2014)

คนหายเกิดขึ้นได้ในหลายสถานการณ์ เช่น สถานการณ์ความรุนแรง เช่น การสู้รบในประเทศส่งผลให้แรงงานข้ามชาติลี้ภัยออกนอกประเทศ และหายไปเพราะไม่สามารถติดต่อส่งข่าวสารไปยังครอบครัว หรือการขาดการติดต่อสื่อสาร นำไปสู่การแยกกับครอบครัวระยะยาว หรือกองกำลังติดอาวุธ หรือกลุ่มติดอาวุธที่หายไปในการปฏิบัติการ เขื่อนที่เสียชีวิตร่างกายถูกทอดทิ้ง ถูกฝังหรือถูกทำลาย ก่อนการพิสูจน์บุคคล ซึ่งมักจะไม่มีกรบันทึกข้อมูล ปิดบังหรือถูกทำลาย หรืออาจถูกจับลักพาตัว ไปกักขังในสถานที่ลับ (International Committee of the Red Cross [ICRC], 2015)

สำหรับบางประเทศ วัฒนธรรมและศาสนาเป็นสิ่งที่ท้าทายในเรื่องปัญหาของคนหาย บางศาสนาเห็นว่าการชันสูตรศพเป็นการดูหมิ่นผู้เสียชีวิต เพราะเนื้อเยื่อจะถูกกำจัดออกเพื่อการตรวจดีเอ็นเอ เช่น หลักการของศาสนาอิสลาม ห้ามกำจัดเนื้อเยื่อออกจากร่างกาย ซึ่งชาวมุสลิมจำนวนมากเข้าใจรวมไปถึงการเก็บชิ้นส่วน สารคัดหลั่งจากร่างกายเพื่อวัตถุประสงค์ในการตรวจดีเอ็นเอ นี่เป็นปัญหาของกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์บุคคล เช่นเดียวกัน บางศาสนาหรือวัฒนธรรมจะฝังหรือเผาศพทันทีภายหลังการเสียชีวิต ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ละเอียดอ่อนต้องใช้การอธิบายและทำความเข้าใจกับครอบครัวผู้ตาย ที่ยังคงต้องการทราบความจริงของคนที่คุณเองรัก

และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในข้อเท็จจริงต่อคนในชุมชนด้วย อีกทั้งช่องว่างทางกฎหมายของประเทศ เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความมั่นใจว่า ผู้นำประเทศให้ความสนใจในเรื่องคนหายและครอบครัวคนหายเหล่านั้นอย่างจริงจัง ตัวอย่าง เช่น หลาย ๆ ครอบครัวของคนหายปฏิเสธที่จะยอมรับใบรับรองการตาย บ่อยครั้งที่มีความเชื่อและมีความหวังว่าคนที่รักยังมีชีวิตอยู่ (Congram, 2016)

คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ ได้ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานของการขอใบรับรองของการสูญหาย ซึ่งคนหายอาจจะยังมีชีวิตอยู่หรือตายไปแล้ว การขาดกฎหมายในการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล(ดีเอ็นเอ) การนำเสนอข้อมูลที่ส่งผลต่อความขัดแย้ง ด้านจริยธรรม ข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลทางสังคมของคนหาย รวมทั้งข้อมูลสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการหายตัว อย่างไรก็ตามข้อมูลส่วนบุคคลของคนตาย ครอบครัว พยาน ในระหว่างที่มีการสัมภาษณ์รวมทั้งข้อมูลคนหายควรจะต้องมีกฎหมายที่เคร่งครัดในการป้องกันข้อมูลเหล่านี้ด้วย และในส่วนข้อมูลศพจะต้องมั่นใจว่าข้อมูลจะถูกใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อการพิสูจน์บุคคล ข้อมูลดีเอ็นเอที่เก็บจากศพนิรนาม และที่เก็บจากสมาชิกในครอบครัวของคนหาย เพื่อการเปรียบเทียบก็จะต้องใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการพิสูจน์บุคคลเท่านั้น การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ สำหรับการพิสูจน์บุคคลทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ เช่น แอฟริกา และเอเชีย ขาดแคลนการฝึกอบรมทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้กับแพทย์นิติเวช รวมทั้งการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติมานุษยวิทยา นิติโบราณคดี สำหรับการค้นหาและวิเคราะห์กระดูกซึ่งทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ รวมทั้งการผ่านการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ ความรู้และประสบการณ์และคุณภาพการทำงานแตกต่างกัน ดังนั้นในบางประเทศการพิสูจน์ศพนิรนามจึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง (Congram, 2016)

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ คนหายที่เป็นแรงงานข้ามชาติย้ายถิ่น (Missing Migrants) (Grant, 2015) ตามรายงานขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration) ในปี 2020 สถิติการสูญหายและเสียชีวิตทั่วโลกซึ่งเป็นข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ มีจำนวนมากกว่า 1,504 ราย (IOM Global Migration data analysis center, n.d.) ปัจจัยในการเดินทางเกิดจากต้องการหลบหนีจากสถานการณ์สงคราม ความรุนแรง ความไม่มั่นคง และความยากจนในประเทศ ดังนั้นการควบคุมบริเวณชายแดนตลอดจนเส้นทางการเดินทางก็จะมีอันตรายเพิ่มมากขึ้น จนทำให้จำนวนตัวเลขการสูญเสียชีวิตเพิ่มมากขึ้น และกลายเป็นศพนิรนามเนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐานแสดงตน ตามรายงานที่เผยแพร่โดยองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน ระหว่างปี 2000 และปี 2014 จำนวนผู้เสียชีวิตที่ชายแดนสหภาพยุโรป ที่เดินทางข้าม

ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน รวมประมาณ 22,400 คน ปัญหาที่พบคือในกรณีเครื่องบินตก เรืออัปปาง หรือเกิดแผ่นดินไหวจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลคนหาย ผู้เสียชีวิต แต่กรณีเรือแรงงานข้ามชาติ อัปปางจะไม่มีมีการเก็บรวบรวมข้อมูลใดๆไว้ ข้อมูลส่วนมากได้มาจากองค์กรภาคประชาสังคม หรือ สื่อต่างประเทศต่างๆ นั้นแสดงให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ไม่ได้รับความสำคัญเลย เนื่องจากว่า ผู้กำหนดนโยบายและนักวิชาการของประเทศ มุ่งเน้น และจำกัดเฉพาะการป้องกัน ปัญหาการลักลอบ การช่วยเหลือผู้ภัย การผลักดันผู้ลี้ภัยออกนอกประเทศ เป็นต้น รวมทั้งสิทธิ นโยบายการป้องกันชายแดนของประเทศนั้นๆ (Grant, 2015)

สำหรับการเสียชีวิตของแรงงานข้ามชาติ นั้นคำถามที่จะต้องหาคำตอบในเรื่องนี้คือ เกิดอะไรขึ้นกับศพแรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิตในการเดินทางข้ามทะเลเมดิเตอร์เรเนียน การจัดการ ศพแรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิตจากเหตุเรืออัปปางระหว่างข้ามทะเลเมดิเตอร์เรเนียน การจัดการเก็บ รวบรวมศพและการขนส่งศพไปยังโรงพยาบาล ถูกดำเนินการโดยหน่วยยามชายฝั่ง ไม่ใช่แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ ดังนั้นอาจจะเลยในการเก็บชิ้นส่วน หรือวัตถุพยานที่นำไปสู่ การพิสูจน์บุคคล กฎหมายไม่ได้เคร่งครัดในการตรวจสอบสาเหตุการตาย ก่อนการลงนาม ในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้ฝังศพ การชันสูตรศพ มีข้อจำกัดในการพยายามที่จะหา สาเหตุการตาย รวมทั้งไม่สามารถตอบคำถามถึงขั้นตอนต่อไปว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป การฝังศพดำเนินการอย่างรวดเร็ว เนื่องจากโรงพยาบาลไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บ ศพได้เพียงไม่กี่วัน เนื่องจากไม่มีงบประมาณ ไม่มีอุปกรณ์สถานที่ในการเก็บรักษาศพ ประเทศ มีงบประมาณเพียงทำให้การรักษาสำหรับคนที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าไม่มี ขั้นตอนมาตรฐานในการจัดการกับศพแรงงานข้ามชาติ หน่วยงานท้องถิ่น ปฏิเสธกฎหมายและความ รับผิดชอบทางศีลธรรมที่จะแก้ไขปัญหาการพิสูจน์บุคคล ซึ่งศพส่วนใหญ่จะพบข้อมูล หรือเอกสาร ที่เกี่ยวข้องในการระบุตัวตน มีรอยสัก ดำหนิ ซึ่งไม่มีการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนในการ พิสูจน์บุคคล รวมทั้งข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ เช่น หลักฐานจากผู้รอดชีวิตของเรือ อัปปางที่สามารถก้าวไปสู่เป้าหมายการพิสูจน์บุคคล (Kovras and Robins, 2016)

ดังนั้นคณะกรรมการระหว่างประเทศเกี่ยวกับคนหาย (The International Commission on Missing Persons) ได้พัฒนางานด้านพันธุศาสตร์ นิติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการ พิสูจน์ผู้เสียชีวิตและคนหายในความขัดแย้ง และความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในรูปแบบของ ฐานข้อมูลออนไลน์ ซึ่งสามารถใช้งานโดยครอบครัวคนหายที่จะเป็นศูนย์กลางให้ครอบครัวได้รับรู้ ชะตากรรมของญาติที่หายไป ซึ่งกรณีถ้าเสียชีวิตแล้วศพถูกฝังอยู่ที่ไหน สิทธิดังกล่าวถูกกำหนดไว้

ในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ การปฏิบัติด้านมนุษยธรรมครอบครัวมีสิทธิที่จะรู้ชะตากรรมของญาติที่หายไปในการเดินทางการอพยพย้ายถิ่น ความท้าทายในการพิสูจน์ศพนิรนาม ปัญหาความล้มเหลวในการที่จะใช้มาตรฐานระเบียบวิธีการปฏิบัติงานเดียวกัน แบบบันทึกข้อมูล การจัดการข้อมูลระดับชาติและระดับท้องถิ่น จำนวนเจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์ ในเมืองและในชนบท ขาดข้อมูลคนหายจากญาติ (Ante mortem Data) เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลศพ (Post mortem Data) ยังไม่สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลศพนิรนามรวมทั้งแรงงานข้ามชาติ ในประเทศสหรัฐอเมริกาปัญหาที่คล้ายกันคือไม่มีศูนย์กลางสำหรับรวบรวมข้อมูลคนหายที่พบครั้งสุดท้ายข้ามชายแดนสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก ครอบครัวแจ้งคนหายที่รัฐหนึ่ง แต่ศพถูกพบอีกรัฐหนึ่ง ดังนั้นไม่มีทางที่ข้อมูลจะมาเชื่อมโยงกัน การขาดข้อมูลเกี่ยวกับห่วงโซ่ของการครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of Custody) ทำให้ยากต่อการติดตามศพ (Grant, 2015)

จากสถานการณ์ของการเสียชีวิตทั่วโลก สร้างความท้าทายโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการพิสูจน์บุคคล (Grant, 2016) ดังนี้

1) สถานการณ์ปิด (Close Disaster) เช่น เรือพาณิชย์อัปปาง เครื่องบินตกจะมีข้อมูลข้อมูลรายชื่อผู้โดยสารและลูกเรือซึ่งสามารถนำมาเทียบกับข้อมูลคนหายจากครอบครัว แต่สถานการณ์เปิด (Open disaster) เช่น แรงงานข้ามชาติบนเรือ เมื่อเรืออัปปาง ข้อมูลรายชื่อผู้โดยสารไม่มี จึงเป็นเรื่องยากในการพิสูจน์บุคคล อีกทั้ง แรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายไม่มีบัตรประจำตัว ไม่มีเอกสารแสดงตน เนื่องจากการลักลอบจึงต้องทำลายเอกสารตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ

2) การเสียชีวิตข้ามประเทศ แรงงานข้ามชาติที่สูญหายหรือเสียชีวิต อาจเดินทางผ่านหลายประเทศบนเส้นทางอพยพที่ซับซ้อน ไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลทางภูมิศาสตร์ระหว่างสถานที่ของเรืออัปปางและประเทศต้นทาง หลายครอบครัวจึงจะไม่ทราบว่าเป็นญาติ ดังนั้นจึงไม่มีข้อมูลคนหายสำหรับการเปรียบเทียบกับข้อมูลศพ หรือกรณีทราบ แต่ครอบครัวไม่สามารถเดินทางมาได้ เนื่องจากระยะทาง ค่าใช้จ่าย หรือหนังสือเดินทาง

3) การลักลอบเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย ครอบครัวแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายมักจะกลัวเมื่อต้องไปแจ้งความคนหายต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งอาจจะมีผลต่อสถานภาพของตนเอง ความกลัวจะเป็นอุปสรรคต่อการมาเป็นพยานและการให้ข้อมูล

4) เมื่อชาวต่างชาติเสียชีวิตในต่างประเทศ ข้อมูลจะส่งไปยังครอบครัวผ่านสถานกงสุลของประเทศนั้นๆ แต่ในกรณีการเสียชีวิตของแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายที่ครอบครัวอยู่ห่างไกลจากเมืองหลวง หรือไม่เป็นที่รู้จัก สถานกงสุลอาจไม่สามารถดำเนินการได้

นอกจากนี้การขาดศูนย์กลางฐานข้อมูลศพนิรนาม ครอบครัวยุติกรรมไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลศพนิรนาม ความแตกต่างในวิธีการของการบันทึกข้อมูล ข้อมูลระหว่างคนหายและข้อมูลศพนิรนาม ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบจับคู่กันได้ แม้ว่าบางครั้งจะอยู่ในประเทศก็ตาม ระบบยังขาดประสิทธิภาพ ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลศพนิรนาม และขาดข้อมูลคนหายจากญาติเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลศพนิรนาม (Grant, 2016)

สำหรับประเทศไทยข้อมูลคนหายและศพนิรนาม ยังกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ ทำให้ข้อมูลอาจมีความซ้ำซ้อนและซ้อนทับกันบางส่วน โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560- 2562 มีข้อมูลคนหายและศพนิรนามที่มีการรับแจ้งผ่านภาครัฐ รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงสถิติคนหายและศพนิรนาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560- พ.ศ.2562

หน่วยงาน	พ.ศ.2560	พ.ศ. 2561	พ.ศ.2562
คนหาย			
กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	968	876	346
สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม	19	26	41
รวม	987	902	387
ศพนิรนาม			
สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม	274	295	337
สถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	206	207	194
กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	97	142	137
กระทรวงสาธารณสุข (สธ.)	564	405	328
รวม	1,141	1,049	9,96

ที่มา: สถาบันนิติวิทยาศาสตร์, 2563

สำหรับในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกามีคนหายไม่ต่ำกว่า 600,000 คนต่อปี ศพนิรนามมากกว่า 40,000 ศพต่อปี (The National Institute of Justice,2020) ทำให้หน่วยงานกระทรวงยุติธรรมประเทศสหรัฐอเมริกา มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลชื่อ National Missing and Unidentified Persons System ชื่อย่อ NamUs เป็นระบบฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม โดยถูกพัฒนาขึ้นในปี 2005-2011 เพื่อให้เป็นระบบศูนย์กลางในการรวบรวม

และแลกเปลี่ยนข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา (National Institute of Justice, 2010) เมื่อยังไม่สามารถพิสูจน์ศพนิรนามได้ว่าเป็นใคร ทำให้กระบวนการยุติธรรม ต้องหยุดชะงักไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ซึ่งสาเหตุการเสียชีวิตส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการบังคับให้สูญหาย (Enforced Disappearance) การค้ามนุษย์และยาเสพติด ถูกฆาตกรรม และตายโดยไม่ทราบสาเหตุ การกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรง เป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ (Crime Against Humanity) ซึ่งศพนิรนามเหล่านี้มีทั้งคนไทยและแรงงานข้ามชาติ เช่น พม่า กัมพูชา ลาว เวียดนาม หรือมาเลเซีย เป็นต้น (The National Institute of Justice, 2020)

มูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ (มูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ, 2555) พบว่านโยบายของรัฐอย่างน้อย 2 ประการ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของปัญหาการบังคับบุคคลให้สูญหาย ประการแรก การต่อต้านการก่อความไม่สงบด้วยกำลังทหารในภาคใต้ของประเทศไทย ประการที่สองนโยบายสงครามปราบปรามยาเสพติดเมื่อปี พ.ศ. 2546 นโยบายนี้ส่งผลมายาวนาน เนื่องจากการเก็บข้อมูลคนหายที่เกี่ยวกับใช้ยาเสพติดทำได้ยาก และครอบครัวญาติหวาดกลัวมากในการที่จะมาให้ข้อมูล นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการสูญหาย อีกอย่างน้อย 4 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ/ทหารและ/หรือผู้ที่มีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่เหล่านี้ มักเป็นผลมาจากกิจกรรมนอกกฎหมาย เช่น ยาเสพติด หรือลักลอบพาคนเข้าประเทศ หรือห้วยเถื่อน หรือเป็นสายป้อนข้อมูลให้ทางการ หรือปัญหาส่วนตัว

กลุ่มที่ 2 นักกิจกรรมหรือนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน การเมือง หรือต่อต้านการทุจริต

กลุ่มที่ 3 ประจักษ์พยานต่ออาชญากรรม หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กลุ่มที่ 4 คนต่างด้าวเสี่ยงต่อการบังคับบุคคลให้สูญหาย เพราะส่วนหนึ่งขาดสถานภาพทางกฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่มองว่าเป็นภัยคุกคามประเทศ

นอกจากนี้สหพันธ์ต่อต้านการบังคับบุคคลให้สูญหายแห่งเอเชีย (Asian Federation Against Involuntary Disappearances (AFAD)) ให้ความเห็นว่าปัจจุบันสถานการณ์ของประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากความไม่แน่นอนทางการเมือง และโดยทั่วไปประเทศในแถบเอเชียส่วนใหญ่ไม่มีกรอบทางกฎหมายหรือกฎหมายที่เฉพาะที่เกี่ยวกับการหายตัวไปที่เกิดจากอาชญากรรม (Sipin, 2015)

จากเหตุการณ์ต่างๆ ดังกล่าวทำให้มีหน่วยงานหรือองค์กรระหว่างประเทศหลายหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องคนหายให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวมาก เช่น คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (International Committee of the Red Cross (ICRC)) องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization Migration(IOM)) และองค์กรสิทธิมนุษยชน (Human Rights Watch) เป็นต้น เนื่องจากเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้ว ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศทำให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิ ของประชาชนหรือไม่ เช่น การสูญหายของนายสมชาย นิละไพจิตร แรงงานข้ามชาติถูกฆ่าแล้วโยนทิ้งกลางทะเล หรือลูกเรือไทยถูกกระบวนการค้ามนุษย์ล่อลวงเปลี่ยนชื่อเป็นกัมพูชา ก่อนไปเสียชีวิตบนเกาะอัมบน ประเทศอินโดนีเซีย และไม่สามารถนำศพกลับมาได้เนื่องจากถูกเปลี่ยนชื่อเป็นชาวกัมพูชา ต้องมีกระบวนการพิสูจน์บุคคลแล้วจึงสามารถนำศพกลับมาประเทศไทยได้

นอกจากนี้ประเทศไทยขาดโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพสำหรับระบบการติดตามคนหาย และบางครั้งการสูญหายไม่ได้เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม อาจทำให้เจ้าหน้าที่มักจะชักช้าที่จะดำเนินการอย่างจริงจัง หรือจะรีบดำเนินการในกรณีที่สงสัยว่าคนหายอาจจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม เวลา และการประสานงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด 2 ปัจจัย ที่มีผลต่อความสามารถของหน่วยงานระดับชาติ ในการพิสูจน์คนหาย ปัจจุบันมีฐานข้อมูล 2 ฐานข้อมูล แยกออกจากกันคือ ฐานข้อมูลคนหายและฐานข้อมูลศพนิรนาม ที่อยู่ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งทั้งสองหน่วยงานยังไม่มี การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน ดังนั้นกรณีเด็กหายอาจเป็นไปได้ ที่พวกเขาจะจบลงด้วยการถูกค้ามนุษย์ (Ehrlich, 2012)

ดังนั้นสำนักงานคนหายแห่งราชอาณาจักร จึงไม่จำกัดต้องรอเวลา 24 ชั่วโมงถึง จะแจ้งคนหายได้ (Geenty, 2012) ซึ่งคนหาย เป็นสถานการณ์ที่ยากที่จะกำหนดว่าการหายตัวไปของใครบางคนคือ “สมัครใจหรือจงใจ” หรือ “ไม่ได้ตั้งใจที่จะหาย” แต่การสมัครใจหายตัว อาจเป็นไปได้ที่พวกเขาได้รับอิทธิพลจากสภาวะแวดล้อม ตัวอย่างสำคัญ เช่น เยาวชน ที่หลบหนีจากการถูกทำร้ายและความรุนแรง ถึงแม้ว่าการหายตัวไปจะเป็นการตัดสินใจเลือกเอง แต่ความเป็นจริงมันเชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่ล่อแหลมระหว่าง การบังคับและสมัครใจจะหายตัวไปโดยไม่ตั้งใจ หมายรวมถึงผู้สูงอายุที่เดินหายออกไปจากบ้าน สมาชิกในครอบครัวที่ขาดการติดต่อกันเป็นเวลานานมาก และคนไร้บ้านที่โยกย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆ และขาดการติดต่อครอบครัวและเพื่อน ดังนั้นความแตกต่างระหว่างการหายตัวไปอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจจึงเป็นเรื่องยากตั้งแต่การหายตัวไป แม้ว่าจะดูเหมือนจริงใจแต่อาจจะมีแรงจูงใจจากสถานการณ์ที่อยู่ นอกเหนือการควบคุมได้ (Dongen, 2013)

ดังนั้นการประเมินความเสี่ยงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เร่งรีบดำเนินการติดตามหาคนหาย ในการประเมินความเสี่ยงอันตรายที่เกิดขึ้นกับคนหาย มีการแบ่งความเสี่ยงที่คนหายจะเป็นอันตรายเป็น ความเสี่ยงอันตรายสูง ปานกลาง หรือ ต่ำ ดังนี้ (Vo, 2015)

ความเสี่ยงอันตรายสูง หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดอันตรายขึ้นทันทีและเชื่อว่าคนหายอาจจะตกอยู่ในอันตรายจากสภาวะร่างกายที่อ่อนแอ หรืออาจตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมที่ร้ายแรง หรือความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายขึ้นทันทีต่อสาธารณะ

ความเสี่ยงอันตรายปานกลาง หมายถึง สถานที่สูญหายเสี่ยงต่อการสูญหายหรือการถูกข่มขู่ ความเสี่ยงอันตรายต่ำ หมายถึง ไม่มีการข่มขู่ทั้งต่อคนหายและต่อสาธารณะเหล่านี้ทำให้รัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นรูปธรรมมากกว่าเป็นนามธรรมมากขึ้น

ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลได้ออกกฎหมาย ชื่อ “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558” (The Regulation of the office of the Prime Minister on Search of Missing Persons and Identification of Unidentified Remains B.E. 2558 (2015)) เพื่อให้หน่วยงานต่างๆในกระบวนการยุติธรรมบูรณาการความร่วมมือด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามให้เป็นรูปธรรม และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามทั้งประเทศ โดยมีคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม ชื่อย่อ (ค.พ.ศ.) ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ และผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นกรรมการและเลขานุการ การขับเคลื่อนการปฏิบัติงานผ่านคณะกรรมการ 2 คณะ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ, 2558)

ที่ผ่านมารับแจ้งคนหายมีหลายหน่วยงานดำเนินการ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย และมูลนิธิกระจกเงา เป็นต้น ทำให้ข้อมูลคนหายกระจัดกระจายอยู่หลายๆหน่วยงาน การเก็บข้อมูลแตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับศพนิรนาม ที่ยังมีข้อจำกัดคือมีแพทย์นิติเวชเฉพาะตามโรงพยาบาลประจำจังหวัด ใหญ่ๆ การจัดเก็บข้อมูลแตกต่างกัน แนวทางวิธีการปฏิบัติงานแตกต่างกันทำให้ข้อมูลกระจัดกระจายและไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้งไม่มีศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม สำหรับเปรียบเทียบจับคู่ (Matching) ระหว่างข้อมูลทั้งสองเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การ

ติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัย สนใจศึกษารูปแบบ การจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ควรเป็นรูปแบบใดเพื่อนำไปสู่มาตรการ และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติได้ และจะได้นำไปสู่การสนับสนุน การปฏิบัติงานติดตามคนหายและพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามที่พบในประเทศไทยให้มี ประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ปัญหาและอุปสรรค การจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทยมีอย่างไรบ้าง

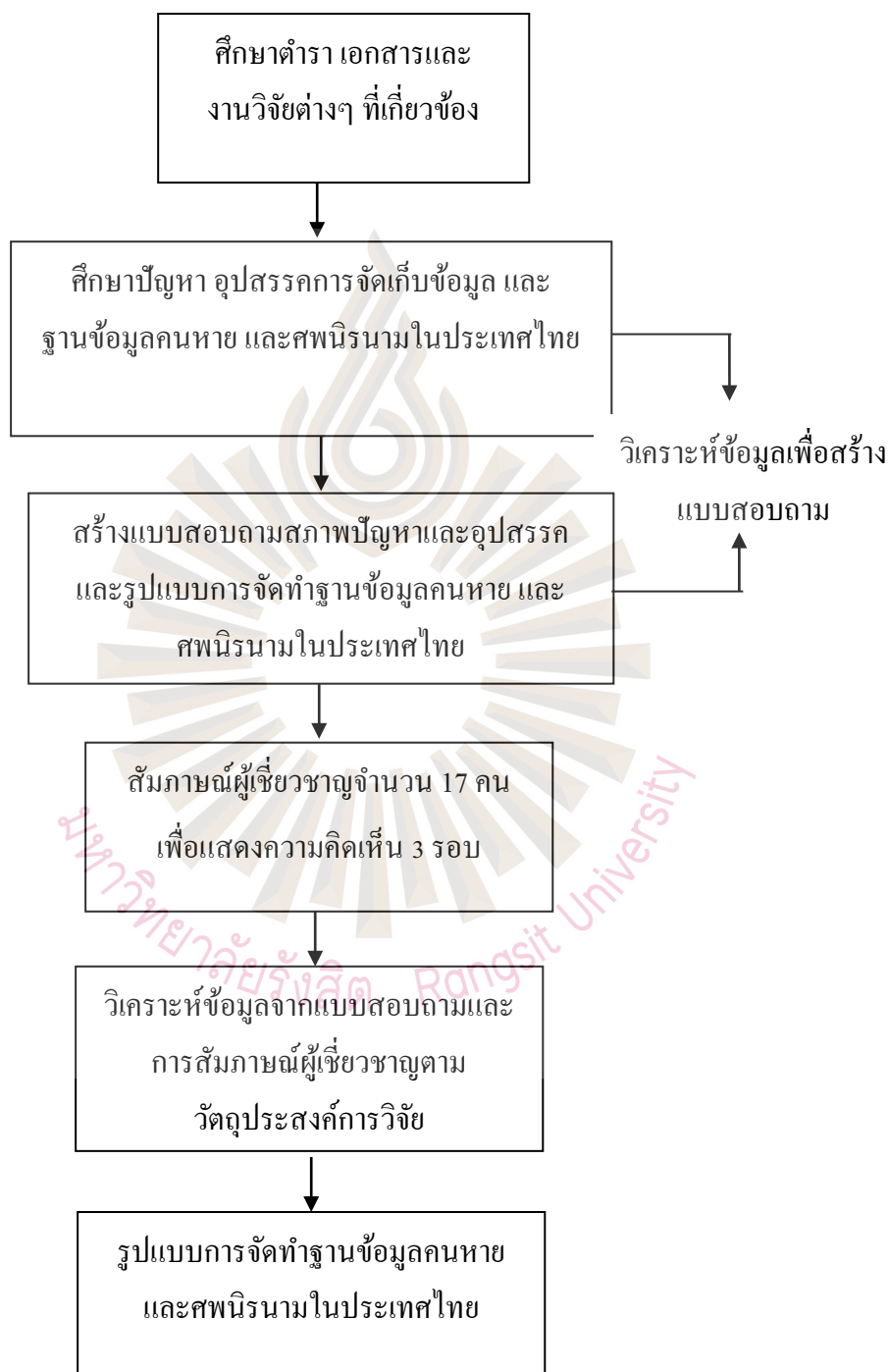
1.2.2 รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ควรมีลักษณะ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทย

1.3.2 เพื่อเสนอรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทย

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย
- 2) ศึกษา และค้นคว้า เอกสารที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย มาตรฐานการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลของหน่วยงานในต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย
- 3) ศึกษา และรวบรวมข้อมูลรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในต่างประเทศ

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม และองค์กรภาคประชาชนหรือ NGOs ในประเทศและต่างประเทศ ที่มีภารกิจด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม หรือมีภารกิจที่สนับสนุนภารกิจด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม

1.5.3 ขอบเขตพื้นที่หรือสถานที่ทำการวิจัย

เป็นการศึกษาข้อมูลคนหาย และศพนิรนามที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

1.6 นิยามศัพท์

รูปแบบ (Model) หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่างๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ และเพื่อใช้เป็นรูปแบบในการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย

คนหาย (Missing Persons) หมายถึง บุคคลที่หายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่สามารถติดต่อได้หรือไม่มีความรู้แน่ชัดว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่

ศพนิรนาม (Unidentified Remains) หมายถึง ศพหรือชิ้นส่วนอวัยวะของมนุษย์ที่ทำให้เชื่อหรือมีเหตุอันควรว่ามีบุคคลใดเสียชีวิต โดยไม่สามารถระบุได้ว่าศพหรือชิ้นส่วนอวัยวะของมนุษย์เป็นบุคคลใด

คนนิรนาม (Unidentified Persons) หมายถึง ผู้ที่ไม่ทราบชื่อตัว ชื่อสกุลและไม่มีหลักฐานแสดงตัวตน

ข้อมูลคนหาย (Ante mortem Data) หมายถึง ข้อมูลทั่วไป รูปพรรณสัณฐาน ลักษณะพิเศษ ประวัติทางการแพทย์ ภาพถ่าย ผลการตรวจพิสูจน์ต่างๆ เป็นต้น

ข้อมูลศพ (Post mortem Data) หมายถึง ข้อมูลทั่วไปของสภาพศพ ผลการชันสูตร ลักษณะพิเศษผลการตรวจพิสูจน์ต่างๆ เป็นต้น

ฐานข้อมูล (Databases) หมายถึง ข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม รวมทั้งผลการตรวจพิสูจน์ต่าง ๆ เป็นต้น

ผลการตรวจพิสูจน์ (Report) หมายถึง ผลการตรวจทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์โครโมโซม การจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะ การตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือ การตรวจพิสูจน์ทางทันตกรรม หรือการตรวจพิสูจน์ด้วยวิธีการอื่นใด เพื่อใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริง

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ หมายถึง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 เสนอแนะแนวทางหรือมาตรการในการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในประเทศไทย

1.7.2 ได้รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทยเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย

1.7.3 หน่วยงานต่างๆ สร้างความเชื่อมั่น และการยอมรับจากนานาชาติในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล แม้บุคคลนั้นจะเสียชีวิตไปแล้ว

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ได้ศึกษาแนวคิดและความรู้ทางวิชาการจากองค์กร หน่วยงานหลายๆ หน่วยงานทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ที่มีประสบการณ์ หรือองค์ความรู้ในด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิด ดังนี้

- 2.1 ความหมาย ประเภท องค์ประกอบ และลักษณะของรูปแบบ
- 2.2 แนวคิดเครือข่าย
- 2.3 แนวคิดหลักการ หรือรูปแบบกฎหมายของคนหาย และศพนิรนาม
- 2.4 มาตรฐานการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2.6 ระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนาม คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ
- 2.7 ระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามแห่งชาติ ของสถาบันการยุติธรรมแห่งชาติประเทศสหรัฐอเมริกา
- 2.8 ระบบฐานข้อมูลสำนักงานคนหาย หน่วยงานอาญากรรมแห่งชาติ สหราชอาณาจักร
- 2.9 ระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย
- 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมาย ประเภท องค์ประกอบ และลักษณะของรูปแบบ

2.1.1 ความหมายของรูปแบบ

ในพจนานุกรมทางการศึกษา Good (1973 อ้างถึงในชิรวัดน์ นิจนตร, 2560) ได้รวบรวมความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ไว้ 4 ประการ คือ

2.1.1.1 รูปแบบ คือ แบบอย่างของสิ่งหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือสามารถทำซ้ำได้

2.1.1.2 รูปแบบ คือ เป็นตัวอย่างที่ทำให้เกิดการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น

2.1.1.3 รูปแบบ คือ แผนภูมิหรือรูปสามมิติที่ใช้เป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ใช้เป็นหลักการหรือแนวคิด

2.1.1.4 รูปแบบ คือ ชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันหรือเป็นองค์ประกอบที่สามารถรวมตัวกันและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนเป็นสูตร ทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นข้อความได้

ความหมายของรูปแบบ (Model) รูปแบบ เป็นการสังเคราะห์ความคิดที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่สามารถแสดงออกมาเป็นคำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรมหรือ แผนภาพที่ช่วยให้ตนเองและผู้อื่นเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มีความสำคัญ คือ เป็นเครื่องมือทางความคิดสำหรับใช้ในการสืบค้นหาคำตอบ สร้างความรู้ ความเข้าใจใน ปรากฏการณ์ รูปแบบสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ การอุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่างๆ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี (ทิสนา แคมมณี, 2560) และต้องมีการพิสูจน์ ทดสอบ หากเป็นจริงสามารถ นำไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบได้ (พัฒนา พรหมณี , ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์, 2560)

ความหมายของรูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ใ้ 2 ความหมายดังนี้ (บุญเชิด ชานิศาสตร์, 2556)

- 1) รูปแบบ คือ รูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความจำนวน หรือภาพ โดยการลดทอนเวลาและเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น
- 2) รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

วิมล จันทรแก้ว (2555) ได้สรุปรูปแบบมี 2 ลักษณะ คือ ความหมายเชิงกายภาพ ซึ่งหมายถึง แบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม และความหมายเชิงแนวคิด คุณลักษณะ ซึ่งหมายถึง แบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรมและความหมายเชิงแนวความเป็นจริงอย่างง่าย หรือ ย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ออกมาให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องความเป็นเหตุเป็นผล และการเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน โดยใช้เหตุผลข้อมูลและฐานคติมาประกอบกันเป็นรูปแบบ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อธิบายทฤษฎีที่มีอยู่แล้วให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป หรือกล่าวโดยสรุปว่า รูปแบบ หมายถึงเค้าโครงของเรื่องที่ต้องการศึกษาโดยแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทาง

ความคิด องค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยในการศึกษา ปัญหา แนวคิด และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจง่ายและดียิ่งขึ้น

รูปแบบ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่เป็นขั้นเป็นตอน กระบวนการ ต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่อาจเป็น โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวความคิด หรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งโดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้นๆ (ประจวบ หนูเลี้ยง, เคน ชะเนติยง และนวลพรรณ วรรณสุธี, 2558)

รูปแบบ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน กระบวนการ ต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็น โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือตัวแบบ ที่จำลองสภาพความเป็นจริง โดยสร้างขึ้นจากการลดเวลา แล้วพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวความคิด หรือปรากฏการณ์โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ (Keeve, 1988)

จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง เครื่องมือ หรือกรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบ ที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลสามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

2.1.2 ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท ได้มีผู้จำแนกประเภทของรูปแบบ ดังนี้ (Smith and others, 1980) จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น

1.1) รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2) รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องฝึกหัดบิน เป็นต้น รูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2) รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) จำแนกออกเป็น

2.1) รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ

(Qualitative Model) เป็นการใช้ข้อความปกติในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน อธิบายรายวิชา เป็นต้น (Bertalanffy, 1968) ผู้สร้างทฤษฎีระบบกล่าวว่าการมีรูปแบบข้อความนั้นแม้ บางครั้งจะเข้าใจยาก แต่ก็ยังดีกว่าไม่มีรูปแบบเสียเลย เพราะอย่างน้อยก็เป็นแนวทางในการสร้าง รูปแบบประเภทอื่นต่อไป

2.2) รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิง ปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

Keeves ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ Keeves (1988 อ้างถึงใน วาโร เฟ็งสวัสต์, 2553)

1) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพส่วนใหญ่ ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบโครงสร้างอะตอม สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเปรียบเทียบ โครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกันทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูลและ ความรู้ที่มีอยู่ในลักษณะนั้นด้วย รูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบที่ชัดเจน สามารถที่จะนำไป ทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้และสามารถนำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่าง กว้างขวาง เช่น รูปแบบจำนวนนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเปรียบเทียบกับลักษณะถ้ำน้ำที่ ประกอบด้วยท่อน้ำเข้าและท่อน้ำออก ปริมาณน้ำที่ไหลเข้าถ้ำถึงเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เข้า วิทยาลัย อัตรการเกิด อัตรการย้ายเข้า อัตรการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ สำหรับปริมาณน้ำที่ไหล ออกเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน เนื่องจากพันธุศาสตร์การศึกษา การย้ายออก การจบการศึกษา สำหรับปริมาณน้ำที่เหลือในถ้ำถึงเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เหลืออยู่ใน วิทยาลัย เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียน ในโรงเรียน

2) รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการ บรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็น โครงสร้างทาง ความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความใน การอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้คือขาดความชัดเจน แน่นนอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้ในการศึกษา มาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา รูปแบบลักษณะนี้ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

4) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่เริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้คือต้องสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

4.1) รูปแบบระบบเส้นเคี้ยว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียวโดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ

4.2) รูปแบบระบบเส้นคู่ (Non-recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่งอาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้

ทิสนา แจมมณี (2560) ประเภทของรูปแบบ รูปแบบที่ใช้กันอยู่ทั่วไปมี 5 ประเภท ดังนี้

1) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบหรือรูปแบบคล้าย (Analogue Model) มีลักษณะเป็นรูปแบบความคิดที่ แสดงออกมาในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ อย่าง น้อย 2 สิ่งขึ้นไปรูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้าน วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากด้านศึกษาศาสตร์

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางสูตรคณิตศาสตร์ ส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

4) รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม และกราฟ เป็นต้น

5) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Casual Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ระหว่างตัวแปรต่างๆ ของสถานการณ์หรือปัญหา รูปแบบ ด้านศึกษาศาสตร์ มักเป็นแบบนี้เป็นส่วนใหญ่

2.1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

Brown and Moberg (1980 อ้างถึงใน วาโร เฟ็งสวัสต์, 2553) ได้ตั้งเคราะห์รูปแบบขึ้นมา จากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) เทคโนโลยี (Technology) 3) โครงสร้าง (Structure) 4) กระบวนการจัดการ (Management Process) และ 5) การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

สุนันทา พลโภชน (2560) สรุปการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วย อะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือ ตัวแปรต่างๆ ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้นๆ เป็นหลัก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบว่าจะมีโครงสร้าง ความสัมพันธ์ และ ประกอบด้วยอะไรบ้างนั้น ขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย หรือตัวแปรต่าง ๆ ณ ขณะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด เอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบ นั้น ๆ เป็นหลัก

2.1.4 ลักษณะของรูปแบบที่ดี

รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะ (วาโร เฟ็งสวัสต์, 2553) ดังนี้

- 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ
- 2) รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบ นั้นต้องถูกยกเลิก
- 3) รูปแบบควรจะต้องสามารถอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่อง ที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา

5) รูปแบบในเรื่องใด จะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ

2.2 แนวคิดเครือข่าย

2.2.1 ความหมายของเครือข่าย

พระดาบหนือ บุตรสีทา (2557) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย หมายถึง การประสานความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์กรที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน และสามารถเชื่อมโยงขยายผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่มหรือ องค์กรอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วม การทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยการติดต่ออาจทำได้ทั้งที่ผ่านศูนย์กลางแม่ข่ายหรือแกนนำ หรืออาจจะไม่มีแม่ข่ายหรือแกนนำ แต่จะทำการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กร สมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ โดยที่อาจมีรูปแบบการรวมตัวแบบหลวมๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรือเป็น โครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กันชัดเจน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกัน ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

เครือข่าย (Network) เป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ จะแลกเปลี่ยนข่าวสาร หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่าย ด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกัน ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน ประเด็นสำคัญของนิยามข้างต้น คือความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของ ตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ กัญญามน อินหว่าง (2556 อ้างถึงใน จุริวรรณ มณีแสง และคณะ, 2560)

กัญญามน อินหว่าง (2556 อ้างถึงใน จุริวรรณ มณีแสง และคณะ, 2560) สิ่งสำคัญของการสร้างเครือข่ายต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกันนั้น สมาชิกจะมองเห็น จุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมี

วิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลังมีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของเครือข่ายอีก ดังนี้

สร้อยญา จุฑานิล (2556) เครือข่าย หมายถึง การทำงานร่วมกันของกลุ่ม คนหรือองค์กรที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และมีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน มีโครงสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการเชื่อมโยงและประสานงานร่วมกันในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ร่วมกัน ลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายจะมีการเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มคนและองค์กร ทั้งนี้มีการติดต่อซึ่งกันและกันทั้งในระดับภายในองค์กรและภายนอกองค์กร

จากผู้ให้ความหมายของเครือข่ายหลาย ๆ ท่าน สามารถสรุปได้ว่าเครือข่าย หมายถึงกลุ่มคนหรือองค์กร ที่มีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันมารวมกลุ่มกันในลักษณะที่อาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการที่จะทำงาน โครงการ หรือกิจกรรม ร่วมกันโดยงาน โครงการ หรือกิจกรรมอาจมีการกำหนดระยะเวลาซึ่งเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นเครือข่ายอาจยุติลง หรืออาจมีการดำเนินการงาน โครงการ หรือกิจกรรมขึ้นมาใหม่อีกก็ได้

2.2.2 องค์ประกอบของเครือข่าย

สร้อยญา จุฑานิล (2556) ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบเครือข่ายดังนี้ การรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายที่แท้จริงนั้น เกิดจากการที่มีผลประโยชน์หรือ ความต้องการร่วมกัน ฉะนั้นการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะต้องอาศัยการรับรู้มุมมองในการทำงานร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีการติดต่อประสานงาน รวมทั้งร่วมมือกัน เพื่อรักษาความเป็นเครือข่าย เพราะหากสมาชิกในองค์กรไม่เข้าใจถึงองค์ประกอบของเครือข่ายแล้วอาจทำให้เกิดเครือข่ายเทียมขึ้นมาได้

ภัทรวรรณ นิลแก้วบรรวิษณีย์ (2559) ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบของเครือข่าย ความร่วมมือทางวิชาการ ดังนี้ องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะส่งผลให้การดำเนินงานเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย เทคนิค/วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) คุณลักษณะที่ดีของสมาชิกผู้นำเครือข่าย และการปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล

วนิดา ก่องคำ (2554 อ้างถึงใน สุภากร ชัยสถาพร, 2560) กล่าวว่า องค์ประกอบของเครือข่ายสังคมมี 7 ประการ ดังนี้

1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) หมายถึง การที่สมาชิกเครือข่ายที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เข้าร่วมเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหา ต้องการที่จะร่วมมือกันในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา มีความร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพัน ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) หมายถึง สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกัน ระหว่างสมาชิกเครือข่ายมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของเครือข่าย การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะดำเนินการไปด้วยกัน

3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefit) หมายถึง สมาชิกเครือข่ายมาร่วมกันเพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการ ซึ่งผลประโยชน์และความต้องการดังกล่าวไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้โดยลำพัง หากสมาชิกเครือข่ายต่างคนต่างทำ

4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholder Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ มีการระดมความคิดร่วมกัน เพื่อตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ ในลักษณะความเท่าเทียมกัน และในฐานะหุ้นส่วนของเครือข่าย และควรสานต่อความสัมพันธ์ ในแนวราบ

5) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต่างต้องการเสริมสร้าง และพัฒนากระบวนการทำงานของกันและกัน โดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์และมีการพัฒนางานร่วมกัน

6) การพึ่งพิงร่วมกัน (Interdependence) เป็นการเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่ายเนื่องจากทุกฝ่ายต่างมีข้อจำกัดในกระบวนการทำงาน มีความรู้ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย

7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกเครือข่าย มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย และผลการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย

2.2.3 แนวทางการสร้างเครือข่าย

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 อ้างถึงใน ภัทรวรรณ นิลแก้วบรรวิษณีย์, 2559) ได้สรุปกระบวนการสร้างเครือข่ายไว้ดังนี้

1) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายเป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัดการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งพิจารณาองค์กรต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเพื่อเข้าเป็นเครือข่ายในการทำงาน คำถามในขั้นตอนนี้มีดังนี้ คือ 1) จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใด 2) จะได้รับประโยชน์หรือต้องสละประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย 3) ระยะเวลาใดในการเข้าร่วมเครือข่าย คำตอบสำหรับคำถามเหล่านี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เมื่อระยะเวลาในการทำงานผ่านไประยะหนึ่งแล้ว

2) ขั้นติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย ภายหลังจากที่ได้ตัดสินใจในองค์กรที่เห็นว่าเหมาะสมในการเข้าร่วมเครือข่าย จะเป็นขั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนกันเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีความต้องการเหมือนกันมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน และต้องกระทำกิจกรรมตอบสนองความต้องการเหมือนกัน ดังนั้น จะต้องสร้างความคุ้นเคยและการยอมรับ รวมทั้งความไว้วางใจระหว่างกัน เป็นขั้นตอนของการปลูกจิตสำนึก โดยการให้รางวัลกระตุ้นให้อยากแก้ปัญหาร่วมกัน อาจเรียกขั้นตอนนี้ว่า เป็นขั้นตอนการเตรียมกลุ่มหรือเตรียมเครือข่าย

3) ขั้นการสร้างพันธมิตรร่วมกัน เป็นขั้นตอนของการสร้างความผูกพันร่วมกัน หมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกัน ในขั้นตอนนี้องค์กรจะเข้าสู่การตกลงที่จะทำงานร่วมกัน ซึ่งในการที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหากลุ่มองค์กรจะต้องมีความรู้ที่จำเป็น อาจจะทำโดยการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และอาจเรียกขั้นตอนนี้ว่ากลุ่มศึกษาเรียนรู้ (Learning Group) หากพิจารณาในประเด็นของระดับการสร้างเครือข่ายก็จะ เป็นขั้นตอนของการให้ความร่วมมือ (Informal Cooperation)

4) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์เป็นขั้นตอนที่การสร้างเครือข่ายปรากฏผลงานเป็นรูปธรรมเป็นขั้นตอนการเริ่มทำกิจกรรมโดยการใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการตกลงในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งเริ่มต้นด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม มีการกำหนดกิจกรรม จัดวางข้อตกลงในการทำงาน การกำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิ หน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม เป็นต้น ในขั้นกลุ่มกิจกรรม (Action Group) หากพิจารณาในประเด็นระดับ การสร้างเครือข่ายเรียกว่า เป็นขั้นตอนของการทำข้อตกลง (Formal Agreement)

5) ขั้นตอนการขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่มหลังจากขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์จนนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกัน จนมีผลงานปรากฏเป็นที่เด่นชัด องค์กรเครือข่ายมี

ความรู้สึกว่าตนได้รับผลประโยชน์จากการเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย ความสัมพันธ์จะแน่นแฟ้นขึ้น การเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากจะเป็นประโยชน์ ต่อการทำงานฝ่ายปฏิบัติการแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสัมพันธ์ด้วย ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น จะนำไปสู่การขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่มตามพื้นที่หรือตามลักษณะกิจกรรมในด้านระดับ การสร้างเครือข่าย ขั้นตอนนี้อาจอยู่ในระดับการเข้าลงทุนในองค์กรใหม่ (Minority Investment) และการจัดตั้งองค์กรใหม่ร่วมกัน (Joint Venture)

6) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนที่ เกิดจากเครือข่ายความร่วมมือเพื่อไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงานนั้นอีก

Starkey (1997 อ้างถึงใน วิจิต สุรัตน์เรืองชัย, จันทรพร พรหมมาศ, อาพันธ์ชนิด เจนจิต, และเวชฤทธิ์ อังคนะภักทรขจร, ม.ป.ป.) เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่ายว่าควรดำเนินการดังนี้

1) เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุม โดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับ ผลประโยชน์ร่วม หรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน มีการมอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุมให้กับบรรดาผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันรับผิดชอบ การหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว

2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทาง กิจกรรมหลัก และคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย เพื่อป้องกันการ ไม่ให้เกิดการครอบงำจากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรจัดให้มีการทบทวนเป็นระยะๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคม และความต้องการของสมาชิก

3) จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่ปวารณาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงานจัดการ และส่งกำลังบำรุงให้กับสมาชิก ซึ่งต้องไม่ติดอยู่กับกิจกรรมประจำวันขององค์กรตัวเอง และกลุ่มแกนต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่าย เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิก และป้องกันการผูกขาดอำนาจ

4) ความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่น มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการเลือกกิจกรรมและวิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตย

5) เครือข่ายต้องมีวิธีการจัดหาและจัดการทรัพยากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย และความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้ไม่ได้หมายถึงเงินทุนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงคุณภาพของสมาชิก วิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วม เทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

6) ทำให้เครือข่ายมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุน และความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวาง อาจมีชื่อและสัญลักษณ์ของเครือข่ายเพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่าย และอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคล เป้าหมายที่สามารถให้การรับรองเครือข่ายได้

7) ควรสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งมีได้ทั้งแนวราบ แนวตั้ง หรือในภูมิภาคต่างระดับกัน การเชื่อมเครือข่ายทำได้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นตัวแทนร่วมกันในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง และการร่วมกันประสานงานการประชุม

8) ควรมีการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอและถี่ถ้วน โดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ ความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ ควรให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิธีและเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่าย และร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการติดตามและประเมินผล

9) ควรมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกน และผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ

10) ควรเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความแข็งขันของสมาชิก โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจไปให้กับสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

โดยสรุปว่าแนวทางในการสร้างเครือข่ายนั้น ประกอบด้วยปัจจัยร่วมหลายประการ ดังนี้

- 1) เครือข่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของกิจกรรม และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนากิจกรรมนั้น ๆ ให้ดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ร่วมกัน
- 2) ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน คิด ตัดสินใจร่วมกัน
- 3) ควรมีการพบปะติดต่อประสานงานกัน อาจจะเป็นในรูปแบบการประชุม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความเข้าใจ ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของเครือข่าย หรือร่วมกันรับฟังปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน
- 4) ควรมีการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในรูปแบบการสัมมนา การศึกษาดูงาน ฯลฯ

2.2.4 คุณลักษณะของเครือข่ายการทำงานในมิติการบริหารงานภาครัฐ

จากผลงานทางวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ จิรประภา อัครบวรและประยูร อัครบวร(2552 อ้างถึงใน สรัญญา จุฑานิล, 2556) กล่าวว่า การบริหารงาน

ภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายภาครัฐ (Governing by Network) เป็นการดำเนินงานของภาครัฐที่สร้างคุณค่าของสังคม (Public Value) โดยพยายามตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน คือ ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงต้องเข้าใจมุมมองของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมหรือบริการของภาครัฐ เพื่อจะได้กำหนดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมหรือบริการที่เหมาะสม และให้เกิดคุณค่าทางสังคมสูงสุดจากความรู้สึกร่วมกันของประชาชน

เครือข่าย การบริหารกิจการบ้านเมือง (Governance Network) วสันต์ เหลืองประภัสร์ (2557 อ้างถึงใน สุรินทร ชาญสมร,2559) ประกอบด้วย

1) เครือข่ายความสัมพันธ์แนวนอนที่มีรูปแบบชัดเจนแน่นอนระหว่างตัวแสดง ที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependent) แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีความเป็นเอกเทศในการแสดงบทบาทของตนเอง (Autonomous) กล่าวคือตัวแสดงจะประกอบด้วยภาครัฐ (Public) ภาคเอกชน (Private) ภาคประชาสังคม (Semi-public) ตัวแสดงแต่ละภาคส่วน มีการพึ่งพาอาศัย (Dependent) ศักยภาพ และทรัพยากรของตัวแสดงอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ตัวแสดงทางการเมือง เห็นว่าประเด็นนโยบายสาธารณะที่ตนต้องการผลักดันต้องอาศัยบทบาทความร่วมมือของภาคส่วนอื่น ก็แสดงความจำเป็นในการจัดสรรทรัพยากร และศักยภาพของตนเองให้ตัวแสดงอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมใช้ร่วมกัน ตัวแสดงแต่ละภาคส่วนต่างก็มีความเป็นเอกเทศในการแสดงบทบาทของตนเอง (Operationally Autonomous) ไม่มีฝ่ายใดอยู่ภายใต้การควบคุมสั่งการของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยตัวแสดงอื่นไม่มีฝ่ายใดอยู่เหนือกว่า ที่สั่งให้ฝ่ายอื่นคิดหรือกระทำการใด ๆ ได้ การมีความสัมพันธ์ในเชิงการพึ่งพาอาศัยบทบาทซึ่งกันและกัน (Interdependency) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงเป็นไปในแนวราบที่ทุกฝ่ายอยู่ในฐานะเสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน แม้ว่าตัวแสดงแต่ละฝ่ายจะมีอำนาจหน้าที่ (Authority) และทรัพยากรไม่เท่ากัน แต่เมื่อต้องพึ่งพาอาศัยอีกฝ่าย ก็ทำให้ไม่มีฝ่ายใดสามารถใช้อำนาจควบคุมแนวตั้งเหนือฝ่ายใด ได้โดยไม่เสี่ยงต่อการทำลายเครือข่ายให้พังลง การจัดสรรแบ่งปันแลกเปลี่ยนทรัพยากรทั้งที่ เป็นรูปธรรมและนามธรรมอาจเป็นไปในลักษณะไม่สมมาตร (Asymmetrical Allocations) ก็ได้หากตัวแสดงทุกฝ่ายเข้าร่วมแลกเปลี่ยน แบ่งปันกันอย่างสมัครใจ (Voluntary) และแต่ละฝ่ายมีอิสระที่จะถอนตัวออกจากการเป็นส่วนหนึ่ง ของเครือข่ายได้ตลอดเวลา

2) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงดำเนินไปโดยผ่านการเจรจาต่อรอง ข้อตกลงร่วมกัน (Negotiations) กล่าวคือการเจรจาต่อรองหาข้อตกลงร่วมกันจะมีองค์ประกอบคือการต่อรอง (Bargain) เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรร่วมกันของแต่ละฝ่ายเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนเป้าหมาย ให้บรรลุผลสูงสุด และ การปรึกษาหารือกัน (Deliberation) เกี่ยวกับข้อดีและ

ข้อเสียของแนวทางการประสานบทบาท ซึ่งกันและกันในลักษณะต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันและสร้างความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่าย การเจรจาปรึกษาหารือระหว่างตัวแสดงในเครือข่ายหนึ่ง ๆ อาจไม่นำไปสู่ฉันทมติที่เป็นเอกฉันท์ (Unanimous Consensus) เสมอไป หากการเจรจาอยู่ภายใต้บริบทที่ตัวแสดงแต่ละฝ่ายต่างต้องการใช้อำนาจแข็งขันต่อกันอย่างเข้มข้น (Power Struggle) ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งและการเป็นปฏิปักษ์ในการทำงานร่วมกันโดยส่วนใหญ่ การปฏิบัติกรรร่วม (Joint Action) มักเกิดขึ้นบนความเห็นพ้องกันเท่าที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ (Rough Consensus) นั่นคือทุกฝ่ายยอมรับข้อเสนอในเรื่องหนึ่ง ๆ ร่วมกัน แม้ว่าแต่ละฝ่ายจะมีความเห็นที่ขัดแย้งไม่ลงรอยกัน

3) การเจรจาข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งจะมีการดำเนินไปภายใต้กรอบแนวความคิด (Imaginary Framework) ความตระหนักรู้ (Cognitive) กรอบบรรทัดฐาน (Normative) และกรอบระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulative) ชุดหนึ่ง ๆ ที่ทุกฝ่ายยึดถือร่วมกันกล่าวคือการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการเข้ามาเจรจาต่อรองหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ในเครือข่ายหนึ่ง ๆ มิได้เกิดขึ้นในสุญญากาศเชิงสถาบัน (Institutional Vacuum) หรืออยู่นอกเหนือกรอบกฎเกณฑ์ใด ๆ หากแต่การทำงานของเครือข่ายหนึ่ง ๆ ย่อมมีกรอบการทำงานที่ชัดเจนแน่นอนชุดหนึ่ง (Institutionalize Framework) เสมอ ทั้งนี้ กรอบการทำงานร่วมกันของเครือข่ายมิใช่เพียงการนำเอาระเบียบกฎเกณฑ์ที่แต่ละฝ่ายยึดถือปฏิบัติมารวมกันให้เป็นกรอบกฎเกณฑ์ของเครือข่ายและมีใช้การหลอมรวมระเบียบ กฎเกณฑ์ทั้งหมดให้เป็นชุดเดียวขึ้นมาใหม่ แต่เป็นการผสมผสานแนวความคิดต่าง ๆ (Ideas) มโนทัศน์ความเข้าใจ (Concepts) และข้อกำหนด (Rules) ที่แต่ละฝ่ายนำเสนอแลกเปลี่ยนกัน กรอบการทำงานร่วมกันของเครือข่ายมีลักษณะสำคัญคือเป็นกรอบการดูแลจัดระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน (Regulative Aspect) กล่าวคือมีกฎเกณฑ์ข้อกำหนด (Rules) มีการระบุบทบาทหน้าที่ (Roles) และขั้นตอนวิธีการทำงาน (Procedures) กรอบการทำงานร่วมกันของเครือข่ายจึงมีลักษณะเชิงคุณค่า (Normative Aspect) นั่นคือมีบรรทัดฐานการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่ทุกฝ่ายยึดถือร่วมกัน (Norms) มีชุดคุณค่าหรือค่านิยมในการทำงานร่วมกัน (Values) และมีเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน (Standards) นอกจากนี้กรอบการทำงานร่วมกันของเครือข่ายยังมีองค์ประกอบของการตระหนักรู้ร่วมกัน (Cognitive Element) คือมีระบบการให้ความหมายชุดต่าง ๆ ร่วมกัน (Codes) มีกรอบมโนทัศน์ในการอธิบายเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน (Concepts) และมีความรู้เฉพาะในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน (Specialized Knowledge) ดังนั้นกรอบการทำงานร่วมกันจึงมีลักษณะของจินตกรรมร่วม (Imaginary Aspect) คือ มีการสร้างอัตลักษณ์ร่วมที่ทุกฝ่ายอ้างอิงตนเองร่วมกัน (Identities) มีอุดมคติร่วม (Ideologies) มีความหวังร่วมกัน (Common Hopes)

4) กระบวนการทำงานของเครือข่ายดำเนินไปโดยระบบการกำกับดูแลตนเอง (Self-regulating) มีความเป็นอิสระภายในขอบเขตที่จำกัด โดยหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอก (External Agencies) กล่าวคือ เครือข่ายมีความเป็นอิสระในการจัดระเบียบดูแลตนเองระดับหนึ่งไม่อยู่ภายใต้หรือเป็นส่วนหนึ่งของสายการควบคุมบังคับบัญชาใด ๆ ของอีกฝ่าย ไม่ยอมเข้าไปอยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ของบทกฎหมาย (Law) และไม่ยอมอยู่ในกลไกการจัดระเบียบควบคุมของระบบตลาด (Market) เครือข่ายขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ ภายใต้กรอบการกำกับดูแลตนเองซึ่งตั้งอยู่บนชุด ความคิดของตนเอง (Ideas) ทรัพยากรของเครือข่าย (Resources) และการปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่ายที่มีพลวัต (Dynamic Interactions) ในขณะเดียวกันปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ก็อยู่ภายใต้ กรอบการทำงานร่วมกันที่เป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์บรรทัดฐานการตระหนักรู้ และจิตนากรรมร่วม ซึ่งสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามการเจรจาต่อรองกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ดังนั้นการทำงาน of เครือข่ายหนึ่ง ๆ จึงอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเมืองและบริบทเชิงสถาบัน (Political and Institutional Environment) ซึ่งอาจส่งผลเอื้ออำนวยให้การกำกับดูแลตนเองของเครือข่ายดำเนินไปได้อย่างราบรื่น หรืออาจส่งผลจำกัดขีดความสามารถในการจัดการดูแลตนเองของเครือข่าย (Capacity for self-regulation)

5) เป้าหมายการทำงาน of เครือข่ายเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดผลต่อประโยชน์สาธารณะ (Production of Public Purpose) กล่าวคือการทำงาน of เครือข่ายสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ของสาธารณะในมิติต่าง ๆ อาทิวิสัยทัศน์ (Visions) ค่านิยม (Values) แผน (Plans) นโยบาย (Policies) และระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulations) ซึ่งต้องมุ่งสู่การก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม (General Public) ตัวแสดงต่าง ๆ ในเครือข่ายอาจเข้าไปมีบทบาทร่วมในกระบวนการเจรจาต่อรองทางการเมือง (Political Negotiations) แต่มิใช่เพื่อผลักดันผลประโยชน์หรือเป้าหมายของตนเอง หากต้องเป็นไปเพื่อแสดงบทบาทร่วม ซึ่งให้เห็นถึงประเด็นปัญหา สาธารณะและหนทางในการแก้ไขปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้น หรือเข้าไปผลักดันโอกาสในการพัฒนานโยบายสาธารณะใหม่ ๆ ในแง่เครือข่ายใด ๆ ก็ตามที่มีได้มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะโดยรวม (Public Purpose) ย่อมไม่อาจนับได้ว่าเป็นเครือข่าย การบริหารกิจการบ้านเมือง (Governance Networks)

2.2.5 แนวคิดการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร

ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงาน (ม.ป.ป.) การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุน และอำนวยความสะดวก ให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์

เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อกันด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อแต่ละจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน

สำหรับแนวคิดในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เป็นการสร้างเครือข่ายเชิงพึ่งพาซึ่งกันและกัน (พลเดช ปิ่นประทีป, 2556) มากกว่าที่จะทำการแข่งขันกัน มีทฤษฎีและแนวคิดที่อธิบายการสร้างเครือข่าย ได้แก่

1) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) (พลเดช ปิ่นประทีป, 2556)

อธิบายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างองค์กร ดังนั้นเหตุผลหลักสำคัญที่จะทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้โดยสมัครใจ คือแต่ละฝ่ายมองเห็นประโยชน์ที่องค์กรของตนเองจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะประสานกันหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

2) แนวคิดการรวมพลัง (Synergy) (พลเดช ปิ่นประทีป, 2556) เป็นการผนึกกำลังกันในลักษณะที่มากกว่าหนึ่งบวกหนึ่งเท่ากับสอง แต่ต้องเป็นหนึ่งบวกหนึ่งมากกว่าสอง หมายความว่าการทำงานนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่า หรือเข้มแข็งมากกว่าการที่แต่ละองค์กรจะทำงานโดยโดดเดี่ยวลำพัง

การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรมักเป็นเครือข่ายประเภทเครือข่ายจัดตั้ง ซึ่งมักจะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบาย หรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งเครือข่ายประเภทนี้อยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคี หรือสมาชิกที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายมักจะไม่ได้มีพื้นฐานความต้องการ ความคิด ความเข้าใจหรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้าร่วมตัวกันลักษณะจะเป็นการทำงานเฉพาะกิจ หรือชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไปที่สุดในที่สุด เว้นแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดีดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลง เมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อตั้ง (ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงาน, ม.ป.ป.)

2.3 แนวคิดหลักการ หรือรูปแบบกฎหมายของคนหาย และศพนิรนาม

2.3.1 อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกบังคับให้สูญหาย (The UN Convention on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) การบังคับให้บุคคลสูญหายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่เป็นภัยคุกคามต่อมนุษยชาติ ดังนั้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2006 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ได้ให้การรับรองอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกบังคับให้สูญหาย ต่อมา มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2010 ซึ่งตามอนุสัญญาฯ ได้มีการกำหนดไว้ว่าบุคคลจะถูกบังคับให้หายสาบสูญไม่ได้ และไม่มีพฤติการณ์พิเศษใด ไม่ว่าจะเป็นสภาวะสงคราม หรือสภาวะฉุกเฉินใดก็ตามที่เกิดจากสงคราม การขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ หรือสภาวะฉุกเฉินสาธารณะอื่นใด ที่อาจยกขึ้นมาเป็นข้ออ้าง ที่มีเหตุผลสำหรับการบังคับให้บุคคลหายสาบสูญ (คำรณ สุขบาล, 2555)

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกบังคับให้สูญหายถือเป็นกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรกที่รับรองสิทธิของบุคคลที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของการหายสาบสูญในทุกสถานการณ์ เป็นการทำให้ขอบเขตของอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กฎหมายฉบับนี้ขยายกว้างขึ้น และมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชน ผู้กระทำความผิดจะอ้างเหตุผลใดๆ ที่จะทำให้การหายสาบสูญโดยถูกบังคับเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ ไม่ว่าจะผู้กระทำการดังกล่าวจะเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ หรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่กระทำการตามอำนาจสั่งการ หรือการสนับสนุนหรือการนิ่งเฉยของรัฐ หรือเป็นปัจเจกชนตามที่อนุสัญญาฯ ฉบับนี้บัญญัติครอบคลุมถึงการกระทำความผิดของรัฐ และของปัจเจกชนนี้ถือเป็นลักษณะพิเศษสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้ (คำรณ สุขบาล, 2555)

โดยทั่วไปอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนผูกพันเฉพาะรัฐ ซึ่งเป็นบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศเท่านั้น มิได้ผูกพัน ปัจเจกชนซึ่งถือเป็นบุคคลตามกฎหมายภายในประเทศ แต่อนุสัญญาฯ ฉบับนี้ได้ขยายหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อทั้งจากผู้ใช้อำนาจรัฐและปัจเจกชน โดยกำหนดให้รัฐต้องออกกฎหมายอาญากำหนดความผิดอาญาและโทษ เพื่อรองรับการกระทำความผิดดังกล่าวในด้านการคุ้มครองสิทธิ ของเหยื่อนั้น อนุสัญญาฯ ได้ขยายคำจำกัดความของเหยื่อ ซึ่งตามปรกติจะหมายถึงเฉพาะตัวผู้สูญหายเท่านั้น ให้ครอบคลุมถึงผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำให้บุคคลสาบสูญ โดยถูกบังคับด้วยอนุสัญญาฯ ยังมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของเหยื่อตลอดรวมทั้งถึงสิทธิเกี่ยวกับร่างกาย ข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และสิทธิในการ

เยียวหา เพื่อเพิ่มความคุ้มครองเหยื่อให้ครอบคลุมมากขึ้น สำหรับประเทศไทยยังไม่ได้มีการลงนาม และให้สัตยาบัน ในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกบังคับให้ สูญหาย (คำรณ สุขบาล, 2555)

2.3.2 (50 ILCS 722/) Missing Persons Identification Act ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในต่างประเทศ เช่นประเทศสหรัฐอเมริกามีการออกกฎหมายเพื่อให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนำไปใช้ปฏิบัติในการรับแจ้งคนหาย และศพนิรนาม โดยกฎหมายดังกล่าวให้ความสำคัญในเรื่องการบันทึกข้อมูลรายละเอียดคนหาย และศพนิรนาม การส่งข้อมูลเพื่อลงในระบบฐานข้อมูลแห่งชาติ เพื่อใช้ในการติดตามคนหายและเพื่อพิสูจน์ศพนิรนาม โดยในเรื่องการรับแจ้งคนหาย กฎหมายเน้นการรับแจ้งคนหาย โดยไม่ชักช้า และห้ามปฏิเสธการรับแจ้งคนหายในกรณีต่างๆ เช่น ในกรณีที่คนหายเป็นผู้ใหญ่ ที่พึ่งหายตัวไป หรือหายตัวไปเป็นเวลานานมาแล้ว หรือบนพื้นฐานที่ว่า มีข้อบ่งชี้ว่าคนที่หายไปอยู่ในอำนาจการดูแลควบคุมตัวของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในช่วงเวลาของการหายตัวไป หรือสถานการณ์ ที่ชี้ให้เห็นว่าการหายตัวไปอาจจะเป็นโดยความสมัครใจ หรือการหายไปเกิดจากสภาพทางจิตหรือเงื่อนไขทางการแพทย์ เช่น อัลไซเมอร์ สมองเสื่อม หรือในกรณีอื่นๆ ส่วนลักษณะของการรับแจ้งคนหาย หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทุกหน่วยงาน นอกจากจะต้องรับแจ้งคนหายโดยตรงจากครอบครัวคนหายแล้ว ต้องรับแจ้งคนหายได้ทางโทรศัพท์ หรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่ออื่น ๆ ที่สอดคล้องกับนโยบายการบังคับใช้กฎหมาย หรือการปฏิบัติเนื้อหาของรายงานการรับแจ้ง จะต้องพยายามที่จะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนหาย ครอบครัวญาติพี่น้อง เพื่อน คนใกล้ชิด ตลอดจนสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการสูญหาย ข้อมูลจะถูกส่งไปเก็บไว้ โดยแยกเก็บข้อมูลตามอายุของคนหาย ดังนั้นถ้าคนหายอายุต่ำกว่า 18 ปี ข้อมูลจะถูกนำไปเก็บไว้ที่ The National Center for Missing and Exploited Children แต่ถ้าคนหายอายุ 18 ปี ขึ้นไป ข้อมูลจะถูกนำไปเก็บไว้ที่ The National Center for Missing Adults. [(50 ILCS 722/) Missing Persons Identification Act, 2007]

สำหรับศพนิรนาม หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายจะต้องมีการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ การชันสูตรศพ หาสาเหตุการเสียชีวิต กรณีศพนิรนามที่ไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้ภายใน 24 ชั่วโมง ภายหลังการพบศพ ให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนั้นแจ้งสำนักงานตำรวจรัฐของสถานที่ตั้งของศพนิรนามที่พบ หรือกรณีใดๆที่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนั้นไม่อาจตัดสินใจได้ ให้แจ้งสำนักงานตำรวจรัฐเช่นเดียวกัน สำหรับในเรื่องการพิสูจน์อัตลักษณ์ศพนิรนาม กรณีหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนั้นไม่มีแพทย์นิติเวช ให้แจ้งไปที่หน่วยงานแพทย์นิติเวชระดับประเทศ เพื่อส่ง

ผู้เชี่ยวชาญมาทำการตรวจพิสูจน์ และเก็บข้อมูลรายละเอียด เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลทางชีววิทยา และห้ามเผาศพนิรนามเมื่อยังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้ “Cremation of Unidentified Human Remains is Prohibited” สำนักงานตำรวจรัฐจะป้อนข้อมูลลงในฐานข้อมูลของรัฐบาลกลางทันที ซึ่งจะช่วยในการพิสูจน์บุคคล สำหรับศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมแห่งชาติ ข้อมูลจะต้องถูกส่งเข้ามาภายใน 72 ชั่วโมง โพรไฟล์ดีเอ็นเอและข้อมูลจะต้องถูกป้อนเข้ามาในระบบดัชนีสารพันธุกรรมแห่งชาติ (The National DNA Index System (NDIS)) ภายใน 5 วันทำการ หลังจากเสร็จสิ้นการตรวจวิเคราะห์ และข้อมูลทางอาญาที่มีความรุนแรงจะต้องถูกป้อนเข้าให้เร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลรายละเอียด หรือภาพที่อาจช่วยในการพิสูจน์ศพนิรนาม และติดตามคนหาย สุดท้ายสำหรับคนนิรนาม จะต้องมีการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมบุคคลซึ่งยังไม่สามารถระบุตัวตนได้ ตัวอย่างสารพันธุกรรมจะถูกส่งต่อไปยังสำนักงานตำรวจรัฐ สำหรับการรวมในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ [(50 ILCS 722/) Missing Persons Identification Act, 2007]

2.3.3 ประเทศอังกฤษ มีหลักปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเก็บรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลคนหายกับหน่วยงานของรัฐ ระเบียบเรื่องการเก็บข้อมูลคนหาย (Collection of Missing Persons Data: a Code of Practice) วัตถุประสงค์ของการออกกฎระเบียบเพื่อสร้างมาตรฐานขั้นต่ำในความสัมพันธ์กับระยะเวลา ปริมาณและคุณภาพของข้อมูลที่ถูกส่งไปสำนักงานคนหาย การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และข้อมูลจะต้องถูกเก็บบันทึกไว้จริงตามอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนยุโรป โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกส่งไปเก็บไว้ที่สำนักงานคนหาย วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อต้องการให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนคนหาย ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กหาย หรือคดี ที่ต้องรีบดำเนินการทันที รวมทั้งเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่นหนีออกจากบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำไปประเมินผลเพื่อพัฒนา กลยุทธ์ ในส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจ องค์กรเอกชน และผู้มีส่วนได้เสีย สามารถที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับสำนักงานคนหายเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ ยุทธวิธีร่วมไปกับการแก้ไขปัญหา เปรียบเทียบจับคู่ คนหายกับศพนิรนาม หรือชิ้นส่วนศพ สามารถตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อมูล และวิเคราะห์รูปแบบการหายตัว และสามารถนำไปใช้ในการวิจัยทางวิชาการ สุดท้ายข้อมูลตัวเลขทั้งหมดจะเป็นสถิติที่จะเผยแพร่ ต่อสาธารณะชนต่อไป (National Policing Improvement Agency, 2009)

ในการประยุกต์ใช้กฎระเบียบนี้ทุกพื้นที่ที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรม เช่น เชื้อชาติ เพศ อายุ ศาสนา ความเชื่อ ความผิดปกติหรือพิการใดๆ ไม่เป็นข้อจำกัดในการที่จะต้องบันทึกข้อมูล

กฎระเบียบถูกกำหนดอยู่ภายใต้กฎหมายมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติตำรวจ 1996 ซึ่งอนุญาตให้เลขานุการของรัฐออกกฎระเบียบนี้ได้ และมาตรา 39A ของพระราชบัญญัติเดียวกัน (เพิ่มความในมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปตำรวจ 2002) ซึ่งอนุญาตให้เลขานุการของรัฐออกกฎระเบียบสำหรับวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอังกฤษและเวลส์ โดยขอบเขตของกฎระเบียบนี้ใช้โดยตรงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในอังกฤษและเวลส์ตามพระราชบัญญัติตำรวจ 1996 (หรือตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายใดๆ ภายหลัง) และสามารถนำไปใช้กับหน่วยงานในสหราชอาณาจักรได้ด้วย ในการดำเนินการตามกฎระเบียบนี้ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการตามคู่มือที่กำหนดไว้ใน The Association of Chief Police Officers (ACPO) สำหรับคู่มืออื่น ๆ ที่ออกโดยรัฐบาล ก็อาจต้องนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในกฎระเบียบนี้เช่นกัน (Association of Chief Police Officers, 2013)

สำหรับฐานข้อมูลคนหาย และการเชื่อมโยงข้อมูลนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์คนหาย กฎหมาย ความปลอดภัยของข้อมูล และมาตรฐานของข้อมูล อยู่ภายใต้การดำเนินการของหน่วยงาน National Policing Improvement Agency เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระดับชาติและระหว่างประเทศ โดยเนื้อหาของกฎระเบียบนี้เน้นความสำคัญถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับคนหายหรือประชาชน ระยะเวลาการบันทึกและการส่งข้อมูลมายังสำนักงานคนหาย ต้องรวดเร็วโดยเฉพาะคดีที่คนหายอาจเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายโดยข้อมูลคนหายหมายถึง ทุกคนที่หายใน สหราชอาณาจักร ชาวต่างชาติทั้งหมด (ผ่านตำรวจสากลหรือโดยวิธีการอื่น ๆ) ที่หายในสหราชอาณาจักร ทุกคนที่อาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักรแล้วมีการรายงานว่าหายไปในต่างประเทศ สพนิรนามทุกศพจะต้องส่งข้อมูลไปที่สำนักงานคนหาย ภายในเวลา 48 ชั่วโมง หลังจากค้นพบศพ หรือชิ้นส่วนศพ และต้องยกเลิกภายใน 24 ชั่วโมง ภายหลังจากพิสูจน์บุคคลได้แล้ว สุดท้ายการป้องกันข้อมูลต้องมีการออกแบบและพัฒนากระบวนการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลมีความปลอดภัยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลปี 1998 (National Policing Improvement Agency, 2009) นอกจากนี้ (The Code of Practice 2009) ยังให้ความสำคัญในเรื่องดังนี้ (National Crime Agency [NCA], 2014)

- 1) ในกรณีที่คนหายมีความเสี่ยงในการที่เกิดอันตรายมาก ๆ ตัวอย่างวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ควรจะได้รับภายใน 24 ชั่วโมง ก่อนการออกรายงาน
- 2) สำหรับในกรณีอื่น ๆ ควรจะได้รับภายใน 7 วัน
- 3) ตัวอย่างวัตถุพยานทั้งหมดควรจะต้องถูกเก็บรักษาไว้และถูกส่งเพื่อตรวจพิสูจน์พิสูจน์ถ้ากรณีบุคคลนั้นยังสูญหายภายใน 28 วัน หรือเร็วกว่านั้นในกรณีที่มีการร้องขอ

2.3.4 Guiding Principles/Model Law on the Missing คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์กรมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ก่อตั้งขึ้นในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี พ.ศ. 2406 ได้ออกกฎหมาย รวมทั้งหลักการแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับคนหาย ซึ่งเป็นผลมาจากความขัดแย้งหรือความรุนแรง เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันคนหาย และเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของครอบครัวคนหาย กฎหมายจะมีทั้งหมด 27 มาตรา ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เจตนาเพื่อป้องกันมิให้บุคคลกลายเป็นคนหาย และให้ความช่วยเหลือในการค้นหา ติดตามคนหายในบริบทของความขัดแย้งหรือความรุนแรงภายใน และปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของคนหายและญาติของพวกเขา กฎหมายดำเนินการตามบทบัญญัติของสนธิสัญญาระหว่างประเทศและการประชุม สำหรับการป้องกันผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของสงคราม รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ กฎหมายจะเน้นทุกคนมีความเท่าเทียมกันที่จะไม่ตกไปอยู่ภายใต้การบังคับให้สูญหาย หรือหายตัวไปโดยไม่สมัครใจและ/หรือการลักพาตัวที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น กฎหมายนี้คุ้มครองชาวต่างชาติที่เป็นพลเมืองของรัฐด้วย และไม่มีกรณีพิเศษใดๆ ไม่ว่าภาวะสงคราม หรือภัยคุกคามของสงคราม ความไม่แน่นอนทางการเมืองภายในประเทศ เหตุฉุกเฉินสาธารณะ ที่อาจเป็นเหตุสำหรับบังคับให้สูญหาย สิทธิที่จะถูกจับกุมขังหรือกักตัว สิทธิของญาติ นอกจากนี้กฎหมายยังบัญญัติถึงการป้องกันข้อมูล ซึ่งมีการออกกฎระเบียบในการเปิดเผยข้อมูล การโอนหรือเพื่อวัตถุประสงค์นอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติ การค้นหาศพ และเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อความจริงปรากฏว่าคนหายได้เสียชีวิต การปฏิบัติต่อศพด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศพจะต้องมีการพิสูจน์บุคคลฝังในหลุมศพทำเครื่องหมายและมีการลงทะเบียนที่ชัดเจน และหากต้องมีการขุดศพขึ้นมาต้องแน่ใจว่าใช้ศพที่ต้องการขุดขึ้นมาและต้องมีสาเหตุของการเสียชีวิต สุดท้ายศพจะต้องถูกส่งคืนสู่ครอบครัวพร้อมกับของใช้ส่วนตัว สำหรับศพนิรนามจะถูกเก็บข้อมูล พิสูจน์บุคคล และฝังจนกว่าจะมีญาติหรือพิสูจน์บุคคลได้ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดบทลงโทษการกระทำในทางอาญาที่ผิดกฎหมายต่างๆด้วย (International Committee of the Red Cross [ICRC], 2009)

2.3.5 แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 -2565) มีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศไทย เป็นสังคมที่ส่งเสริม สิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน โดยในด้านที่ 10 ของแผนดังกล่าว คือ ด้านกระบวนการยุติธรรม เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในด้านร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินซึ่งครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี การพิจารณาคดีตัดสินคดี

การกักขัง การลงโทษ การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยมีมิติของการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหา ผู้ต้องขัง และผู้ต้องโทษ(กระทรวงยุติธรรม, 2561)

โดยแผนสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านที่ 10 กำหนดไว้ว่ารัฐธรรมนูญและกรอบกฎหมายของไทยในด้านการให้ความคุ้มครองด้านกระบวนการยุติธรรมถือว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Guidelines - SDGs) โดยเป้าหมายด้านการส่งเสริมการพัฒนาสังคมให้เกิดสังคมสันติสุข สันติภาพ และความยุติธรรม ซึ่งครอบคลุมในเรื่องมาตรฐานของกระบวนการยุติธรรมและการบริหารงานยุติธรรม ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญ อาทิ การลดความรุนแรงและการก่ออาชญากรรมในสังคม การรับประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของบุคคลอย่างเท่าเทียม การช่วยเหลือเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม รวมถึงการลดการทุจริตคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม (กระทรวงยุติธรรม, 2561)

2.3.6 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ (2558) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ กำหนดไว้ว่า โดยที่เป็นการสมควรให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนามเพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมไทย แต่การดำเนินการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม จึงสมควรกำหนดแนวทางเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและพิสูจน์ศพนิรนามในลักษณะบูรณาการและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม เรียกโดยย่อว่า “ค.พ.ศ.” ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ กรรมการ โดยตำแหน่ง จำนวนสิบเอ็ดคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อัยการสูงสุด อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ผู้บังคับการสถาบันนิติเวชวิทยา ผู้บัญชาการสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ และผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้ง จากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญมีผลงานและประสบการณ์ด้านนิติเวชศาสตร์ ด้านการพิสูจน์หลักฐาน หรือด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่เกินสามคน เป็นกรรมการ และให้ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เป็นกรรมการและ

เลขานุการ และให้ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์แต่งตั้งข้าราชการของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม (ค.พ.ศ.) มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) จัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ

2) ให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม

3) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนามของหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม

4) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบในการแจ้ง การจัดเก็บ การรวบรวมและ การประสานข้อมูลเกี่ยวกับคนหายและศพนิรนามตามระเบียบนี้

5) กำหนดแนวทางให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนหายและศพนิรนาม

6) สนับสนุนและส่งเสริมภาคเอกชนและประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม

7) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่ ค.พ.ศ. มอบหมาย

8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย และให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ ค.พ.ศ. และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) รับผิดชอบในงานธุรการ งานวิชาการ งานการประชุม และงานเลขานุการของ ค.พ.ศ.

2) รับแจ้ง จัดเก็บ รวบรวม และประสานข้อมูลเกี่ยวกับคนหายและศพนิรนามจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน

3) วิเคราะห์ ประเมินผล และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม เพื่อจัดทำรายงานเสนอต่อ ค.พ.ศ.

4) ช่วยเหลือ สนับสนุน และประสานงานการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนามแก่หน่วยงานของรัฐ

5) เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับคนหายและศพนิรนามให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อเป็นช่องทางในการช่วยเหลือและสนับสนุนการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนามของหน่วยงานของรัฐ

6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ ค.พ.ศ. มอบหมาย

ดังนั้นการขับเคลื่อนระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ นี้ ขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการ 2 คณะ ดังนี้ (สถาบันนิติวิทยาศาสตร์, 2561)

1) คณะอนุกรรมการจัดทำนโยบาย แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

2) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนและจัดทำมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ พัฒนาฐานข้อมูลและระบบติดตามคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

2.4 มาตรฐานการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล

มาตรฐานการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลที่ใช้ในการยืนยันบุคคล ขึ้นอยู่กับระดับของสภาพศพที่พบ (ระยะเวลาการสลายตัวของศพ) ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับการพิสูจน์บุคคล ซึ่งเมื่อพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ จะพบว่า การมองเห็นจากลักษณะรูปร่างภายนอก Visual Recognition ไม่สามารถใช้เป็นวิธีการที่ใช้ในการยืนยันบุคคลได้ อาจใช้ร่วมกับกรรมวิธีอื่น ๆ แต่ไม่สามารถใช้เป็นข้อยุติของการพิสูจน์ โดยที่รองลงมาคือ ลักษณะทางกายภาพที่ญาติให้ข้อมูลทางการแพทย์ ข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผ้าติดตัว สำหรับวิธีการที่ใช้ในการยืนยันบุคคลที่เชื่อถือได้แน่นอนได้แก่ ดีเอ็นเอทันตกรรม และลายพิมพ์นิ้วมือ การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลระดับรองลงมาก็มีความจำเป็นในกรณีที่ไม่สามารถหาข้อมูลมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการตรวจดีเอ็นเอ ลายพิมพ์นิ้วมือหรือทันตกรรม ซึ่งจะต้องรวมทั้งข้อมูลที่มาจกศพ เช่น ข้อมูลการชันสูตรศพ วัตถุพยานต่าง ๆ ที่พบ รวมทั้งรอยแผล รอยสัก ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษ รวมทั้งข้อมูลประวัติทางการแพทย์ของศพด้วย มีความเป็นไปได้ที่จะใช้ในการพิสูจน์บุคคล นอกจากนี้ ข้าวของที่พบติดตัวศพ เช่นบัตรเครดิต เครื่องประดับ เสื้อผ้า สามารถช่วยในการพิสูจน์บุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าญาติสามารถระบุข้อมูลได้ถูกต้องตรงกัน (Ali, 2011)

2.4.1 ลายพิมพ์นิ้วมือ การเปรียบเทียบลายพิมพ์นิ้วมือยังสามารถใช้ในการพิสูจน์บุคคล เพราะเป็นไปไม่ได้ที่คนสองคนจะมีลายพิมพ์นิ้วมือเหมือนกันหรือซ้ำกัน การตรวจพิสูจน์ด้วยลายพิมพ์นิ้วมือจะเป็นวิธีการที่ค่อนข้างง่ายที่สุด เนื่องจากตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมืออาจถูกบันทึกไว้ในบัตรประจำตัวประชาชนหรือระบบในคอมพิวเตอร์ เมื่อบันทึกภาพแล้วสามารถเรียกข้อมูลจากฐานข้อมูลสำหรับการเปรียบเทียบกับข้อมูลจากบัตรประจำตัวประชาชนได้

2.4.2 ข้อมูลทางด้านทันตกรรม กรณีสภาพศพที่พบเป็น โครงกระดูกไม่มีเนื้อเยื่อในสถานการณ์แบบนี้การวิเคราะห์ทางทันตกรรมถือว่ามีความสำคัญในการพิสูจน์บุคคล คุณสมบัติทางทันตกรรมที่ยังคงเหมือนเดิม หลังการตาย จำนวนฟัน ลักษณะรูปร่าง การอุดฟัน การใส่ฟันปลอม การรักษาทางทันตกรรม สามารถใช้ในการพิสูจน์บุคคลได้ ข้อมูลทางทันตกรรมของศพจะต้องใช้เปรียบเทียบกับประวัติการเอ็กซ์เรย์ฟันจากญาติที่จะต้องนำมาเพื่อทำการเปรียบเทียบ ดังนั้นในกรณีนี้จะต้องมีการเก็บประวัติการเอ็กซ์เรย์ฟันไว้จึงจะสามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์บุคคลได้

2.4.3 ดีเอ็นเอ เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล การตรวจดีเอ็นเอไม่เฉพาะการตรวจเพื่อการพิสูจน์บุคคล ในกรณีเหตุการณ์ภัยพิบัติการตรวจดีเอ็นเอสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชิ้นส่วนของวัตถุพยานต่าง ๆ ที่พบด้วย ตัวอย่างดีเอ็นเอของคนหายที่ได้จากของใช้ส่วนตัว เช่น แปรงสีฟัน แปรงผม หรือจากผมที่มีรากผม เป็นต้น หรือตัวอย่างดีเอ็นเอจากญาติสายตรง เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับตัวอย่างดีเอ็นเอจากศพที่พบ (Ali et al., 2011)

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.5.1 ระบบข้อมูลและสารสนเทศ

ข้อมูล หมายถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ในธรรมชาติ ที่ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์ การประมวลผล อาจอยู่ในรูปของตัวเลข ตัวหนังสือ สัญลักษณ์ ภาพและเสียง เป็นต้น โดยไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจได้โดยตรง (ยุทธนา ศรีเป็รื่อง, 2555)

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกัน สามารถที่จะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้ และจะเห็นได้ว่าข้อมูลและสารสนเทศจะมีความคล้ายคลึงกัน (ยุทธนา ศรีเป็รื่อง, 2555)

ยุทธนา ศรีเป็รื่อง (2555) ได้ให้ความหมายของระบบสารสนเทศ รูปแบบของกระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อมูลแล้วจัดกระทำให้เป็นสารสนเทศที่สามารถจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ตาม

วัตถุประสงค์ ประกอบไปด้วย คน กระบวนการ และทรัพยากรมารวมกันเพื่อรวบรวม เปลี่ยนแปลง และเผยแพร่สารสนเทศที่ได้ไปใช้ในองค์กร

สัญญา ครอบอุดม และสุรชาติพิศ สาทพลกรัง. (2558) ได้ให้ความหมายของระบบสารสนเทศ ระบบการรวบรวมข้อมูลแล้วมาจัดกระทำให้เป็นสารสนเทศอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้สารสนเทศที่ได้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ต่อผู้บริหาร เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ การวางแผน หรือนำไปใช้ในการสื่อความหมายให้บุคคลอื่นเข้าใจ ระบบสารสนเทศเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการบริหารงาน

นอกจากนี้ นิภัทร์ สิงห์สวัสดิ์ (2559) ได้ให้ความหมายของระบบสารสนเทศ คือระบบของการจัดเก็บ การประมวลผลข้อมูล โดยอาศัยบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินการ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เหมาะสมกับงานหรือภารกิจแต่ละอย่าง

จากความหมายของนักวิชาการต่าง ๆ พบว่า ระบบสารสนเทศมีความสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติ และผู้บริหาร ในส่วนผู้ปฏิบัติระบบสารสนเทศถือเป็นเครื่องมือที่จะเข้ามาช่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานให้มีความถูกต้อง สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับผู้บริหาร ระบบสารสนเทศจะเข้ามามีส่วนช่วยในการตัดสินใจ ซึ่งแนะทิศทางที่ผู้บริหารจะต้องเลือกดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งช่วยในการวางแผนในการตัดสินใจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่าง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2.5.2 ความสำคัญของระบบสารสนเทศ

ความสำคัญของระบบสารสนเทศ ระบบสารสนเทศมีความสำคัญต่อการบริหารงาน ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สูงสุด เกิดประสิทธิภาพ ภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดลงทุกวัน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบสารสนเทศไว้ดังต่อไปนี้

ณัฐริดา บัณฑุกาญจน์ (2559) ระบบสารสนเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร และการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับตั้งแต่การวางแผนพัฒนา การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีขององค์กร และในขณะเดียวกันระบบสารสนเทศมีความสำคัญต่อผู้บริหารและผู้ปฏิบัติทุกระดับ ในการที่จะช่วยตัดสินใจ

วางแผนเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ทันทต่อเหตุการณ์ และทันสมัย ยังเป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์สาเหตุ ปัญหาหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น สามารถที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

นอกจากนี้ (สำนักงานอธิการบดี, 2558) กล่าวว่าสารสนเทศที่ดีจะเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารนำไปใช้ในการตัดสินใจ การวางแผน การแก้ไขปัญหา และการควบคุมการปฏิบัติงานในองค์กร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความไม่แน่นอน (Uncertainty) และลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ คุณค่าของสารสนเทศจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ (Attributes) ของสารสนเทศนั้น บัวร์ชและกรุดนิตสกี (Burch and Grudnitski) กำหนดคุณสมบัติสารสนเทศไว้สามประการ คือ 1) มีความแม่นยำ (Accuracy) หมายถึงมีความถูกต้อง ชัดเจนมีโอกาสคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงเพียงเล็กน้อย 2) ทันทต่อเหตุการณ์ (Timeliness) สนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานทุกโอกาส 3) ตรงประเด็น (Relevancy) จะต้องตอบคำถามที่ผู้ใช้งานระบบต้องการอยากรวบรวม ตรวจสอบได้ และมีรายละเอียดต่างๆเหมาะสมชัดเจนเพียงพอ

2.5.3 ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2546 อ้างถึงใน ยุทธนา ศรีเป็รื่อง, 2555) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของระบบสารสนเทศ 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency)

1.1) ระบบสารสนเทศทำให้การปฏิบัติงานมีความรวดเร็วมากขึ้นโดยใช้กระบวนการประมวลผลข้อมูล ซึ่งจะทำให้สามารถเก็บรวบรวม ประมวลผล

1.2) ระบบสารสนเทศสามารถเข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ ข้อมูลที่มีปริมาณมาก และช่วยทำให้การเข้าถึงข้อมูล (Access) เหล่านั้นมีความรวดเร็ว

1.3) ช่วยทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว การใช้เครือข่ายทางคอมพิวเตอร์ ทำให้มีการติดต่อทั่วโลกภายในเวลาที่รวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ กับเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยกัน (Machine to Machine) หรือคนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ (Human to Machine) และการติดต่อสื่อสารดังกล่าวจะทำให้ข้อมูลที่เป็นข้อความ เสียง ภาพนิ่ง และ ภาพเคลื่อนไหวสามารถส่งได้ทันที

1.4) ช่วยลดต้นทุน ระบบสารสนเทศช่วยทำให้การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่มีปริมาณมาก ซึ่งมักจะมีผลลบซับซ้อนให้ดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว หรือการช่วยให้เกิดการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการประหยัดต้นทุนการดำเนินงานอย่างมาก

1.5) ช่วยทำให้การประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เป็นไปด้วยดี โดยเฉพาะหากระบบสารสนเทศออกแบบเพื่อเอื้ออำนวยให้หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกที่อยู่ในระบบของซัพพลายทั้งหมดจะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้และทำให้การประสานงาน หรือการทำความเข้าใจเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น

2) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness)

2.1) ช่วยในการตัดสินใจ ระบบสารสนเทศที่ออกแบบสำหรับ ผู้บริหาร เช่น ระบบสารสนเทศที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) หรือ ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร (Executive Support System) จะเอื้ออำนวยให้ผู้บริหารมีข้อมูลที่จะใช้ประกอบการตัดสินใจได้ดีขึ้น อันจะส่งผลให้การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

2.2) ช่วยในการเลือกผลิตภัณฑ์ หรือ/บริการที่เหมาะสมระบบสารสนเทศ จะช่วยทำให้องค์กรทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุน ราคาในตลาด รูปแบบของสินค้า และบริการ ที่มีอยู่ หรือช่วยให้หน่วยงานสามารถเลือกสินค้าและ/บริการ ที่เหมาะสมกับความเชี่ยวชาญ หรือ ทรัพยากรที่มีอยู่

2.3) ช่วยปรับปรุงคุณภาพของสินค้า/บริการให้ดีขึ้น ทำให้การติดต่อระหว่างหน่วยงาน และลูกค้า สามารถทำได้โดยถูกต้องและรวดเร็วขึ้น ดังนั้นจึงช่วยให้หน่วยงานสามารถปรับปรุงคุณภาพของสินค้า/บริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าได้รวดเร็วและดีขึ้น

3) ด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ระบบสารสนเทศ ได้มีการนำมาใช้ทั้งระบบห่วงโซ่ซัพพลาย (Supply Chain) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เช่น บริษัท Wal-Mart ได้สร้างระบบสารสนเทศเชื่อมโยงกับ บริษัทซัพพลายเออร์ ทำให้การประสานงาน การติดต่อเรื่องการสั่งซื้อสินค้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว และช่วยลดต้นทุนในการเก็บสต็อกในคลังสินค้า นอกจากนี้ทำให้การบริการลูกค้าดีขึ้น โดยการปรับปรุงคุณลักษณะของสินค้า บริการเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ในปริมาณที่มากขึ้น (Mass Customization)

4) ด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life) มีหลายหน่วยงานมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการดำเนินงาน และในขณะเดียวกันก็ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือทางการบริหารในการควบคุม ผู้ปฏิบัติงานอย่างเข้มงวดด้วยไม่ว่าจะเป็น การตรวจสอบเวลาทำงาน การควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ต การใช้อีเมล การติดตั้งเครื่องวิดีโอเพื่อจับภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ กฎบัตร ไซปรัส ไซปรัส (2554) ได้กล่าวถึงลักษณะของฐานข้อมูลที่ดีนั้น จะประกอบด้วย

- 1) นำเสนอและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน ในรูปแบบที่ตรงต่อความต้องการผู้ใช้หลายระดับ
- 2) ผู้ใช้ระบบสามารถเรียกข้อมูลขึ้นมาใช้ได้หลายวิธีตามความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน
- 3) มีการควบคุมการทำงานของหน่วยงานที่รักษาข้อมูลภายในระบบทั้งหมด
- 4) ข้อมูลและโปรแกรมมีความเป็นอิสระต่อกัน (เมื่อมีการเปลี่ยนค่าของข้อมูลก็ไม่ต้องแก้ไขโปรแกรม หรือเมื่อแก้ไขโปรแกรมก็ไม่ควรต้องแก้ไขโครงสร้างของข้อมูลด้วย)
- 5) มีความสมบูรณ์ เชื่อถือได้ของข้อมูลที่เก็บอยู่ในแฟ้มข้อมูลต่างๆในฐานข้อมูล

2.6 ระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนาม คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ

คณะกรรมการระหว่างประเทศเกี่ยวกับคนหาย (The International Commission on Missing Persons) ได้มีการประชุมเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2013 กำหนดวาระการประชุมสำหรับการปรับปรุงคุณภาพข้อมูล เสนอกลไกระหว่างประเทศที่จะจัดการกับคนหายทุกกรณี เช่น จากความขัดแย้ง ละเมิดสิทธิมนุษยชน ความรุนแรง แรงงานข้ามชาติย้ายถิ่น แต่ต้องระมัดระวังความเสี่ยงที่นิติวิทยาศาสตร์จะแทรกแซงมาตรฐานจริยธรรม ความจำเป็นที่จะใช้มาตรฐานสิทธิมนุษยชนกับการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอทางนิติวิทยาศาสตร์โดยเน้นบุคคลมากกว่าสิทธิและผลประโยชน์ของสังคม สำหรับอุปสรรคสำคัญในการพิสูจน์บุคคลคือการขาดกลไกในการเชื่อมโยงข้อมูลศพจากประเทศที่แรงงานข้ามชาติตาย และข้อมูลคนหายจากครอบครัวในประเทศต้นทาง (ICRC, 2014)

แนวทางในการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลในการพิสูจน์บุคคล 4 แนวทาง (Grant, 2015)

- 1) ความร่วมมือระหว่างองค์กรเอกชน หรือ NGOs และหน่วยงานรัฐ เช่น การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรเอกชนกับหน่วยงาน UNHCR ในการค้นหาศพจากซากเรือในอ่าวเอเดน ข้อมูลจะถูกบันทึกและและศพถูกฝังอยู่ในสุสานเฉพาะ
- 2) ความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคม รัฐ ครอบครัว และนักนิติวิทยาศาสตร์ โดยแหล่งเก็บข้อมูลจะถูกสร้างในหลายประเทศในการเก็บข้อมูลของการสูญหาย เช่น วันที่เดินทางมาถึง วันที่มีการใช้โทรศัพท์ หรือข้อมูลอื่นๆ ข้อมูลจากครอบครัว เช่น รายละเอียดทางกายภาพ

เอกลักษณ์บุคคล และตัวอย่างดีเอ็นเอของสมาชิกในครอบครัว เพื่อเปรียบเทียบจับคู่กับดีเอ็นเอศพนิรนาม

3) คณะกรรมการสอบสวนแห่งชาติ รัฐบาลอิตาลีได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อพิสูจน์ศพจากซากเรือที่บรรทุกแรงงานข้ามชาติจากลิเบียไปอิตาลีในปี 2013 โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากห้องปฏิบัติการด้านนิติมานุษยวิทยา นิติพันธุวิทยา คณะกรรมการขอเอกสารและข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งตัวอย่างดีเอ็นเอ เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบกับศพนิรนาม นี่คือการตรวจสอบครั้งแรกในยุโรป ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีมาก

4) การทำงานภาคประชาสังคมกับครอบครัว ในสหรัฐอเมริกาจะมีหน่วยงานภาคเอกชนในการช่วยเหลือครอบครัวในการค้นหาญาติ โดยทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์และสถานกงสุลเพื่อช่วยพิสูจน์ศพนิรนาม

ขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ การพัฒนาวิธีการทำให้ข้อมูลสามารถเปรียบเทียบในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และการบริหารระดับชาติ การบันทึกข้อมูลการติดตามศพสำหรับทุกสถานการณ์ที่พบศพของแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานข้ามชาติสูญหาย การเก็บข้อมูลการรักษาพยาบาลหลักฐาน สิทธิของครอบครัวที่จะเข้าถึงข้อมูลคนหายและข้อมูลศพนิรนาม รวมทั้งการจัดอบรมให้ความรู้เจ้าหน้าที่รัฐ (Grant, 2015)

ระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศเกิดขึ้นมาจากการประชุมระหว่างประเทศในเรื่องคนหายและญาติของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ ซึ่งดำเนินงานภายใต้ auspices จากอนุสัญญาเจนีวา 1949 และเพิ่มเติมระเบียบวิธีปฏิบัติงานในปี 1977 มีการจัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามขึ้นมา และปัจจุบันประมาณ 50 กว่าสถาบัน ได้แก่ หน่วยงานทางการแพทย์ หน่วยงานรัฐที่แก้ปัญหาคคนหาย และองค์กรเอกชน ได้นำไปใช้ วัตถุประสงค์ของการจัดทำระบบฐานข้อมูล (ICRC, 2014)

1) ใช้เป็นเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการข้อมูลเกี่ยวกับคนหายศพนิรนาม ชิ้นส่วนศพ กับสถานการณ์ที่ถูกทำให้สูญหาย รวมทั้งข้อมูลการค้นหาศพ การใช้งานมีหลายส่วนเนื้อหาที่จะต้องกรอกข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษแต่สามารถที่จะแปลเป็นภาษาอื่นๆได้

2) ระบบถูกออกแบบให้ใช้งานได้สะดวก ในการระบุขั้นตอนการเก็บข้อมูลอย่างมีมาตรฐาน การออกรายงาน การค้นหาและการวิเคราะห์ข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการจับคู่อัตโนมัติบนพื้นฐานของข้อมูลคนหาย และข้อมูลผู้เสียชีวิต นอกจากนี้ยังมีการให้และส่งเสริมการฝึกปฏิบัติสำหรับการจัดการข้อมูลและการใช้งานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3) ไม่มีข้อมูลที่มาพร้อมกับฐานข้อมูลคนหาย และข้อมูลผู้เสียชีวิต จะต้องมีการกรอกข้อมูลลงไป ปัจจุบันประมาณ 50 หน่วยงานใช้ระบบนี้ ประกอบด้วยหน่วยงานทางด้านกฎหมาย, หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาคนหาย และที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐ ฐานข้อมูลคนหาย และ ข้อมูลผู้เสียชีวิต หน่วยงานต่างๆนำไปใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ระบบฐานข้อมูลคนหาย และข้อมูลผู้เสียชีวิตที่สำคัญประกอบด้วย

1) ฐานข้อมูลคนหาย ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทางกายภาพแพทย์ ข้อมูลพันธุกรรม รายละเอียดพฤติกรรมการสูญหาย ข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลสูญหายและบุคคล (สมาชิกในครอบครัว) โดยประชาชนสามารถป้อนข้อมูลเข้าระบบได้ด้วยตัวเอง

2) สถานที่พบศพ การค้นหาและสถานที่ฝังศพนิรนาม มีการเก็บข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสถานที่พบ การค้นหา ซึ่งจะทำให้มีการลงทะเบียนการฝังศพในหลุมศพ ข้อมูลเอกสารบันทึกการขุดทั้งหมด / กู้คืน / หลุมฝังศพข้อมูลอ้างอิงทางภูมิศาสตร์โดยละเอียดข้อมูลที่สามารป้อนด้วยตนเองหรือนำเข้าด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

3) ฐานข้อมูลศพนิรนาม ระบบจะมีการบันทึกข้อมูลการชันสูตรพลิกศพรวมทั้งรายละเอียดทางด้านพยาธิวิทยา มานุษยวิทยา ข้อมูลพันธุกรรม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการตาย รายละเอียดข้อมูลดีเอ็นเอ ของศพนิรนามสามารถจะป้อนข้อมูลเข้าด้วยตนเองหรือส่งผ่านระบบ ชี้นำส่วนกระดูกจากคดีหนึ่งสามารถโยนไปสู่ ความเกี่ยวข้องกับกรณีอื่น ๆ ที่ครั้งหนึ่งเคยถูกเก็บเป็นข้อมูลไว้แล้ว ได้กำหนดการประมาณจำนวนชิ้นส่วนของบุคคลสำหรับองค์ประกอบของชิ้นส่วนกระดูกในส่วนด้านมานุษยวิทยามีสูตรสำหรับ ประเมินอายุ เพศและความสูงในฐานข้อมูล ข้อมูลทั้งหมดของศพนิรนามสามารถเชื่อมโยงตรงกับ ข้อมูลส่วนสถานที่พบศพ การค้นหาและสถานที่ฝังศพนิรนาม สามารถตรวจสอบข้อมูลมากกว่า 1 ครั้ง ต่อศพนิรนาม

4) เหตุการณ์ มีการรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับคนหาย และศพนิรนาม หลักฐานการค้นหา เช่น การสู้รบทางทหารที่ทหารสูญหายไป เหตุการณ์ที่ฝังศพหมู่ภัยธรรมชาติ หรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ภัยพิบัติ มีระบบที่สามารถช่วยให้การเชื่อมโยงเหตุการณ์ระหว่างเหตุการณ์หลายๆเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ฐานข้อมูลศพนิรนาม เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลคนหาย และ สถานที่พบศพ การค้นหาและสถานที่ฝังศพนิรนาม

5) ข้อมูลที่ได้รับจากพยาน เป็นข้อมูลที่มีการบันทึกกิจกรรม สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับคนหาย ศพนิรนาม และบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้งเอกสารต่างๆของพยาน การสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลอื่นๆ บทความ รายงานการสอบสวน มีพยานหรือสถานที่ มากกว่า 1 ต่อ 1 คดี ที่ถูกรวบรวมป้อนเข้าไป

6) การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลเกิดจากการตั้งสมมติฐาน และการยืนยันบุคคล โดยการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล หรือโดยการจับคู่เปรียบเทียบระหว่างฐานข้อมูลคนหายและฐานข้อมูลศพ

7) การจัดการคดี เป็นการบริหารจัดการข้อมูลที่จะทำให้ง่ายหรือเป็นไปได้ในการที่จะติดตามคนหาย การครอบครองวัตถุพยานอย่างถูกต้อง การบริหารจัดการคดี การป้อนข้อมูลที่มีการตรวจสอบโดยบุคคล

8) เครื่องมือการเปรียบเทียบจับคู่ ระบบจะทำการเปรียบเทียบจับคู่อย่างอัตโนมัติ การเปรียบเทียบจับคู่ของข้อมูล AM และข้อมูลPM ของข้อมูลทั้งหมดหรือเลือกเฉพาะกรณีก็ได้ ขึ้นอยู่กับกับการกำหนดไว้ล่วงหน้า ผลของการเปรียบเทียบจับคู่จะเชื่อมโยงไปสู่การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถที่จะเปรียบเทียบความเป็นไปได้บนสมมติฐานของการพิสูจน์บุคคลหรือเพื่อที่จะแยกข้อมูลที่เป็นไปไม่ได้ออกมา

9) การสร้างแบบสอบถาม เพื่อที่จะช่วยค้นหารายละเอียดของข้อมูลทั้งหมดในฐานข้อมูลคนหายและฐานข้อมูลศพ ซึ่งขึ้นอยู่กับเกณฑ์ (คำค้นหา) ที่ผู้ใช้งานลงไป ผลของการค้นหาสามารถแสดงออกในรูปแบบ Microsoft Excel และรูปแบบอื่น ๆ สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติหรือจอแสดงผลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

10) การค้นหาข้อมูล สามารถค้นหาลักษณะพิเศษ เอกลักษณ์ได้ทั้งหมดโดยผ่านการคัดกรองแล้ว เป็นต้น

2.7 ระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามแห่งชาติ ของสถาบันการยุติธรรมแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปี 2015 ประเทศสหรัฐอเมริกามีการรายงานคนหายประมาณร้อยละ 87 มีการค้นพบภายใน 30 วัน ในขณะที่อีกร้อยละ 13 หรือมากกว่า 84,000 คน กลายเป็นคนหายในระยะยาวนาน นอกจากนี้ในฐานข้อมูลของกระทรวงยุติธรรมยังมีศพนิรนาม ประมาณ 40,000 ศพ และมีหลายร้อยรายในแต่ละปี ดังนั้นฐานข้อมูลของรัฐบาลกลางที่สนับสนุนโดยกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีข้อมูลคนหาย ศพนิรนามที่สามารถนำมาใช้เพื่อช่วยหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ คือ ฐานข้อมูลของสำนักงานสืบสวนกลางแห่งสหรัฐอเมริกา (The Federal Bureau of Investigation (FBI)) ศูนย์ข้อมูลการสืบสวนอาชญากรรมแห่งชาติ (The National Crime Information Center (NCIC)) และระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามแห่งชาติ (The National Missing and Unidentified Persons System (NamUs)) เนื่องจากว่า ฐานข้อมูล NCIC เป็นฐานข้อมูลอาชญากรรม

แห่งชาติ กำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลเฉพาะผู้ที่ได้รับสิทธิและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ได้รับอนุญาต ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ แต่ระบบ NamUs อนุญาตให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ในระดับหนึ่ง แต่ทั้งสองระบบยังไม่มี การเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างกัน เป็นผลให้ใน ขณะที่ทั้งสองระบบ มีข้อมูลเกี่ยวกับคนหาย และศพนิรนามที่ยังคงเป็นระบบที่แยกต่างหากจากกัน (Maurer, 2016)

NamUs เป็นระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามแห่งชาติที่ถูกพัฒนาขึ้นในปี 2007-2008 ให้เป็นระบบศูนย์รวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูล คนหายและศพนิรนามภายใต้หน่วยงานในสถาบัน การยุติธรรมแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา NamUs ถูกนำมาใช้ในการช่วยเหลือหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานทางการแพทย์ และ ประชาชนทั่วไป ที่จะใช้แก้ไขปัญหาคนหายและศพนิรนาม ปัจจุบันประชาชนหลายพันคนใน ประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถเข้าไปใช้ระบบ NamUs โดยการลงทะเบียนผู้ใช้เพื่อค้นหาคนหาย NamUs ถูกพัฒนาให้ช่วยเหลือประเทศในการค้นหา ติดตาม พินิจ ไปสเตอร์เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลคนหาย มีแผนที่ และเส้นทางการเดินทางในการที่จะติดตามหาคนหาย โดย ข้อมูลไม่ได้เป็นคดีที่ต้องทำการสอบสวนอย่างเป็นทางการ หรือรายงานอย่างเป็นทางการเนื่องจาก ข้อมูลที่ถูกป้อนเข้ามาอาจจะมีข้อมูลจำนวนมากที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้นข้อมูลจึงใช้แชร์กับหน่วยงาน ภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องการใช้ข้อมูล และยังมีการจำกัดข้อมูลที่จะให้ประชาชนสามารถ เข้าถึงข้อมูลไม่ได้ทั้งหมด NamUs เป็นระบบฐานข้อมูลที่มี 3 ฐานข้อมูลคือ(Maurer, 2016)

- 1) ฐานข้อมูลศพนิรนามและคนนิรนาม (Unidentified Persons (UP))
- 2) ฐานข้อมูลคนหาย (Missing Persons (MP))
- 3) ฐานข้อมูลศพไร้ญาติ (Unclaimed Persons (UPC)) (ที่ถูกพัฒนาเพิ่มเติมในปี

2012) ที่จะสามารถเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกันได้ และเมื่อมีข้อมูลคนหายหรือข้อมูลศพนิรนาม เข้ามาในระบบใหม่ ระบบจะทำการเปรียบเทียบข้อมูลอัตโนมัติ เช่นเอกลักษณ์บุคคลพิเศษ คุณสมบัติรอยแผลเป็น, รอยสัก, เครื่องประดับและรายละเอียดเสื้อผ้า ฯลฯ และระบบกำหนดให้ ประชาชนทั่วไป หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานทางการแพทย์ และหน่วยอื่นต่างๆสามารถเข้าไปค้นหาและเข้าถึงข้อมูลในระบบได้ แต่ใน กรณีการเข้าถึงข้อมูลดีเอ็นเอ ข้อมูลทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ เช่น นิติมานุษยวิทยา พันธุกรรม หรือ นิติวิทยาศาสตร์ด้านอื่นๆ กำหนดให้เฉพาะ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานทางการแพทย์ และหน่วยงานอื่นๆตามความเหมาะสมเท่านั้น โดยเป้าหมายของการจัดทำระบบ NamUs ช่วย

ตรวจสอบคนหายและศพนิรนามโดยการเปรียบเทียบกับอัตลักษณ์บุคคล ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

The NamUs Missing Person (MP) Database

ฐานข้อมูลคนหาย มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนหาย ที่สามารถป้อนข้อมูลได้ทุกคนทั้งประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ แต่ก่อนที่ข้อมูลคนหายจะถูกเผยแพร่สู่สาธารณชน จะต้องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรม ระบบฐานข้อมูลคนหายจะทำการเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลศพนิรนามและฐานข้อมูลศพไร้ญาติ ข้อมูลประกอบด้วย: ชื่อ- นามสกุล อายุเพศ เชื้อชาติ ความสูง น้ำหนัก ผม สีตา และสิ่งจำเป็นที่ต้องระบุคือวันที่สูญหาย สถานที่พบเห็นครั้งสุดท้าย พฤติกรรมการสูญหาย หรือข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการสูญหาย นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มเติมข้อมูล เช่น ตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมือ ฟิล์มเอ็กซเรย์ฟัน ตัวอย่างดีเอ็นเอ ภาพถ่าย เสื้อผ้า ของใช้ที่ใส่ติดตัว รอยสัก แผลเป็น ตำหนิที่จะทำให้หน่วยงานสามารถแชร์ข้อมูลคดีได้ (Heurich, 2014)

The NamUs Unidentified Person (UP) Database

ฐานข้อมูล ศพนิรนามและคนนิรนาม มีข้อมูลที่ยังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางความจำหรือวัตถุพยานอื่นๆ การบันทึกรายละเอียดข้อมูลโดยหน่วยงานทางการแพทย์ สำหรับการค้นหา ระบบออกแบบให้ญาติผู้สูญหายสามารถค้นหาจากคุณสมบัติพิเศษ เพศ เชื้อชาติ ข้อมูลการรักษาทางการแพทย์ ข้อมูลทางพันธุกรรม หรืออื่นๆ ข้อมูลประกอบด้วย: หมายเลขคดี วันที่พบ สถานที่พบ และสภาพที่พบ หรือประเมินอายุ เพศ น้ำหนัก และความสูง เพิ่มเติมข้อมูลภาพถ่าย การจำลองใบหน้าบุคคล แต่สภาพศพน่าจะถูกจำกัดไม่ให้มีการเผยแพร่สู่สาธารณชน (Heurich, 2014)

The NamUs Unclaimed Person (UCP) Database

ฐานข้อมูลศพไร้ญาติ มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิตที่สามารถระบุชื่อได้ แต่ไม่มีญาติมายืนยันแสดงความจำนงเพื่อรับศพ ฐานข้อมูลศพไร้ญาติสามารถป้อนข้อมูลได้เฉพาะหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายหรือหน่วยงานที่ได้รับอนุญาต แต่ประชาชนสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลได้ โดยค้นหาจากชื่อคนหายและปีเกิด (Heurich, 2014)

2.8 ระบบฐานข้อมูลสำนักงานคนหาย หน่วยงานอาชญากรรมแห่งชาติ สหราชอาณาจักร

เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อมีบทบาทเชิงกลยุทธ์ในการที่จะมองไปที่ภาพใหญ่ของการก่ออาชญากรรม วิธีการทำงานและวิธีที่จะสามารถจะหยุดหรือกำจัดอาชญากรรมองค์กรและอาชญากรรมที่รุนแรงของประเทศอังกฤษ โดยโครงสร้างของหน่วยงานเป็นศูนย์กลางฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนาม ชิ้นส่วนศพ คนนิรนาม และข้อมูลทันตกรรมแห่งชาติ ในส่วนที่ดำเนินการด้านคนหาย คือ สำนักงานคนหาย ซึ่งมีภารกิจ การให้คำแนะนำ สนับสนุนเจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานภาครัฐ ในการค้นหาคนหาย การพิสูจน์ศพนิรนาม เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ และข้อมูลเพื่อเชื่อมโยง ค้นหาคนหายระดับประเทศและระดับนานาชาติ เปรียบเทียบจับคู่ระหว่างข้อมูลคนหายและศพนิรนาม อีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านทันตกรรมของคนหายและ ศพนิรนาม ไปด้วย ซึ่งจะมีเว็บไซต์คนหายและระบบการแจ้งเตือนเด็กหาย (Missing Persons and Child Rescue Alert) และการวิเคราะห์ข้อมูล แนวโน้ม และรูปแบบของการสูญหายโดยปัจจุบันมีการบันทึกข้อมูลศพนิรนามทั้งสิ้นมากกว่า 1,000 ศพ ซึ่งบางศพพบตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 จะมีการบันทึกข้อมูลลงแฟ้มคดี และภาพของศพนิรนาม หรือข้อมูลทรัพย์สิน เอกอักษณบุคคล เพื่อให้ครอบครัวหรือเพื่อนจดจำได้ นอกจากนี้ยังมีการบันทึกข้อมูลผู้มีชีวิตแต่ยังไม่สามารถพิสูจน์ตนเองได้ว่าเป็นใคร เนื่องจากเป็นผู้ป่วยทางจิต อุบัติเหตุที่ไม่ทราบว่าตนเองเป็นใครด้วย สำหรับคนหายในสหราชอาณาจักรมีการแจ้งบุคคลสูญหายทุกๆ 2 นาที ซึ่งถูกบันทึกโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในอังกฤษ เวลส์ และสกอตแลนด์ ในปี 2012-13 จากการวิเคราะห์ตัวเลขของผู้สูญหายแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะได้รับการแก้ไขได้อย่างรวดเร็วประมาณ 89% ของผู้สูญหายถูกพบภายใน 48 ชั่วโมง นอกจากนี้ส่วนใหญ่ไม่มีอันตรายเกือบ 97% มีแนวโน้มที่จะพบว่าปลอดภัย โดยเกือบ 2 ใน 3 ของคดีทั้งหมด เป็นเด็กและคนหนุ่มสาวกับกลุ่มอายุ 15-17 ปีที่พบว่าในกลุ่มที่สูญหายมากที่สุด ซึ่งตัวเลขและข้อมูลต่างๆของคนหายได้มีการนำมาวิเคราะห์ช่องโหว่ต่างๆ รวมทั้งปัญหา ต่างๆที่พบ เช่น สุขภาพจิต การทำร้ายร่างกาย หรือแสวงหาประโยชน์ทางเพศ เป็นต้น (National Crime Agency [NCA], 2014)

ข้อกำหนดด้านระยะเวลาที่ประชาชนในสหราชอาณาจักรจะต้องแจ้งคนหายที่สำนักงานคนหาย คือคนหายไปนานกว่า 72 ชั่วโมงรวมถึงชาวต่างชาติที่หายไป ในสหราชอาณาจักร และประชาชนสหราชอาณาจักรที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศที่หายไป (กรณีแจ้งเร็วกว่า 72 ชั่วโมง จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้นๆมีความเร่งด่วน เช่น อาจเกิดอันตรายถ้าปล่อยเวลานานเกินไป) สำหรับศพนิรนามและคนนิรนาม ทั้งหมดที่พบที่สหราชอาณาจักร ที่ยังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้นานกว่า 48

ชั่วโมง (National Missing Person Unit, 2015) โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถแจ้งคนหายได้อย่างอัตโนมัติ ในกรณีการส่งข้อมูลให้ส่งผ่านทางอีเมลหรือโทรศัพท์ สำหรับรูปถ่ายและข้อมูลทางพันธุกรรมสามารถส่งมาภายหลังการแจ้งบุคคลสูญหายแล้ว (NCA, 2014)

2.9 ระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (สุดาวรรณ สมใจ, 2558) ได้มีการศึกษาระบบและขั้นตอนการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย ซึ่งพบว่าแต่ละหน่วยงานมีกระบวนการการสืบค้นข้อมูล และการเก็บข้อมูลแตกต่างกัน แต่บางข้อมูลที่เป็นข้อมูลพื้นฐานมีการจัดเก็บเหมือนกัน เช่น ชื่อ-นามสกุล อายุ วันเกิด เป็นต้น โดยการบันทึกข้อมูลในปัจจุบันจะมีหน่วยงานต่างๆ เช่น กองทะเบียนประวัติอาชญากร สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมูลนิธิกระจกเงา ซึ่งมีการบันทึกข้อมูลของบุคคลสูญหายที่เปิดเผยได้และเปิดเผยไม่ได้ เพราะบางข้อมูลอาจจะเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลสูญหาย จึงต้องได้รับแจ้งความประสงค์จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติ และผู้ที่อนุญาตเท่านั้น นอกจากนี้บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของศูนย์ข้อมูลคนหาย คือการสร้างนวัตกรรมจากประสบการณ์ในการรับแจ้งคนหายในรูปแบบของงานด้านวิชาการ เช่น คู่มือในการติดตามคนหายประเภทต่างๆ และคู่มือกฎหมายในการติดตามคนหาย ระบบและขั้นตอนการบันทึก และการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย สำหรับการบันทึกข้อมูลในปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ เช่น กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มูลนิธิกระจกเงา สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการบันทึกข้อมูลที่หน่วยงานของตนเอง แต่ยังไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูล

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นราธิป จันทร์แจ้ง (2557, บทคัดย่อ) การวิจัยแอปพลิเคชันศูนย์ข้อมูลบุคคลสูญหาย เป็นแอปพลิเคชันเกี่ยวกับการแจ้งข้อมูลคนหาย หรือค้นหาข้อมูลคนที่เกิดขึ้นโดยจะมีรายละเอียดต่างๆ ของผู้สูญหายเพื่อให้การติดตามคนหายมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ระบบยังเปิดให้แสดงความคิดเห็นต่างๆผ่านในระบบไว้สำหรับผู้สนใจจะแสดงความคิดเห็น สามารถแชร์ข้อมูลออกไปโลก Social ได้ เช่น Facebook Twitter เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้งานสะดวกมากขึ้น

ศุดาวรรณ สมใจ (2558, บทคัดย่อ) การวิจัย เรื่อง การศึกษาระบบการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาาระบบและขั้นตอนการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย และการจัดทำฐานข้อมูลบุคคลสูญหายเบื้องต้น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และผ่านเครื่องมือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Story Telling) ซึ่งพบว่าแต่ละหน่วยงานมีกระบวนการการสืบค้นข้อมูล และการเก็บข้อมูลแตกต่างกัน แต่บางข้อมูลที่เป็นข้อมูลพื้นฐานมีการจัดเก็บเหมือนกัน เช่น ชื่อ- นามสกุล อายุ วันเกิด เป็นต้น โดยการบันทึกข้อมูลในปัจจุบันจะมีหน่วยงานต่างๆ เช่น กองทะเบียนประวัติอาชญากร สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมูลนิธิกระจกเงา ซึ่งมีการบันทึกข้อมูลของบุคคลสูญหายที่เปิดเผยได้และเปิดเผยไม่ได้ เพราะบางข้อมูลอาจจะเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลสูญหาย จึงต้องได้รับแจ้งความประสงค์จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติ และผู้ที่อนุญาตเท่านั้น นอกจากนี้บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของศูนย์ข้อมูลคนหาย คือการสร้างนวัตกรรมจากประสบการณ์ในการรับแจ้งคนหายในรูปแบบของงานด้านวิชาการ เช่น คู่มือในการติดตามคนหายประเภทต่างๆ และคู่มือกฎหมายในการติดตามคนหาย ระบบและขั้นตอนการบันทึก และการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย สำหรับการบันทึกข้อมูล ในปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ เช่น กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มูลนิธิกระจกเงา สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการบันทึกข้อมูลที่หน่วยงานของตนเอง แต่ยังไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูล

พัชริกา พิพิธเบญญา (2558, บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบระบบการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบและขั้นตอนการบันทึก และการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายและศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบรวมศูนย์ข้อมูลบุคคลสูญหายโดยผลการวิจัยพบว่า 1. มีหลายหน่วยงานของรัฐและองค์กรอิสระที่มีบทบาทในการรับแจ้งและติดตามบุคคลสูญหายโดยแต่ละหน่วยงานมีฐานข้อมูลเป็นของตนเองและมาตรฐานการบันทึกข้อมูลที่แตกต่างกัน 2. ปัญหาและอุปสรรคของการบันทึกและสืบค้นเพื่อติดตามบุคคลคือการขาดเอกภาพในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดกระบวนการทำงานที่เป็นมาตรฐานที่สามารถอ้างอิง ข้อมูลระหว่างกันโดยไม่ต้องทำงานซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองทรัพยากรในการบริหารจัดการ 3. จากการสัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มย่อยต่างเห็นด้วยที่รัฐบาลควรที่จะเป็นแกนกลางให้มีระบบการบันทึกและสืบค้นบุคคลสูญหายแห่งชาติ

วิถีลักษณะ จันทรชนสมบัติ, ณรงค์ กุลนิตเทศ และชยภรณ์ ธนาบริบูรณ์ (2561, บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการติดตามเด็กหาย โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบกลไกของกฎหมาย การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ เครือข่ายการติดตาม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการติดตามเด็กหาย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามเด็กหาย 15 หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่เป็นตำรวจ 11 หน่วยงาน หน่วยงานภาครัฐที่ไม่ใช่ตำรวจ 3 หน่วยงาน และหน่วยงานภาคเอกชน 1 หน่วยงาน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการวิจัยพบว่า การคำนึงถึงและนิติวิทยาศาสตร์ เป็นกลไกของกฎหมายที่สำคัญจะทำให้เกิดการช่วยเหลือติดตามเด็กหาย การตัดสินใจและการให้ข้อมูล คือกระบวนการที่สำคัญการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการด้านบุคลากรควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ แต่ละหน่วยต้องสร้างบุคลากรขึ้นมาทำงาน โดยเฉพาะมีศูนย์กลางการจัดการบริหารข้อมูล หรือศูนย์ติดตามคนหายแห่งชาติ สามารถเชื่อมโยงโครงข่ายถึงกันทั่วประเทศ มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และประสิทธิภาพในการติดตามเด็กหาย เจ้าหน้าที่ต้องมีความเชี่ยวชาญ ชำนาญงานมีประสบการณ์สามารถวิเคราะห์ข้อมูลข้อเท็จจริง และวางแผนดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน มีแผนงาน แผนที่ดีควรมีความสอดคล้องครอบคลุมกับเครือข่ายและมีความเข้าใจร่วมกัน

Cosmo (2012, Abstract) Decision Support Tool for Mass Fatality Victim Identification ปัจจุบันวิธีการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ขึ้นอยู่กับการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจสารพันธุกรรม การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ การตรวจทันตกรรม วิธีการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับผู้เชี่ยวชาญว่าจะมีความมั่นใจมากที่สุดที่จะใช้วิธีการเปรียบเทียบจับคู่ระหว่างซากศพและข้อมูลคนหาย ทุกวิธีการเหล่านี้มีค่าใช้จ่าย ใช้ระยะเวลา และทรัพยากรมาก ความสามารถของเทคนิคที่จะใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในกรณีมีคนเสียชีวิตจำนวนมากไม่แน่นอน การพิสูจน์โดยดูจากลักษณะภายนอก หรือของใช้ส่วนตัวศพ เป็นวิธีการตรวจพิสูจน์ที่ยั่งยืนบุคคลไม่ได้ พยานหลักฐานอาจไม่เพียงพอ กับความเชื่อมั่น การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานรวมทั้งขาดมาตรฐานในการที่จะนำมาประยุกต์เพื่อเปรียบเทียบจับคู่ ทำให้ความน่าเชื่อถือทางนิติวิทยาศาสตร์ลดลง เป้าหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือการพัฒนาเครื่องมือที่จะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจสำหรับการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลกรณีมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีข้อจำกัด ด้านเทคโนโลยี เครื่องมือถูกออกแบบมาเพื่อช่วยในการเปรียบเทียบจับคู่ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องซึ่งจะคำนวณออกมาเป็นคะแนนระหว่างข้อมูล AM

และข้อมูล PM การวิจัยครั้งนี้จะได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในเหตุการณ์ที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้กระบวนการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

Uzabakirih (2015, Abstract) The role of Forensic science in Criminal investigation in Rwanda นิติวิทยาศาสตร์คือการประยุกต์เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาสนับสนุนความถูกต้องของข้อมูลที่เกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุ นักนิติวิทยาศาสตร์จะต้องขึ้นศาลในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์สารพันธุกรรมอาจถูกใช้เพื่อพิสูจน์วัตถุพยานขนาดเล็กที่ถูกเก็บไว้เป็นเวลานานหรือในที่เกิดเหตุก่อนการค้นพบของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย นิติวิทยาศาสตร์ มีส่วนร่วมที่สำคัญในการตรวจสอบอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และอาชญากรรมร้ายแรงอื่น ๆ ในประเทศรวันดา มันสามารถใช้ในการพิสูจน์ผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ภัยพิบัติ งานวิจัยนี้จะแสดงให้เห็นถึงบทบาทและผลกระทบของสหวิทยาการนิติวิทยาศาสตร์ และ โอกาสในการสืบสวนสอบสวนให้เป็นที่ยอมรับกฎหมายของศาลในประเทศรวันดา

Kumar, Harish, Singh and Kumar (2014, Abstract) Review research paper unknown dead bodies: Problems and solutions การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล หมายถึงการกำหนดลักษณะเฉพาะของบุคคล และของศพผู้เสียชีวิต หรือสามารถให้นิยามได้ว่า การจำแนกเอกลักษณ์ให้กับศพ โดยการหาชื่อ-สกุล หรือนามอื่นๆที่เหมาะสม การระบุตัวตนของศพนิรนามเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับตำรวจเสมอ และเป็นสิ่งที่ต้องใช้ทรัพยากรบุคคลด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีเชี่ยวชาญสูงสุด เหตุผลที่ไม่สามารถตรวจพิสูจน์ศพนิรนามได้แก่ ไม่มีประวัติที่เด่นชัด ศพนิรนามอยู่ในสภาพเน่าระยะสุดท้าย ใบหน้าศพเสียโฉมหรือถูกทำลาย รวมไปถึงการที่ชิ้นส่วนของศพที่ถูกนำไปทิ้งโดนสัตว์หรือคนเร้นทำลาย หรือในกรณีที่ชิ้นส่วนของศพนั้นเหลือแต่เพียงกระดูก นอกจากนี้ภัยพิบัติต่างๆ เช่น แผ่นดินไหว ธรณีพิบัติกรรม สึนามิ เหตุระเบิด เครื่องบินตก ยังเป็นสาเหตุในการสร้างปัญหาให้กับการพิสูจน์ศพอีกด้วย เหตุผลอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถตรวจพิสูจน์ศพได้ คือเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้ความสนใจในการแก้ไขคดีศพนิรนาม ดังนั้น วารสารฉบับนี้เขียนขึ้นมาเพื่อชี้แจงและทำให้เข้าใจถึงหลักการการพิสูจน์ศพ รวมถึงปัญหาในการพิสูจน์ศพที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และ แพทย์นิติเวช ในการระบุตัวตนให้กับศพ โดยเฉพาะศพนิรนาม

Parr, Stevenson and Woolnough (2016, Abstract) Searching for missing people: Families living with ambiguous absence บ่อยครั้งที่คนทั่วไปจะเข้าใจว่าการหายตัวไปของคนในครอบครัว

จะทำให้ครอบครัวนั้นตกอยู่ในภาวะความคลุมเครือทางจิตใจว่าจะยังคงมีความหวังที่จะได้พบเจอกับคนหายอีกหรือไม่ ซึ่งเป็นที่เรียกกันว่าตกอยู่ภาวะ ‘living in limbo’ วารสารฉบับนี้จึงเขียนขึ้นเพื่อศึกษาพฤติการณ์อย่างที่ได้กล่าวมา สำหรับวิธีการศึกษา เราได้ทำการสัมภาษณ์ครอบครัวของคนหายจำนวน 25 ครอบครัว เกี่ยวกับความรู้สึกและความนึกคิดของพวกเขาที่มีต่อการหายตัวไปของคนที่เขารัก ในการสัมภาษณ์เราได้สมมุติสถานการณ์ของคนหายขึ้น โดยให้สมาชิกในครอบครัวทำหน้าที่เป็นผู้สืบหาคนหาย จากนั้นเราได้บอกกลยุทธ์ต่างๆ ในการสืบหาทั้งทางด้านเทคนิค ด้านกายภาพ และด้านจิตใจ ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่พวกเขาสามารถนำไปใช้ในการสืบหาคนหาย หรือสืบหาข่าวที่เกี่ยวข้องได้ จากผลของการศึกษา จะเห็นได้ว่าจากการตอบรับของครอบครัวที่มีสมาชิกหายตัวไปได้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกอย่างมากที่พวกเขามีต่อแหล่งที่มาของข้อมูลคนหาย ว่าสามารถเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด และสภาวะทางจิตใจของพวกเขาซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดังนั้นเราขอแนะนำว่าการปฏิบัติงานทางด้านติดตามคนหาย ไม่ควรที่มุ่งเน้นแต่การสืบหาคนหายเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงสภาวะทางจิตใจที่คลุมเครือของครอบครัวซึ่งมีความไม่แน่นอน ในระหว่างการสืบหาและติดตามคนหายอีกด้วย

LuizAntonio, Wilkon, Dalmo, Geraldo, Lede and Benisio (2009, Abstract) บุคคลสูญหายและศพนิรนามเป็นปัญหาระดับโลกประเทศบราซิลก็เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ที่มีจำนวนศพนิรนามที่ต้องพิสูจน์บุคคล เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาที่เราได้พัฒนาเครื่องมือชีวสารสนเทศชื่อว่า Missing Person Database-gen (MPD-gen) เพื่อลงทะเบียนและเปรียบเทียบข้อมูลทางพันธุกรรมและข้อมูลที่ไม่ใช่ทางพันธุกรรมจากผู้สูญหาย ญาติผู้สูญหายและศพนิรนาม MPD-gen ได้รับการพัฒนาขึ้นใน PHPs โดยใช้ฐานข้อมูล MySQL เครื่องมือนี้จัดเก็บและเปรียบเทียบข้อมูลทางพันธุกรรมจากญาติของบุคคลสูญหาย ศพนิรนาม การเปรียบเทียบทางพันธุกรรมของ STR autosomal และ Y-โครโมโซม ระบบจะทำการเปรียบเทียบคู่คำนวณอัตราส่วนความน่าจะเป็นโปรแกรมซอฟต์แวร์นี้สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลระดับชาติรวมถึงการระบุตัวบุคคลในกรณีเกิดภัยพิบัติได้

FBI (2019) เป็นคดีคนหายของหน่วยงาน FBI ที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรม (Using Science in the Cause of Justice The Case of the Missing Alaskan) ในปี ค.ศ. 2001 ณ เมืองแองเคอเรจ รัฐอลาสก้า หญิงสาวคนหนึ่งถูกแจ้งสูญหายโดยแฟนหนุ่มของเธอและไม่สามารถติดตามตัวพบจนกระทั่งปี ค.ศ. 2003 มารดาของหญิงสาวดังกล่าวก็ได้ถูกจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอไว้ที่ห้องปฏิบัติการของ FBI และเก็บ profile ดีเอ็นเอไว้ในฐานข้อมูลดีเอ็นเอคนหาย

แห่งชาติ เพื่อรอคอยการเปรียบเทียบกับศพนิรนาม ต่อมานักเดินทางไกลได้พบซากศพบนทางหลวงที่รัฐอลาสกา ในตอนแรกหน่วยงานต่างๆ ให้ความเห็นว่าซากศพนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับคดีวางเพลิง แต่ผลการตรวจดีเอ็นเอไม่ตรงกับคดีดังกล่าว ห้องปฏิบัติการอาชญากรรมของรัฐอลาสกา จึงส่ง profile ดีเอ็นเอของซากศพมายังที่ห้องปฏิบัติการของ FBI เพื่อเปรียบเทียบในฐานข้อมูล ซึ่งก็พบว่า ดีเอ็นเอของซากศพตรงกับดีเอ็นเอของมารดาคนหายที่เก็บตัวอย่างดีเอ็นเอ ไว้ในฐานข้อมูลของ FBI คดีนี้เป็นคดีที่ยุ่งยากและซับซ้อน เนื่องจากไม่สามารถตรวจนิวเคลียสดีเอ็นเอได้ จึงต้องตรวจโดยใช้วิธีการตรวจไมโทคอนเดรียลดีเอ็นเอ ในตัวอย่างที่มีปริมาณน้อยและเสื่อมสภาพ จากเส้นผม ฟัน และกระดูก ซึ่งการตรวจพิสูจน์เป็นไปด้วยความยุ่งยากที่จะนำมาตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบกับตัวอย่างของมารดาคนหาย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัย รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยจำแนกเป็นสี่ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัย ผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและรูปแบบของเรื่องที่ศึกษา ขั้นตอนการศึกษาปัญหา อุปสรรค การจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ขั้นตอนการหาแนวทางหรือ มาตรการในการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม และขั้นตอนการเสนอรูปแบบการจัดทำ ฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ขั้นตอนการวิจัย

- (1) ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม
- (2) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในประเทศ และต่างประเทศ
- (3) สร้างแบบสอบถามจากการศึกษา แนวคิด งานวิจัยต่างๆเพื่อสำรวจความคิดเห็นปัญหา อุปสรรคการจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย
- (4) สำรวจความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม
- (5) สร้างแนวคำถามสำหรับแบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการเก็บข้อมูล ของเทคนิคเดลฟาย (DelPhi Technique)
- (6) ส่งแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน เพื่อแสดงความคิดเห็น จำนวน 3 รอบ
- (7) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ดังนี้

7.1 ข้อมูลจากสำรวจความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค รวมทั้งแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทย

7.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อรวบรวมความคิดเห็นปัญหา อุปสรรค แนวทางหรือมาตรการในการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทย

(8) ประมวลผลการวิจัยเพื่อเสนอรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย

(9) สรุปและจัดทำผลการศึกษาวิจัย

3.2 วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม ในการวิจัยเชิงปริมาณ เรื่องรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 กลุ่ม โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการบันทึกข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม หน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรมภายในประเทศ จำนวนทั้งหมด 4 หน่วยงาน รวมทั้งสิ้น 340 คน ดังนี้

- 1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 285 คน
- 2) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 35
- 3) กระทรวงยุติธรรม จำนวน 10 คน
- 4) กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 10 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.2.2 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานการวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดทำรูปแบบ หรือการพัฒนา รูปแบบ รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูล และมาตรฐานการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.2.3 ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) เป็นการทบทวนงานวิจัย วรรณกรรม กฎหมาย มาตรฐานการตรวจพิสูจน์ ที่เกี่ยวข้องกับด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

3.2.4 ผู้เชี่ยวชาญ ใช้เทคนิคเดลฟาย (DelPhi Technique) ผู้วิจัยดำเนินการโดยวิธีการ คัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และ ประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามจากหน่วยงานภาครัฐ และ หน่วยงานภาคประชาสังคมในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน เพราะถือว่าเป็นจำนวนที่เหมาะสมในการทำวิจัยแบบเดลฟาย โดยอ้างอิงจากการศึกษาของ (Macmillan, 1971) ที่พบว่า หากจำนวนผู้เชี่ยวชาญมีขนาดตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราความ คลาดเคลื่อนจะน้อยมากจนคงที่ จึงนิยมใช้จำนวนผู้เชี่ยวชาญ 17 คนขึ้นไป (สุมามาลย์ ปานคำ, 2559) ซึ่งจะทำให้อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนน้อยลงมากถึง 0.02 และได้ประสานขอ ความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญร่วมในการวิจัย พร้อมทั้งแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้ง นี้ ให้ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านทราบในการเก็บข้อมูล 3 ครั้ง

ตารางที่ 3.1 แสดงคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามภารกิจ

ลำดับที่	ผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามคุณสมบัติ	จำนวน (คน)
1	ผู้มีประสบการณ์ด้านคนหาย (ผู้บริหาร)	2
2	ผู้มีประสบการณ์ด้านคนนิรนาม (ผู้บริหาร)	2
3	ผู้มีประสบการณ์ด้านศพนิรนาม (ผู้บริหาร)	2
4	ผู้มีประสบการณ์ด้านคนหาย (ผู้ปฏิบัติ)	4
5	ผู้มีประสบการณ์ด้านคนนิรนาม (ผู้ปฏิบัติ)	3
6	ผู้มีประสบการณ์ด้านศพนิรนาม (ผู้ปฏิบัติ)	4
รวม		17

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร: หน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรมในประเทศ ที่มีภารกิจ ด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม และองค์กรภาคประชาชนหรือ NGOs ในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์กรหรือหน่วยงานที่สนับสนุนภารกิจด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามให้หน่วยงาน ภาครัฐ หรือมีรายการ/ช่องออกอากาศที่เกี่ยวกับคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

3.3.1 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานแบบบันทึกข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม หน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรมภายในประเทศ จำนวนทั้งหมด 4 หน่วยงาน ดังนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงสาธารณสุข จำนวนทั้งหมดประมาณ 3, 130 คน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะเท่ากับ 340 คน ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงในมารยาท โยทองยศ และปราณี สวัสดิศรร์พ์, ม.ป.ป.)

3.3.2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ที่มีความรู้และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประวัติ ประสบการณ์และผลงานการปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (DelPhi Technique)

3.4 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานแบบบันทึกข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม หน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรมภายในประเทศ จำนวนทั้งหมด 4 หน่วยงาน จำนวน 340 คน ผู้วิจัยได้การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามเป็นรายละเอียดเป็นขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาค้นคว้าวิธีการสร้างแบบสอบถามจากงานวิจัย เอกสาร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกัน ต่างๆ
- 2) สร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นโดยพิจารณาถึงแนวคิดให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ในลักษณะคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ จำนวน 5 ระดับ ตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในหัวข้อ ดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลส่วนบุคคล (2) ประสบการณ์การทำงานด้าน คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม (3) ความคิดเห็นในเรื่องปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม (4) ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม
- 3) นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นมานำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและ เสนอแนะข้อปรับปรุงแก้ไข แบ่งโครงสร้างของคำถาม ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามรวมทั้งปัญหา
อุปสรรคการจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4
ด้าน (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านงบประมาณ (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์/สถานที่ (4) ด้านระบบงาน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม
ประเทศไทย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม
โดยกำหนดระดับการวัดความพึงพอใจดังนี้

มากที่สุด	กำหนดให้เท่ากับ	5 คะแนน
มาก	กำหนดให้เท่ากับ	4 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้เท่ากับ	3 คะแนน
น้อย	กำหนดให้เท่ากับ	2 คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้เท่ากับ	1 คะแนน

4) นำแบบสอบถามไปทดสอบกับตัวอย่าง 30 ตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นและ
นำผลที่ได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา

5) ปรับปรุงแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา

6) ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น
สำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา
(Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้ 1. ความเที่ยงตรงของเนื้อหา
(Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปปรึกษา กับอาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบ
ความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา 2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้
นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาไปทำการทดสอบ (Pilot Test) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่ง
ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมี
ความเชื่อมั่น (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชานิประศาสน์, 2547) เพื่อตรวจสอบว่าคำถาม
สามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ และมีความเหมาะสมหรือไม่ จากนั้นจึงนำมาทดสอบ
ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการทดสอบความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัก (Cronbach) (สมบัติ
ท้ายเรือคำ, 2551)

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right] \quad (3-1)$$

โดย α แทน ค่าความเชื่อมั่น
 K แทน จำนวนข้อ
 S_i^2 แทน ผลรวมความแปรปรวนแต่ละข้อ
 S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ความคิดเห็นในเรื่องปัญหาและอุปสรรค คนหายคนนิรนาม และศพนิรนาม

ตารางที่ 3.2 แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ความคิดเห็นในเรื่องปัญหาและอุปสรรคคนหายคนนิรนาม และศพนิรนาม

ปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ด้านบุคลากร	.87
ด้านงบประมาณ	.88
ด้านระบบงาน	.78
ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์/สถานที่	.88

พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ความคิดเห็นในเรื่องปัญหาและอุปสรรค คนหายคนนิรนาม และศพนิรนาม ทั้ง 4 ด้านได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป ถือว่าคำถามมีความเชื่อมั่น (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์และอัจฉรา ธานีประศาสน์, 2545 อ้างถึงในสุภัญชลี อ้นไชยะ, 2555) ดังนั้นจึง สามารถยอมรับแบบสอบถามดังกล่าวเพื่อการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปได้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้หาค่าความเที่ยงตรงและหาความเชื่อมั่นมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 ตัวอย่างต่อไป

3.4.2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านคนหายคนนิรนาม และศพนิรนาม โดยผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า งานวิจัย วิทยานิพนธ์การใช้เทคนิคเดลฟายในการวิจัย สำหรับการสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมีขั้นตอนดังนี้

รอบที่ 1 ใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด

แบบสอบถามรอบที่ 1 จะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened End) ซึ่งเป็นการถามอย่างกว้าง ๆ ให้ครอบคลุมประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อต้องการเก็บรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน กำหนดเวลาในการส่งแบบสอบถามกลับคืนภายในเวลา 1-2 สัปดาห์สำหรับการวิเคราะห์คำตอบแบบสอบถามรอบนี้ ผู้วิจัยจะต้องรวบรวมความคิดเห็นและวิเคราะห์คำตอบโดยละเอียดแล้วนำมาสังเคราะห์แบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อกำหนดกรอบของคำถามในรอบต่อไป โดยคำถามในรอบที่ 1 นี้มีทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้

คำถามข้อที่ 1 ท่านคิดว่า สถานการณ์คนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในปัจจุบันเป็นอย่างไร รวมทั้งปัญหาคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม มีอะไรบ้าง

เพื่อให้การตอบคำถามบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทราบสถานการณ์ในปัจจุบันของเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาสภาพปัจจุบันว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีมุมมอง และความรู้ ความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งทราบปัญหาอุปสรรคในเรื่องดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

คำถามข้อที่ 2 ท่านคิดว่าประเทศไทย ควรมีแนวทางการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามอย่างไรบ้าง

เพื่อให้การตอบคำถามของผู้เชี่ยวชาญ ได้แสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์การปฏิบัติงาน รวมทั้งองค์ความรู้ต่างๆเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในประเทศไทยอย่างไรบ้าง และเพราะอะไร

คำถามข้อที่ 3 ท่านคิดว่า รูปแบบของฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามควรเป็นอย่างไร

เพื่อให้การตอบคำถามของผู้เชี่ยวชาญบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษามุมมองของผู้เชี่ยวชาญในอนาคต ว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม ควรจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักอะไรบ้าง และต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง

คำถามข้อที่ 4 ท่านคิดว่า นโยบายของรัฐบาลในการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามควรเป็น อย่างไร

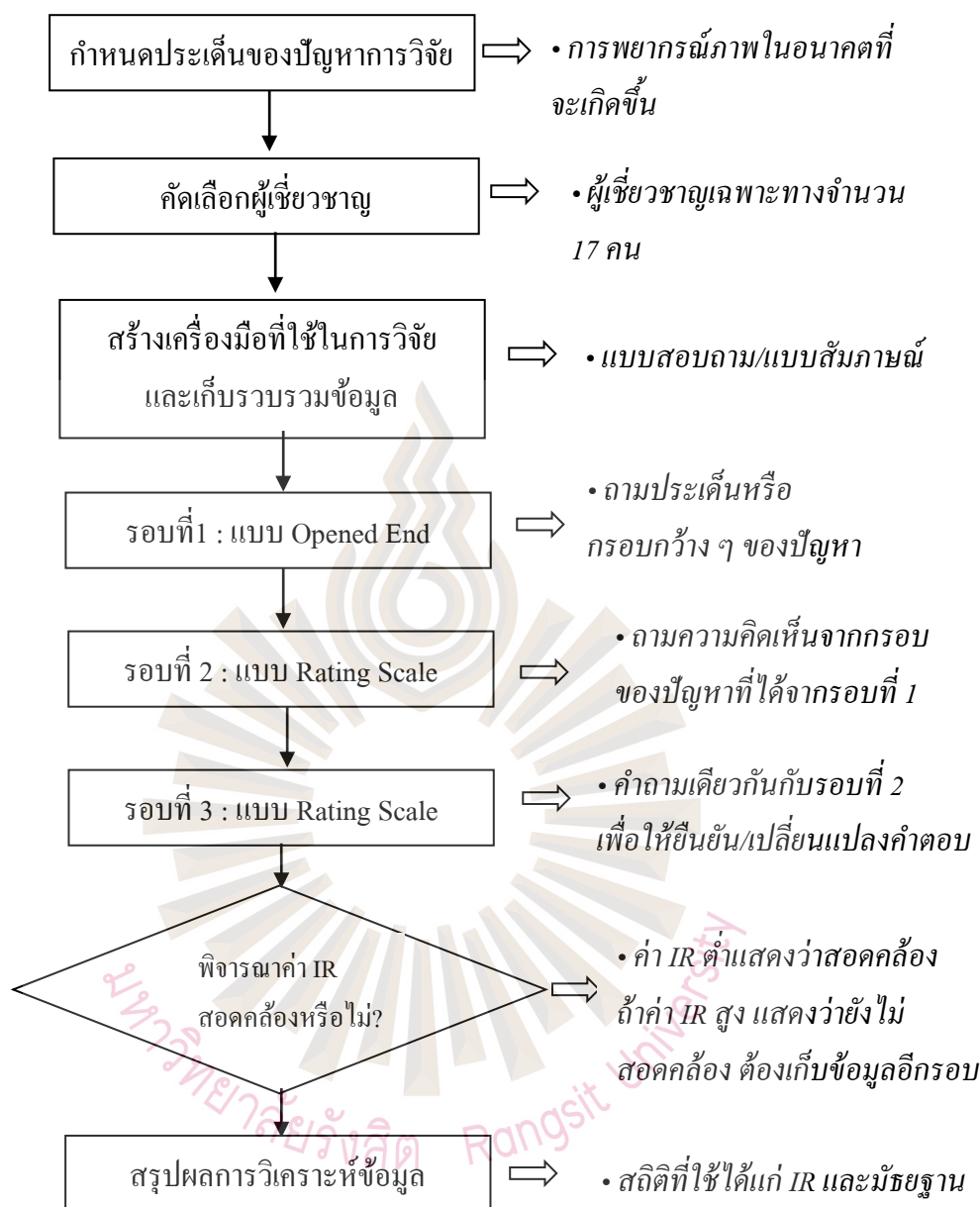
สำหรับข้อนี้จะถือเป็นทิศทางในอนาคตว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอย่างไรในเรื่องการผลักดันนโยบายของรัฐบาล เนื่องจากเรื่องนี้เป็นการบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วน ดังนั้นมุมมองของผู้เชี่ยวชาญจะส่งผลต่อการเสนอรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทยในอนาคต

รอบที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

แบบสอบถามรอบที่ 2 พัฒนาจากคำตอบของแบบสอบถามในรอบที่ 1 โดยการรวบรวมความคิดเห็นต่างๆที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเข้าด้วยกัน รวมทั้งตัดข้อมูลบางข้อที่ซ้ำซ้อนออก จากนั้นจึงสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 ส่งกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมอีกครั้ง ซึ่งรอบที่ 2 จะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญออกความคิดเห็นในลักษณะของการจัดระดับความสำคัญ มี 5 ระดับตามเกณฑ์ของลิเคิร์ต (Likert Scale) (ต่วน โชะ มีอะหะมะ, 2555) ในคำถามแต่ละข้อ รวมทั้งระบุเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยลงในช่องว่างท้ายข้อคำถาม นอกจากนี้ยังสามารถเขียนคำแนะนำเพิ่มเติมได้อีกด้วย

รอบที่ 3 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นการพัฒนาคำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ถ้าพบว่าค่า IR มีค่าน้อย แสดงว่าความคิดเห็นที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญค่อนข้างสอดคล้องกัน สามารถสรุปความได้ แต่ถ้าค่า IR มีค่ามาก แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดค่อนข้างกระจัดกระจายยังไม่สามารถสรุปความได้ จะต้องสร้างแบบสอบถามฉบับใหม่เป็นรอบที่ 3 โดยให้มีข้อคำถามเดียวกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่ให้เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐานค่า IR และเขียนเครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญผู้นั้น ได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ลงไป (กนกรัตน์ จิรสัจจานุกูล และณัฐชนน หงส์วิทธิธร, 2555) แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญคนเดิมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบเดิมหรือสามารถเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ การเก็บข้อมูลในรอบที่ 3 นี้ จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากการที่ผู้เชี่ยวชาญจะยืนยันคำตอบในประเด็นคำถามเดิม ผู้วิจัยจะต้องมีความรอบคอบและไม่มีอคติใด ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล และการระบุเครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คน ได้ตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 ที่ผ่านมาแล้ว

รูปที่ 3.1 กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

Deviation) เพื่ออธิบายผลของกลุ่มตัวอย่าง และการใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป โดยผู้วิจัยดำเนินการบันทึกข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ลงเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์ผลข้อมูล ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) ข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 3) เนื้อหาส่วนที่เป็นปลายเปิด แสดงความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Delphi Technique)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Delphi Technique) ครั้งที่ 2 และ 3 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และค่ามัธยฐาน (Median)

1) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

ผู้วิจัยคำนวณหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ข้อความใด ที่มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน (Consensus) แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความนั้นมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน (ปราณี ทองคา, 2529 อ้างถึงใน ต่วน โชะ มื่อกะหามะ, 2555)

ค่าความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐาน ผู้วิจัยคำนวณหาค่าฐานนิยม และค่ามัธยฐานของแต่ละข้อความแล้วนำมาหาค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมของแต่ละข้อความเพื่อเป็นการสนับสนุนความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าข้อความใดที่มีผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานค่านิยมไม่เกิน 1.0 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อความนั้นๆ (ปราณี ทองคา, 2529 อ้างถึงใน ต่วน โชะ มื่อกะหามะ, 2555)

การพิจารณาความสอดคล้องผู้วิจัยนำค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และความแตกต่างระหว่างมัธยฐานและฐานนิยมมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องของแนวโน้มของแต่ละข้อความ ข้อความใดมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยม

กับมัธยฐานไม่เกิน 1.00 ข้อความนั้นมีความสอดคล้องกัน ในกรณีที่ข้อความใดมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวจะถือว่าข้อความนั้น ไม่สอดคล้องกัน(ต่วน โหชะ มือกะหามะ, 2555)

การพิจารณาข้อความที่นำมากำหนดเป็นรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ผู้วิจัยใช้ข้อความที่มีพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ตั้งแต่ 1.50 ลงมาซึ่งถือว่าข้อความนั้นมีความสอดคล้องกันสูง

2) ค่ามัธยฐาน (Median)

มัธยฐานเป็นค่าของข้อมูลที่มีตำแหน่งอยู่ตรงกึ่งกลาง ใช้เพื่อตรวจสอบว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่มีระดับคะแนนอยู่ตรงตำแหน่งกลางในแต่ละข้อคำถามของแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่ามากน้อยเพียงใด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอภิปรายผล ถึงแนวโน้มของรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทยจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับนั้น ผู้วิจัยได้ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

5 หมายถึง แนวโน้มมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด

4 หมายถึง แนวโน้มมีโอกาสเป็นไปได้มาก

3 หมายถึง แนวโน้มมีโอกาสเป็นไปได้ปานกลาง

2 หมายถึง แนวโน้มมีโอกาสเป็นไปได้น้อย

1 หมายถึง แนวโน้มมีโอกาสเป็นไปได้น้อยที่สุด

กำหนดค่ามัธยฐานเพื่อแสดงความหมายของคำตอบที่ได้จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดไว้ดังนี้ (กนก อ้นถาวร, 2560)

1.50 ขึ้นไป หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับมากที่สุด

4.00-4.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับมาก

3.50-3.99 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับปานกลาง

2.50-3.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับน้อย

ต่ำกว่า 2.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นสมควรใช้เป็นเกณฑ์ในระดับน้อยที่สุด

ค่าความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐาน ผู้วิจัยคำนวณหาค่าฐานนิยมและค่ามัธยฐานของแต่ละข้อความ แล้วนำมาหาค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมของแต่ละข้อความ เพื่อเป็นการสนับสนุนความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการ ตัดสินใจว่า ข้อความใดที่มีผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานค่านิยมไม่เกิน 1.0 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อความนั้นๆ (ต่วน โชะะ มีอะหะมาะ, 2550) การพิจารณาความสอดคล้อง ผู้วิจัยนำค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และความแตกต่าง ระหว่างมัธยฐาน และฐานนิยมมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องของแนวโน้มของแต่ละข้อความ ข้อความใดมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยม กับมัธยฐานไม่เกิน 1.00 ข้อความนั้นมีความสอดคล้องกัน ในกรณีที่ข้อความใดมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว จะถือว่า ข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

ผู้วิจัยพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทยก่อนนำไปตรวจสอบความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ โดยพิจารณาคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบสุดท้าย ที่มีค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.5 ขึ้น ไปซึ่งถือว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยในระดับมาก และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ตั้งแต่ 1.50 ลงมาถือว่าผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันสูง

3.6 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเมื่อนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบครบแล้ว จึงนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่ จากนั้นทำการลงรหัสข้อมูลเพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) หมายถึง การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้น ถูกต้องหรือไม่ จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่า

ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง เช่น เปรียบเทียบข้อมูลจากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ เปรียบเทียบสิ่งที่พูดในที่สาธารณะกับขณะพูดส่วนตัว ตรวจสอบความแน่นอนของคำพูดในเรื่องเดียวกันแต่คนละเวลา เปรียบเทียบมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เปรียบเทียบข้อมูลของปรากฏการณ์เดียวกันที่มาจาก แต่ละระยะเวลา เปรียบเทียบข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากผู้ให้ข้อมูลหลายๆ คน ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น (เอ็มพร หลินเจริญ, 2554)

3.7 แนวทางการนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาแปรผลแล้วนำเสนอ โดย
ข้อมูลเชิงปริมาณ นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย
ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอในรูปสรุปและพรรณนาความ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย และเพื่อเสนอรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้มีการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการใช้เทคนิคเดลฟาย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม จำนวนทั้งหมด 4 หน่วยงาน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงสาธารณสุข) จำนวน 340 คน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัย และแปลความหมายตามลำดับดังนี้

4.1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

4.1.2 ปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย

4.1.3 ความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามใน

ประเทศไทย

4.1.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทั้งหมด 340 ชุด รายละเอียด ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 4.1 แสดงความถี่และค่าร้อยละข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n= 340)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	319	93.82
หญิง	21	6.18
อายุ		
20 – 30 ปี	27	7.94
31 – 40 ปี	159	46.76
41 – 50 ปี	138	40.59
51 ปีขึ้นไป	16	4.71
การศึกษา		
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	-	-
อนุปริญญา	8	2.36
ปริญญาตรี	193	56.76
สูงกว่าปริญญาตรี	139	40.88
อาชีพ/ สถานะ		
ข้าราชการ	310	91.18
พนักงานของรัฐ	18	5.29
พนักงานเอกชน	-	-
อื่น ๆ ลูกจ้าง	12	3.53
ประเภทหน่วยงาน		
ส่วนราชการ	340	100
องค์กรอิสระ	-	-
ภาคเอกชน	-	-
อื่นๆ	-	-

4.1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ตารางที่ 4.1 แสดงความถี่และค่าร้อยละข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n= 340)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า 5 ปี	20	5.88
ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	107	31.47
ตั้งแต่ 11 - 15 ปี	123	36.18
15 ปี ขึ้นไป	90	26.47

ตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 319 คน คิดเป็นร้อยละ 93.82 มีอายุอยู่ในช่วง 31 – 40 ปี มากที่สุด จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 46.76 รองลงมาคือช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 40.59 และช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป น้อยที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.71 สำหรับการศึกษพบว่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 56.76 และมีการศึกษาระดับอนุปริญญา น้อยที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 91.18 และเป็นลูกจ้างน้อยที่สุด จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.53 และสังกัดหน่วยงานราชการทั้งหมด 340 คน คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับการประสบการณ์ในการทำงานพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ 11-15 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 36.18 และที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยที่สุด คือน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 20 คนคิดเป็นร้อยละ 5.88

4.1.2 ปัญหาและอุปสรรค คนนิรนาม และศพนินรนามในประเทศไทย

จากแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับปัญหาและอุปสรรค คนนิรนาม และศพนินรนามในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านระบบงาน 4) ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์/สถานที่ โดยสรุปคะแนนประเมินเฉลี่ยของแต่ละด้านได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัญหาและอุปสรรค
คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย

ปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านบุคลากร			
1. จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับปริมาณงาน	4.71	0.55	มากที่สุด
2. เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	2.95	0.66	ปานกลาง
3. ควรมีเจ้าหน้าที่เฉพาะที่ปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามโดยตรง	4.72	0.62	มากที่สุด
4. เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะในการปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม	1.78	0.81	น้อย
ภาพรวม	3.54	0.66	มาก
ด้านงบประมาณ			
1. งบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ	4.89	0.41	มากที่สุด
2. ไม่มีงบประมาณเฉพาะสำหรับงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม	5.00	0	มากที่สุด
ภาพรวม	4.95	0.41	มากที่สุด
ด้านระบบงาน			
1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบและเข้าถึงข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม	5.00	0	มากที่สุด
2. ควรเพิ่มช่องทางการให้บริการเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการสะดวกและง่ายขึ้น	4.85	0.43	มากที่สุด
3. แนวทางการปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามมีความชัดเจน	2.83	0.89	ปานกลาง

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัญหาและอุปสรรค
คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม ในประเทศไทย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความสำคัญ
4. การใช้งานแบบบันทึกข้อมูลง่ายและสะดวกต่อการ ใช้งาน	3.86	1.20	มาก
5. ความสมบูรณ์ของเนื้อหาแบบบันทึกข้อมูลมากที่สุด	4.16	1.08	มาก
6. ควรมีหน่วยงานเฉพาะที่ดำเนินการด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม	4.58	0.82	มากที่สุด
7. ข้อมูลที่ถูกบันทึกลงบนแบบบันทึกข้อมูลสามารถ นำไปใช้งานมากที่สุด	4.28	0.79	มาก
8. มีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการ ติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนาม	3.53	0.67	มาก
ภาพรวม	4.14	0.73	มาก
ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์/สถานที่			
1. มีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน	1.29	0.48	น้อยที่สุด
2. ควรมีสถานที่/ห้องทำงานเฉพาะ	4.30	0.88	มาก
ภาพรวม	2.80	0.68	ปานกลาง

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย ผู้วิจัย
แบ่งปัญหา ออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านระบบงาน และด้านเครื่องมือวัสดุ
อุปกรณ์/สถานที่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐใน
กระบวนการยุติธรรม จำนวน 340 คน มีความคิดเห็นดังนี้

1) ด้านบุคลากร

ปัญหาและอุปสรรคคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย ด้านบุคลากร
ภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายชื่อจากมากไปหาน้อยสรุปผล
ได้ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ควรมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนาม และ

ศพนินนามโดยตรง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.72 รองลงมาคือจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับปริมาณงาน มีค่าเฉลี่ย 4.71 ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านนี้ และเป็นปัญหาที่มีระดับความสำคัญมากที่สุด ต่อมาเป็นปัญหาเจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ย 2.95 และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เจ้าหน้าที่มีความรู้เฉพาะในการปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนินนาม และศพนินนาม มีค่าเฉลี่ย 1.78

2) ด้านงบประมาณ

สำหรับปัญหาด้านงบประมาณซึ่งเป็นปัญหาของทุกหน่วยงาน โดยภาพรวมพบว่าเป็นปัญหามากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหาไม่มีงบประมาณเฉพาะสำหรับงานด้านคนหาย คนนินนาม และศพนินนามค่าเฉลี่ยสูงสุด 5.00 รองลงมาคืองบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 4.89

3) ด้านระบบงาน

ปัญหาและอุปสรรคคนหาย คนนินนาม และศพนินนามในประเทศไทย ด้านระบบงาน ภาพรวมของปัญหาในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย สรุปผลได้ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบและเข้าถึงข้อมูลคนหาย คนนินนาม และศพนินนามมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5.00 รองลงมาคือ ควรเพิ่มช่องทางบริการเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการสะดวกและง่ายขึ้นมีค่าเฉลี่ย 4.85 และควรมีหน่วยงานเฉพาะที่ดำเนินการด้านคนหาย คนนินนาม และศพนินนาม มีค่าเฉลี่ย 4.58 ตามลำดับ สำหรับปัญหาระดับมากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าข้อมูลที่ถูกลบบันทึกลงบนแบบบันทึกข้อมูลสามารถนำไปใช้งานมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.28 ความสมบูรณ์ของเนื้อหาแบบบันทึกข้อมูลมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.16 การใช้งานแบบบันทึกข้อมูลง่ายและสะดวกต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 3.86 และมีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนินนาม และศพนินนาม มีค่าเฉลี่ย 3.53 ตามลำดับ สำหรับแนวทางการปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนินนาม และศพนินนาม มีความชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 2.83 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับปานกลาง

4) ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์/สถานที่

ปัญหาและอุปสรรคคนหาย คนนินนาม และศพนินนามในประเทศไทย ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์/สถานที่ภาพรวมของปัญหาในระดับปานกลางผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรมีสถานที่/ห้องทำงานเฉพาะมีค่าเฉลี่ย 4.30 และมีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ย 1.29

สำหรับตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐใน กระบวนการยุติธรรม จำนวน 340 คน ให้ความคิดเห็นในเรื่องนี้

4.1.3 ความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม

ตารางที่ 4.3 แสดงความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม

รายการ	จำนวน คน (N = 340)			
	ควร	ร้อยละ	ไม่ ควร	ร้อยละ
3.1 ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม หรือไม่	333	97.94	7	2.06
3.2 การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน	340	100	0	0
3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทหรือแสดงความคิดเห็นในการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม	308	90.59	32	9.41
3.4 การใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน	291	85.59	49	14.41
3.5 การค้นหาข้อมูลสะดวก และรวดเร็ว	340	100	0	0
3.6 มีประสิทธิภาพและทันสมัย	340	100	0	0
3.7 มีมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	329	96.76	11	3.24
3.8 มีระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล	340	100	0	0
3.9 ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้สะดวกและรวดเร็ว	340	100	0	0
3.10 สามารถแก้ไขปัญหา การติดตามคนหาย การพิสูจน์ คนนิรนามและศพนิรนาม	340	100	0	0

สำหรับความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 340 คน เห็นว่าควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม จำนวน 333 คน คิดเป็นร้อยละ 97.94 อีก 7 คน หรือร้อยละ 2.06 เห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการ

จัดทำระบบฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 หรือทั้ง 340 คนเห็นว่าเมื่อมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามแล้วควรจะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทหรือแสดงความคิดเห็นในการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม เห็นด้วยจำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 90.59 สำหรับผู้ไม่เห็นด้วยจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 9.41 สำหรับการใช้งานผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 85.59 นอกจากนี้ในเรื่องการค้นหาข้อมูลสะดวก และรวดเร็ว การมีประสิทธิภาพและทันสมัย มีระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้สะดวกและรวดเร็ว และสามารถแก้ไขปัญหา การติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 340 คน หรือร้อยละ 100 เห็นด้วยทั้งหมด สำหรับมีมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 96.76 เห็นด้วย และจำนวน 11 คนคิดเป็นร้อยละ 3.24 ไม่เห็นว่าจะต้องมีมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

4.1.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม

ตารางที่ 4.4 ปัญหา/อุปสรรค

(n=235)

ที่	ปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
1	บุคลากร		
	•บุคลากร ไม่เพียงพอ มีภารกิจหลายด้าน มีการโยกย้าย ช่วยราชการ	39	16.60
	•ไม่มีผู้รับผิดชอบเฉพาะในการติดตามคนหายโดยตรง เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถให้คำปรึกษาแนะนำได้	16	6.81
	•ขาดความร่วมมือ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน	12	5.11
	•ขาดองค์ความรู้ ความเข้าใจวิธีการปฏิบัติ การเก็บพยานหลักฐาน ขาดผู้ชำนาญเฉพาะด้าน ไม่มีประสบการณ์ในการติดตามคนหาย	9	3.83
	•ปริมาณงานมากทำให้ไม่ได้ให้ความสำคัญในการติดตามคนหาย	23	9.79
	• มีบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์นิติเวช) ไม่เพียงพอ	2	0.85

ปัญหา/อุปสรรค (ต่อ)

(n=235)

ที่	ปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
2	งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์		
	• ขาดแคลนงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสืบสวนติดตาม ได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าน้ำมัน ค่าวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ฯลฯ	27	11.49
	• เครื่องมืออุปกรณ์ไม่เพียงพอ	15	6.38
	• ไม่มีงบประมาณในการดำเนินการติดตามคนหาย พิสูจน์ศพนิรนาม	3	1.28
	• ไม่มีงบประมาณการขนส่งศพเพื่อไปตรวจพิสูจน์	1	0.43
3	การประสานงานและการบริหารจัดการ		
	• การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ล่าช้า ไม่ทันเหตุการณ์ และบางครั้งการประสานงานไม่ต่อเนื่อง	2	0.85
	• ไม่มีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการติดตามศพนิรนาม	2	0.85
	• การประสานความร่วมมือระหว่างมูลนิธิต่างๆ ยังไม่เป็นรูปธรรม	1	0.43
	• ไม่มีการกำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เช่น ขั้นตอนการปฏิบัติ การประสานงานกับหน่วยต่างๆ	14	5.96
	• วิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานยุ่งยากซับซ้อน ต้องรายงานและทำหนังสือแจ้งไปยังหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้เสียเวลา	5	2.13
	• ขาดศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม	3	1.28
	• การปฏิบัติงาน (ไม่มีแนวทาง และระบบการดำเนินการที่ชัดเจน การบันทึกข้อมูลการรับแจ้งคนหายไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน	2	0.85
	• ข้อมูลกระจัดกระจายอยู่แต่ละหน่วยงาน และข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน	1	0.43
	• ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลในระบบของแต่ละหน่วยงานในการติดตามคนหายได้	4	1.70
	• ข้อมูลแต่ละหน่วยงานไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลกัน การประสานขอข้อมูลยุ่งยาก ช้าและเสียเวลา	11	4.68
	• การเก็บและการบันทึกข้อมูลแต่ละหน่วยงานแตกต่างกัน ไม่มีสถิติไม่แท้จริงทั้งประเทศ	3	1.28
	• ไม่มีสถานที่เก็บศพนิรนาม ต้องใช้สถานที่ของมูลนิธิต่างๆ ซึ่งการเก็บข้อมูลของแต่ละมูลนิธิแตกต่างกัน	1	0.43

ปัญหา/อุปสรรค (ต่อ)

(n=235)

ที่	ปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
3	การประสานงานและการบริหารจัดการ		
	<ul style="list-style-type: none"> • มาตรฐานการตรวจพิสูจน์ การเก็บข้อมูลเอกลักษณ์บุคคลแตกต่างกัน • ไม่มีสถานที่เก็บศพนิรนาม ต้องใช้สถานที่ของมูลนิธิต่างๆ ซึ่งการเก็บข้อมูลของแต่ละมูลนิธิแตกต่างกัน • มาตรฐานการตรวจพิสูจน์ การเก็บข้อมูลเอกลักษณ์บุคคลแตกต่างกัน • ไม่มีการเก็บรักษาศพนิรนามหรือกระดูกไว้เพื่อรอคืนญาติ ปัจจุบันพบว่ามีการเผาทำลายศพนิรนามโดยการล้างป่าช้า • ขาดกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน และไม่มีคู่มือการปฏิบัติงาน • การเผยแพร่ข้อมูล/ประกาศศพนิรนาม เพื่อให้ประชาชนทราบ ยังไม่ทั่วถึง • ไม่มีหน่วยงานหลักที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน ด้านงบประมาณ ข้อมูล การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือคู่มือการปฏิบัติงาน • กฎหมาย (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ) ไม่มีบทกำหนดโทษ อาศัยเพียงความร่วมมือ การประสานงาน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม • ผู้แจ้งละเลยไม่แจ้งกลับภายหลังพบคนหายแล้ว ทำให้ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน • ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะคนหายพลัดหลงใช้มานาน ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานจริง • ผู้แจ้งไม่ทราบข้อมูลที่จำเป็นในการพิสูจน์บุคคลคนหาย เช่น รอยสัก แผลเป็น ข้อมูลทางการแพทย์ ทำให้ไม่สามารถติดตามคนหาย หรือพิสูจน์เปรียบเทียบกับศพนิรนาม • ศพต่างชาติไม่มีญาติมาติดต่อขอตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ศพนิรนามได้ 	<p>3</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>1</p> <p>13</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>4</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>1.28</p> <p>0.43</p> <p>1.28</p> <p>0.43</p> <p>5.53</p> <p>0.85</p> <p>1.28</p> <p>0.85</p> <p>0.85</p> <p>1.70</p> <p>0.43</p> <p>0.43</p>

ปัญหา/อุปสรรค (ต่อ)

(n=235)

ที่	ปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
3	การประสานงานและการบริหารจัดการ		
	• ไม่มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ สำหรับองค์กรภาคประชาสังคม ทำให้การจัดการศพนินรนามภายหลังการชันสูตรแตกต่างกัน	2	0.85
	• ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย และสะดวก	3	1.28
	• ผู้แจ้งไม่ใช่ญาติสายตรงทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์ได้กับศพนินรนามได้	2	0.85
	รวม	235	100

ตารางที่ 4.5 ข้อเสนอแนะ

(n=39)

ที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1	บุคลากร		
	• จัดอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อพูนความรู้ ในแต่ละด้าน เช่น การเก็บข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล การตรวจสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้น เป็นต้น	2	5.13
	• จัดสรรอัตราข้าราชการ หรือพนักงานราชการเพิ่ม	3	7.69
	• นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ทดแทนบุคลากรที่ขาดแคลน	2	5.13
	• ขึ้นทะเบียนเจ้าหน้าที่มูลนิธิที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อเป็นส่วนสนับสนุนให้กับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	1	2.56
2	งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์		
	• มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพียงที่เดียว เพื่อรวบรวมข้อมูลและการจัดสรรงบประมาณ	2	5.13
	• จัดสรรงบประมาณในการปฏิบัติงาน จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่เก็บศพให้เพียงพอ	4	10.26
	• จัดหาสถานที่เก็บศพประจำทุกพื้นที่	1	2.56
	• จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์จำเป็นให้หน่วยงาน เช่น เครื่องเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ อุปกรณ์ในการเก็บวัตถุพยานต่างๆ	2	5.13

ข้อเสนอแนะ (ต่อ)

(n=39)

3	การประสานงานและการบริหารจัดการ		
	• เพิ่มหรือเน้นการประชาสัมพันธ์ประชาชน ในการเอาใจใส่หรือเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันคนหาย เช่น บุตร หลาน หรือผู้สูงอายุที่อาจหลงลืม	1	2.56
	• กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางการปฏิบัติงานให้ชัดเจนให้ทุกหน่วยงาน ปฏิบัติเหมือนกัน	3	7.69
	• จัดทำมาตรฐาน การตรวจพิสูจน์ (จัดทำ guideline มาตรฐานการตรวจ พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล)	2	5.13
	• ควรมีช่องทางให้ประชาชนเข้าดูข้อมูลศพนิรนาม ได้หลายช่องทาง ทั้งสื่อ ออนไลน์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์พร้อมแจ้งหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ พนักงานสอบสวน	2	5.13
	• ควรมีการประสานงานท้องถิ่น สมาคม เน้นเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม ควรที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมดำเนินการ	1	2.56
	• ควรมีหน่วยงานเฉพาะดำเนินการด้านศพนิรนาม	1	2.56
	• ควรให้มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง	2	5.13
	• จัดตั้งศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพ นิรนาม	3	7.69
	• จัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูล การเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่จำเป็นในการ ระบุนุคคล ที่หน่วยงานสามารถใช้ในการติดตามศพนิรนามได้	2	5.13
	• ให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่าง หน่วยงานได้	2	5.13
	• ควรมีการกำหนดแบบฟอร์มการปฏิบัติงานและรูปแบบการบันทึกข้อมูล ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทุกหน่วยงาน	1	2.56
	• กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของมูลนิธิต่างๆในการจัดการศพ นิรนาม ให้ชัดเจนเหมือนกันทั่วทั้งประเทศ	1	2.56
	• ควรมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง	1	2.56

สำหรับความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมดจำนวน 340 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม จำนวน 235 คน สำหรับปัญหาอุปสรรค ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านบุคลากร

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนส่วนใหญ่เสนอแนะปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรไม่เพียงพอ และบุคลากรมีภารกิจหลายด้าน และมีการโยกย้าย ช่วยราชการ ซึ่งปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอเป็นปัญหาทุกหน่วยงาน ปัจจุบันภาครัฐจำกัดการเพิ่มอัตราข้าราชการ ทำให้ไม่สามารถเพิ่มจำนวนข้าราชการได้ สำหรับบุคลากรมีภารกิจหลายด้าน มีการโยกย้าย ช่วยราชการส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มนี้ คือข้าราชการตำรวจ ซึ่งมีภารกิจหน่วยงานหลายด้าน ทั้งงานรับแจ้งความคดีอาชญากรรม คดีจราจร และรวมทั้งคดีคนหาย ประกอบกับในแต่ละปีมีวาระการโยกย้าย หรือต้องไปช่วยราชการที่อื่น ทำให้งานอาจขาดความต่อเนื่อง และต้องรอผู้มาปฏิบัติงานใหม่มาปฏิบัติงานที่ค้างต่อ ซึ่งมีจำนวนผู้ให้ข้อเสนอแนะ 39 คน คิดเป็นร้อยละ 16.60 รองลงมาคือปัญหาเรื่อง ปริมาณงานมากทำให้ไม่ได้ให้ความสำคัญในการติดตามคนหาย ปัญหาข้อนี้สอดคล้องกับปัญหาข้อแรกที่จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ทำให้บุคลากรต้องรับผิดชอบงานที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการให้ความสำคัญในการติดตามคนหาย ปัจจุบันประเทศไทยมีคดีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในขณะที่จำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบคดีไม่ได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามปริมาณ ดังนั้นทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะในปัญหาเรื่องนี้จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 9.79 ถัดมาคือปัญหาเรื่องไม่มีผู้รับผิดชอบเฉพาะในการติดตามคนหายโดยตรง เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถให้คำปรึกษา แนะนำได้ สำหรับในเรื่องคนหาย หน้าที่ด้านคือเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการรับแจ้งคนหายจากญาติ ครอบครัวคนหาย ซึ่งการสูญหายมิได้หลายสาเหตุ เช่น หนีออกจากบ้าน ถูกล่อลวง ลักพาตัว ออกไปทำงานไม่ส่งข่าวที่บ้านติดต่อไม่ได้ หรือไม่ทราบสาเหตุ เป็นต้น เหล่านี้เมื่อเจ้าหน้าที่รับแจ้งความต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนติดตามคนหาย ซึ่งต้องใช้เวลาในการลงพื้นที่ สืบเสาะค้นหา ปัจจุบันยังไม่มีผู้รับผิดชอบในภารกิจด้านนี้ ออกจากนี้คดีคนหายในแต่ละคดีมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับหลายๆปัจจัยบางครั้งต้องอาศัยประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นในกรณีผู้ที่ปฏิบัติงานใหม่หรือไม่มีเคยมีประสบการณ์ในการติดตามคนหาย จะทำให้การติดตามคนหายประสบความสำเร็จ ได้ยากจึงเป็นข้อกังวลของผู้เสนอแนะถึง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.81 ต่อมาปัญหาเรื่องขาดความร่วมมือ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน ผู้เสนอแนะเห็นว่ายังขาดความร่วมมือ การบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานล่าสุด สอดคล้องกับปัญหาที่ไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างจริงจังในเรื่องนี้

ซึ่งมีผู้เสนอแนะจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.11 สำหรับปัญหาด้านบุคลากรต่อมาเรื่องขาดองค์ความรู้ ความเข้าใจวิธีการปฏิบัติ การเก็บพยานหลักฐาน ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าองค์ความรู้ในเรื่องการเก็บพยานหลักฐาน วิธีการปฏิบัติงานในเรื่องนี้ค่อนข้างเป็นองค์ความรู้เฉพาะทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องมีการอบรมให้ความรู้ แต่สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนยังขาดองค์ความรู้ไม่มีประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานให้ข้อเสนอแนะจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.83 เรื่องสุดท้ายสำหรับปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรคือบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์นิติเวช) ไม่เพียงพอ ปัญหาด้านนี้คือการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ผู้ที่ให้ข้อเสนอแนะเรื่องนี้เห็นว่าปัจจุบันยังขาดแคลนแพทย์นิติเวชจำนวนมาก จะมีเพียงโรงพยาบาลขนาดใหญ่และขนาดกลางบางจังหวัดที่มีแพทย์นิติเวช ดังนั้นจังหวัดเล็กๆ หรือระดับอำเภอ กรณีพบศพอาจจำเป็นต้องส่งศพไปชันสูตรณ จังหวัดที่มีแพทย์นิติเวช ซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องการขนส่ง ค่าใช้จ่ายซึ่งไม่มีผู้รับผิดชอบ มีผู้เสนอแนะจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.85

2) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์

สำหรับข้อเสนอแนะด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ เรื่องขาดแคลนงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสืบสวนติดตาม ได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าน้ำมัน ค่าวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ฯลฯ ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไม่ได้รับการจัดสรรไว้เฉพาะ ส่วนใหญ่เมื่อต้องลงพื้นที่ในการสืบสวนติดตามเจ้าหน้าที่จะต้องออกค่าใช้จ่ายเอง แต่ละคดีจะมีความแตกต่างกันใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ปฏิบัติงานมีจำนวนมากขึ้นแล้วแต่ข้อมูลที่รับ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ไม่มีงบประมาณที่จะเบิกจ่ายสำหรับเรื่องนี้ ผู้เสนอแนะมากที่สุดในด้านนี้ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 11.49 ลำดับรองลงมาได้แก่ปัญหาเรื่องเครื่องมืออุปกรณ์ไม่เพียงพอ ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะปัจจัยของความสำเร็จในการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามขึ้นอยู่กับอุปกรณ์เครื่องมือในการปฏิบัติงาน เช่นขาดแคลนวัสดุวิทยาศาสตร์ในการเก็บวัตถุพยานขาดแคลนเครื่องมือเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ เป็นต้น ในข้อนี้ผู้เสนอแนะจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.38 ปัญหาลำดับต่อมาคือไม่มีงบประมาณในการดำเนินการติดตามคนหาย พิสูจน์ศพนิรนาม ซึ่งก็สอดคล้องกับปัญหาข้อแรกในเรื่องการขาดแคลนงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสืบสวนติดตามคนหาย มีผู้เสนอแนะจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.28 ปัญหาข้อสุดท้ายของด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ คือไม่มีงบประมาณการขนส่งศพเพื่อไปตรวจพิสูจน์ในบางจังหวัดไม่มีแพทย์นิติเวช เมื่อศพต้องทำการชันสูตร พนักงานสอบสวนต้องส่งศพไปชันสูตรจังหวัดใกล้เคียงที่มีแพทย์นิติเวช ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการขนส่งศพเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเบิกได้ ดังนั้นผู้ส่งศพต้องออกค่าใช้จ่ายเอง มีผู้เสนอแนะจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.43

3) ด้านการประสานงานและการบริหารจัดการ

สำหรับปัญหาด้านนี้เรื่องแรกคือไม่มีการกำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เช่น ขั้นตอนการปฏิบัติ การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เนื่องจากในประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับแจ้งคนหายหลายหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม เช่นเดียวกันกับศพนิรนามมีการชันสูตรหลายหน่วยงาน ทำให้ข้อมูลกระจัดกระจาย การเก็บข้อมูลแตกต่างกัน และการประสานงานค่อนข้างสับสน ไม่มีผู้ปฏิบัติงานหลักที่แท้จริง ทำให้เห็นได้ว่าผู้เสนอความคิดเห็นเห็นว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญที่สุดลำดับแรก โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.96 ลำดับถัดมาคือปัญหาเรื่องขาดกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน และไม่มีคู่มือการปฏิบัติงานซึ่งก็คือปัญหาข้อแรก เพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่มีคู่มือการปฏิบัติงาน จำนวนผู้แสดงความคิดเห็น 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.53 ต่อมาปัญหาเรื่องข้อมูลแต่ละหน่วยงานไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลกัน การประสานขอข้อมูลยุ่งยาก ช้าและเสียเวลา เช่นเดียวกันปัญหาข้อนี้สอดคล้องกับปัญหาข้อที่ผ่านมาทั้งในเรื่องการประสานขอข้อมูลยุ่งยาก ช้า เนื่องจากบางหน่วยงานไม่มีผู้ปฏิบัติงานหลักที่แท้จริง ตามหน่วยต่างทำ ทำให้ข้อมูลยังไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้ ในข้อนี้มีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.68 ต่อมาปัญหาเรื่องวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานยุ่งยากซับซ้อน ต้องรายงานและทำหนังสือแจ้งไปยังหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้เสียเวลา ปัญหาเรื่องนี้ก็เช่นเดียวกันสอดคล้องกับเรื่องที่ผ่านมาวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานยุ่งยากซับซ้อน เนื่องจากยังไม่มีการกำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน และไม่มีคู่มือการปฏิบัติงาน ซึ่งในเรื่องนี้มีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.13 ต่อมาคือปัญหาเรื่องไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลในระบบของแต่ละหน่วยงานในการติดตามคนหายได้ และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะคนหายพลัดหลงใช้มานาน ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานจริง ซึ่งมีผู้แสดงความคิดเห็นเท่ากันคือจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องขาดศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม เรื่องการเก็บและการบันทึกข้อมูลแต่ละหน่วยงานแตกต่างกันไม่มีสถิติไม่แท้จริงทั้งประเทศ เรื่องมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ การเก็บข้อมูลเอกลักษณ์บุคคลแตกต่างกัน เรื่องไม่มีหน่วยงานหลักที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน ด้านงบประมาณ ข้อมูล การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการหรือคู่มือการปฏิบัติงาน และเรื่องประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย และสะดวก ซึ่งมีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.28 สำหรับปัญหาเรื่องการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ถ้าช้า ไม่ทันเหตุการณ์ และบางครั้งการประสานงานไม่ต่อเนื่อง ไม่มีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการติดตามศพนิรนาม การปฏิบัติงาน (ไม่มีแนวทาง และระบบการดำเนินการที่ชัดเจน การบันทึกข้อมูลการรับแจ้งคนหายไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน การเผยแพร่ข้อมูล/ประกาศศพนิรนาม เพื่อให้ประชาชนทราบ ยังไม่ทั่วถึง กฎหมาย (ระเบียบสำนัก

นายกรัฐมนตรีฯ) ไม่มีบทกำหนดโทษ อาศัยเพียงความร่วมมือ การประสานงาน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม ผู้แจ้งจะเลยไม่แจ้งกลับภายหลังพบคนหายแล้ว ทำให้ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ สำหรับองค์กรภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิ อาศัยเพียงการขอความร่วมมือ ทำให้การจัดการศพนิรนามภายหลังการชันสูตรแตกต่างกัน และผู้แจ้งไม่ใช่ญาติสายตรงทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์ได้กับศพนิรนามได้ มีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.85 สูดท้ายปัญหาเรื่องการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานมูลนิธิต่างๆ ยังไม่เป็นรูปธรรม ข้อมูลกระจายอยู่แต่ละหน่วยงาน และข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีสถานที่เก็บศพนิรนาม ต้องใช้สถานที่ของมูลนิธิต่างๆ ซึ่งการเก็บข้อมูลของแต่ละมูลนิธิแตกต่างกัน ไม่มีการเก็บรักษาศพนิรนามหรือกระดูกไว้ เพื่อรอคืนญาติ ปัจจุบันพบว่ามีกรณีการทำลายศพนิรนามโดยการล้างป่าช้า ผู้แจ้งไม่ทราบข้อมูลที่จำเป็นในการพิสูจน์บุคคลคนหาย เช่น รอยสัก แผลเป็น ข้อมูลทางการแพทย์ ทำให้ไม่สามารถติดตามคนหาย หรือพิสูจน์เปรียบเทียบกับศพนิรนาม และศพต่างชาติไม่มีญาติมาติดต่อขอตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ศพนิรนามได้ มีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.43

ในส่วนข้อเสนอแนะผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 39 คน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านบุคลากร

ผู้เสนอความคิดเห็นจำนวนมากที่สุดเห็นว่าควรมีการจัดสรรอัตราข้าราชการ หรือพนักงานราชการเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น และการขาดแคลนตำแหน่งเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านนี้ โดยมีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 สำหรับข้อเสนอแนะลำดับรองลงมาคือควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อพูนความรู้ ในแต่ละด้าน เช่น ในสืบสวนสอบสวนติดตาม การเก็บข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล การตรวจสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้น เป็นต้น และการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ทดแทนจำนวนบุคลากรที่ขาดแคลน มีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 5.13 สูดท้ายเรื่องการขึ้นทะเบียนเจ้าหน้าที่มูลนิธิที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อเป็นส่วนสนับสนุนให้กับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.56

2) ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

สำหรับด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ผู้เสนอความคิดเห็นมากที่สุดคือเรื่องการจัดสรรงบประมาณในการปฏิบัติงาน จัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ และสถานที่เก็บศพให้เพียงพอ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.26 สำหรับข้อเสนอแนะลำดับรองลงมาคือเรื่องควรมีให้หน่วยงานรับผิดชอบ

โดยตรง จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพียงที่เดียว เพื่อรวบรวมข้อมูลและการจัดสรรงบประมาณ และควรมีการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์จำเป็นให้หน่วยงาน เช่น เครื่องเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ อุปกรณ์ในการเก็บวัตถุพยานต่างๆ มีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.13 และเรื่องจัดหาสถานที่เก็บศพประจำทุกพื้นที่ มีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.56

3) ด้านการประสานงานและการบริหารจัดการ

ด้านการประสานงานและการบริหารจัดการผู้เสนอความคิดเห็นมากที่สุดคือเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางการปฏิบัติงานให้ชัดเจนให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติเหมือนกัน และเรื่องจัดตั้งศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม มีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.69 ลำดับรองลงมาคือเรื่องการจัดทำมาตรฐาน การตรวจพิสูจน์ (จัดทำ guideline มาตรฐานการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล) และควรมีช่องทางให้ประชาชนเข้าสู่ข้อมูลศพนิรนามได้หลายช่องทาง ทั้งสื่อออนไลน์ ถึงพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์พร้อมแจ้งหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อพนักงานสอบสวน นอกจากนี้ควรมีให้หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง และควรมีการจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูล การเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่เป็นในการระบุบุคคล ที่หน่วยงานสามารถใช้ในการติดตามศพนิรนามได้ ให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้ มีผู้เสนอความคิดเห็นจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.13 ลำดับสุดท้ายเรื่องควรเพิ่มหรือเน้นการประชาสัมพันธ์ประชาชน ในการเอาใจใส่หรือเฝ้าระวังเพื่อป้องกันคนหาย เช่น บุตร หลาน หรือผู้สูงอายุที่อาจหลงลืม ควรมีการประสานงานท้องถิ่น สมาคม เน้นเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม ควรที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมดำเนินการ ควรมีหน่วยงานเฉพาะดำเนินการด้านศพนิรนาม ควรมีการกำหนดแบบฟอร์มการปฏิบัติงานและรูปแบบการบันทึกข้อมูลให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทุกหน่วยงาน ควรมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของมูลนิธิต่างๆ ในการจัดการศพนิรนามให้ชัดเจนเหมือนกันทั่วประเทศ และควรมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง มีผู้เสนอความคิดเห็น จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.56

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเทคนิคเดลฟาย

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการใช้เทคนิคเดลฟาย (DelPhi Technique) ซึ่งเป็นการส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งสิ้น 17 คน ทั้งหมด 3 รอบ ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการใช้เทคนิคเดลฟาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (DelPhi Technique) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประวัติ ประสบการณ์และผลงานการปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

5.1.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ต่อรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน คือ

- 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดแบบกว้างๆ เพื่อเก็บรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ นำมาตีความและสังเคราะห์ความคิดเห็น แบ่งแยกประเภทข้อมูลเพื่อจัดทำแบบสอบถามรอบที่สอง
- 2) การวิเคราะห์แบบสอบถามในรอบที่สองเพื่อตรวจสอบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่หนึ่งและ
- 3) การวิเคราะห์แบบสอบถามในรอบที่สามจากการทบทวนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละท่านกับความคิดเห็นรวมของผู้เชี่ยวชาญทั้งกลุ่ม โดยใช้หาค่ามัธยฐาน (Median) และ ค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ (Interquatile Range)

5.1.2 ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย

5.1.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ต่อรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน คือ

สรุปคำตอบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแบบสอบถามปลายเปิดรอบที่ 1

ประเด็นคำถาม: สถานการณ์คนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในปัจจุบันเป็นอย่างไร

จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญในประเด็นคำถามเรื่องสถานการณ์คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในปัจจุบันเป็นอย่างไร พบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังนี้

1) บทบาทภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน

ผู้เชี่ยวชาญ หลายคนให้ความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบันภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน เข้ามามีบทบาทสำคัญในเรื่องการติดตามคนหาย และการพิสูจน์ศพนิรนามมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีเครือข่ายองค์กรเอกชนและภาคประชาสังคมช่วยสนับสนุนงานด้านนี้มากขึ้น เช่น มูลนิธิองค์กรอิสระ รายการสถานีโทรทัศน์ เป็นต้น ทำให้ครอบครัวมีช่องทางที่จะทำให้การติดตามคนหายได้รวดเร็วขึ้นผ่านรายการโทรทัศน์ หรือ social media ต่างๆ ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือภาครัฐให้ความสำคัญมากขึ้นตามไปด้วย หลายๆคดีมีการวิเคราะห์คดี วิเคราะห์ข้อมูลของคดีและมีระบบการติดตามคดี โดยเฉพาะเรื่องคนหาย ดังเช่นผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวไว้ดังนี้

“ควรให้มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เหมือนอินเตอร์ประจำวันในคดี คนหาย ศพนิรนาม แล้ววิเคราะห์ว่าคดีนั้นๆ ควรจะต้องดำเนินการอย่างไร เช่น ลงพื้นที่สืบสวนสอบสวนทันที ซึ่งอาจจะร่วมกันหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อที่จะให้การติดตามคนหายได้รวดเร็วและทันทั่วถึง” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“เนื่องจากปัจจุบันสื่อเข้ามามีบทบาทสำคัญในเรื่องการติดตามคนหาย ซึ่งจะทำได้รวดเร็วและคล่องตัวมากกว่าภาครัฐ การที่สื่อเข้ามามีบทบาททำให้ กระตุ้นให้ภาครัฐให้ความสำคัญในเรื่องนี้เพิ่มขึ้น ทำให้ภาครัฐมีระบบและมาตรการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพดำเนินงานได้รวดเร็วขึ้น” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบันประชาชนใช้ช่องทางผ่านสื่อต่างๆ ทั้งสถานีโทรทัศน์หรือสื่อทางออนไลน์ Social Media อื่นๆ ในการติดตามคนหาย มากกว่าที่จะรอคอยให้ภาครัฐดำเนินการ และยังพบว่าหลายๆคดีของคนหายที่ครอบครัวออกตามหาเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า เสียเวลา และได้ว่าสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และหลายคดีอาจเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งรัฐบาลจะต้องตอบคำถามต่อสหประชาชาติถึงมาตรการที่ประเทศไทยได้ดำเนินการ ทำให้ในปัจจุบันสถานการณ์ คนหายถูกยกระดับความสำคัญขึ้นมา และรัฐบาลให้ความสำคัญในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพิ่มมากขึ้น

2) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันสภาพปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้พ่อ แม่ต้องออกไปหาทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ เด็กที่อยู่ที่บ้าน ซึ่งเด็กอาจอยู่บ้าน โดยลำพัง ประกอบกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ และการเข้าถึงสื่อ Social Media หรือช่องทางการสื่อสารสื่อสังคมออนไลน์ได้ง่าย สะดวกขึ้น ทำให้เด็กถูกล่อลวงได้ง่าย และมีโอกาสหายออกจากบ้าน จึงมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ได้แสดงความคิดเห็น

“เด็กที่ถูกล่อลวงโดยมากแล้วมักเป็นบุคคลที่มีปัญหาในครอบครัว เช่นการสั่งสอน การเลี้ยงดูเอาใจใส่ ที่ไม่มากพอ ก็ส่งผลต่อเด็กหายง่ายขึ้น รวมถึงจากกรณีผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้นก็มีโอกาสเสี่ยงต่อการสูญหายเป็นคนนิรนาม ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น” (ผู้บริหารสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 มิถุนายน 2563)

นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มสูงขึ้นและเป็นอาชญากรรมรูปแบบใหม่ๆ มีแนวโน้มที่จะพบว่าคนหายมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามมาด้วย เหตุผลตามกับผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

“สถิติคนหายที่เพิ่มมากขึ้น อาจแสดงให้เห็นว่า ระบบการลงโทษผู้กระทำความผิดยังไม่ดีพอไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“เด็กหาย เกิดขึ้นจากหลายๆปัจจัย เช่น ดิดเกมส์ ดิดเพื่อน ปัญหาครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นพ่อแม่แยกทางกันทำให้เด็กหนีออกจากบ้านไปอาศัยบ้านเพื่อน หรือไม่รวมตัวกัน ร่วมกันกับเด็กที่มีปัญหาครอบครัว ซึ่งอาจชักจูงไปสู่การสูญหาย เด็กเหล่านี้ อาจเข้าสู่

กระบวนการถูกค้ามนุษย์ รวมทั้งคดียาเสพติดได้” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

“แนวโน้มคนหายเพิ่มสูงขึ้น จากสังคมผู้สูงวัย ผู้ป่วยจิตเวช แรงงานเข้ามาหางานทำและเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้นกลุ่มที่ต้องคนเฝ้าระวังมีโอกาสเพิ่มมากขึ้นที่อาจเสี่ยงต่อการสูญหาย เช่น ผู้สูงอายุ คนต่างด้าว คนไร้บ้าน และผู้ป่วยจิตเวช” (ผู้บริหารกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มีนาคม 2563)

“ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ปัญหาส่วนหนึ่งคือผู้สูงวัยที่ออกจากบ้านแล้วกลับบ้านไม่ถูก ถูกส่งตัวไปอยู่ตามสถานแรกรับต่างๆ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งญาติไม่สามารถตามหาพบ อีกทั้งบางครั้งอาจเกิดอุบัติเหตุจนไม่สามารถบอกได้ว่าตัวเองเป็นใครอยู่ที่ไหน” (ผู้ปฏิบัติกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

“แรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทยทั้งผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย เหล่านี้ทำให้โอกาสการสูญหาย หรือเสียชีวิตเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายซึ่งจะไม่ได้ผ่านการตรวจสอบและลงทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ เมื่อสูญหาย หรือเสียชีวิตโอกาสการตรวจพิสูจน์ หรือติดตามหาครอบครัวเป็นไปได้ยาก” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“พิจารณาตามคดีอาญาที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น จำนวนผู้ป่วยจิตเวชที่เพิ่มมากขึ้น สังคมผู้สูงวัย รวมทั้งการสมัครใจที่จะเป็นผู้สูญหาย เช่น หนีหนี้ หนีคดี ทำให้เห็นว่าจำนวนคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“ครอบครัวไม่มีเวลาให้เมื่อเคยหายออกจากบ้านแล้วกลับมาเอง ทำให้เมื่อหายหลายๆครั้งทำให้ครอบครัวเกิดความเคยชิน เพราะคิดว่าเดี๋ยวก็กลับมาเอง แต่แท้จริงอาจกลายเป็นการสูญหายถาวร” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

3) กฎหมายระเบียบต่างๆ

เดิมประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่องการดำเนินการด้านคนหาย ศพนิรนาม ใช้ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้เป็นกฎหมายเฉพาะในเรื่องนี้ แต่ปัจจุบันมีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 มีการขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม ชื่อย่อ คณะกรรมการ ก.พ.ศ. โดยมีรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน นอกจากนี้ยังมีมีการร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकลดสูญหาย พ.ศ. ... ซึ่งทำให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนกระทบต่อความรู้สึกของประชาชน นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น

“เรื่องคนหายเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ประเทศไทย โดยเฉพาะรัฐบาลให้ความสำคัญในการออกกฎหมาย คือระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 มีการจัดตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้หน่วยงานต่างๆให้ความสำคัญ มีการสร้างความร่วมมือ เช่น สนับสนุนทุนการฝึกอบรม การส่งเจ้าหน้าที่มาฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ไทย เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ให้ฝ่ายไทย แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ไม่มีบทลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม เป็นเพียงการขอความร่วมมือหน่วยงานต่างๆให้ปฏิบัติตามระเบียบเท่านั้น” (สมาชิกรัฐสภา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มิถุนายน 2563)

“รัฐบาลได้กำหนดแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เน้นให้มีผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชที่เพียงพอและมีความเป็นอิสระ และพัฒนาหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์” (สมาชิกรัฐสภา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มิถุนายน 2563)

4) แนวทางการปฏิบัติงาน

การแจ้งคนหายมีหลายหน่วยงานดำเนินการ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรม หรือภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิประสานวัฒนธรรม มูลนิธิกระจกเงา เป็นต้น สำหรับศพนิรนามก็เช่นเดียวกันมีหลายหน่วยงานดำเนินการ เช่น สถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม โรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัย เป็นต้น ดังนั้นข้อมูลคนหาย และข้อมูลศพนิรนามจะกระจัดกระจายไม่มีการรวบรวมข้อมูลภาพรวมคนหาย ศพนิรนามของประเทศ ไม่ทราบสถิติที่แท้จริง นอกจากนี้ยังพบว่าแนวทางการปฏิบัติงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานไม่ชัดเจน ดังผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น

“ปัจจุบันมีหลายๆหน่วยงานที่ทำงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม จึงทำให้กระบวนการทำงานไม่เป็นไปตามกระบวนการเดียวกันและเป็นมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับได้ในระดับนานาชาติ” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“ขาดเจ้าภาพ ไม่มีศูนย์กลางข้อมูล แต่ละหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลไว้เป็นการส่วนตัว ส่งผลให้เมื่อต้องการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม เป็นไปได้ยาก ปัญหาจึงตกอยู่กับครอบครัวที่จะต้องเดินทางติดตาม ตรวจสอบข้อมูลทุกที่ เสียเวลา และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อมีหลายหน่วยงานปฏิบัติงานทำให้บางครั้งทำงานซ้ำซ้อนกัน อีกทั้งไม่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรง บางครั้งขาดความละเอียดรอบคอบในการซักประวัติข้อมูล ทำให้ไม่ได้ข้อมูลสำคัญที่จะช่วยการติดตามคนหาย หรือพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็น ดังนี้

“บางครั้งเจ้าหน้าที่ขาดความระมัดระวัง ซึ่งอาจเกิดจากภาระงานที่มีปริมาณมาก ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องเร่งด่วนอื่นๆก่อน รวมทั้งงานด้านด้านคนหายไม่ใช่ภารกิจโดยตรงไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ทำให้ละเอียดไม่ได้ให้ความสำคัญ ดังนั้นกรอบแนวคิดของผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ ต้องมีความระมัดระวังให้ความสำคัญ บางกรณีจะเป็นการหายซ้ำซ้อนทำให้ครอบครัวหรือเจ้าหน้าที่ละเอียดหรือนิ่งนอนใจ” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

ประเด็นคำถาม: ปัญหา คนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม มีอะไรบ้าง

สำหรับปัญหาคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในปัจจุบันพบว่าเกิดจากสาเหตุต่างๆ มากมาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวกระทบต่อ ชีวิต ทรัพย์สิน ความรู้สึกของครอบครัวที่เกิดการสูญหายและ

ต้องการที่จะทราบชะตากรรมของบุคคลอันเป็นที่รัก ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือชาวต่างชาติ สำหรับประเทศไทยปัญหา ดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนานาชาติอารยประเทศ ดังนั้นในประเด็นข้อนี้ ผู้วิจัยจึงแบ่งปัญหาออกเป็น 2 ประเภท คือปัญหาเชิงระบบ และปัญหาเชิงเทคนิค ซึ่งจะเป็นมุมมองแบบเป็นวงจร ตั้งแต่ต้นทางจนสุดปลายทางดังนี้

1) ปัญหาเชิงระบบ

สำหรับปัญหาเชิงระบบด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม สอดคล้องกับสถานการณ์คือข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ยังกระจุกกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ปัญหาที่พบ เมื่อครอบครัวตามหาคนหายต้องเดินทางไปติดต่อเพื่อตามหาคนหายหลายหน่วยงาน เสียเวลาสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย บางครอบครัวต้องลาออกจากงานเพื่อใช้เวลาในการตามหาบุคคลอันเป็นที่รัก ในเรื่องนี้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น

“ประเทศไทย มีหลายหน่วยงาน รวมถึง NGO ที่ทำให้หน้าที่ดังกล่าว ทำให้ขาดการรวบรวมข้อมูลเพียงจุดเดียว หรือถ้าไม่สามารถรวมข้อมูลได้ ก็ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน ทั้งข้อมูล การแจ้ง ข้อมูลคนหาย ข้อมูลบุคคลนิรนาม ผลการติดตาม ระหว่างหน่วยงานภายในประเทศ และระหว่างประเทศ” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“ไม่มีศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย ศพนิรนาม เวลาญาติจะดำเนินการติดตามหาคนหายในปัจจุบันยังต้อง ไปแจ้งหลายหน่วยงานเพื่อให้ช่วยตรวจสอบข้อมูล เช่น สถานีตำรวจ มูลนิธิกระจกเงา ซึ่งบางหน่วยงานมีข้อมูล หรือมีแต่ข้อมูลไม่ครบถ้วน นอกจากนี้แต่ละหน่วยงานไม่มีการแชร์ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งข้อมูลมีคลาดเคลื่อน” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“ข้อมูลไม่เป็นเอกภาพ ไม่สามารถหาสถิติที่แท้จริงของทั้งประเทศได้ นอกจากนี้เรื่องการจัดคนหายขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะข้อมูลที่ใช้ในการสืบสวนติดตามคนหาย ศพนิรนามระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งข้อมูลที่มีอยู่ไม่ทันสมัย” (ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“การแก้ไขปัญหาคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามจะต้องประกอบด้วยหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ควรจะกำหนดเป็นแผนให้ชัดเจน กำหนดตัวชี้วัดเพื่อติดตามความคืบหน้ารวมทั้งความสำเร็จ อาจจะแบ่งออกเป็นระยะๆก็ได้ แต่ควรมีระยะเวลาที่ชัดเจน” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“ภาครัฐไม่มีสถานที่ฝังศพนิรนาม ทำให้ต้องฝากฝังตามมูลนิธิต่างๆ ซึ่งการจัดการ การเก็บข้อมูลประวัติ แต่ละมูลนิธิแตกต่างกันในแต่ละที่ แนวทางการปฏิบัติงานของมูลนิธิในการฝังศพก็แตกต่างกัน เช่นมีการบันทึกข้อมูลในสมุดบันทึก หรือลงระบบคอมพิวเตอร์ หรือบางมูลนิธิอาศัยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติประจำ ซึ่งเมื่อบุคคลเหล่านั้นลาออก ก็ไม่มีใครจะทราบข้อมูล นอกจากนี้ไม่มีกฎหมาย หรือระเบียบที่ชัดเจนที่ให้มูลนิธิดำเนินการในเรื่องการฝังศพ” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

นอกจากนี้ยังพบว่าญาติไม่รู้ว่าเมื่อคนในครอบครัวหายต้องไปติดต่อที่หน่วยงานไหน เอกสารและขั้นตอนมีอะไรบ้างทำให้บางครั้งพลาดโอกาสที่พบคนหาย หรือประชาชนที่อยู่ห่างไกล การเข้าถึงบริการรัฐได้ไม่ทั่วถึงและล่าช้า สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

“ขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล ให้ทราบถึงช่องทางในการติดต่อประสานงาน รวมทั้งการขาดการ update ข้อมูลการติดตามล่าสุด แก่ประชาชน อันส่งผลให้เกิดข่าวลือหรือการแชร์ข้อมูลเก่าๆที่ไม่จำเป็นและทำให้เกิดความตระหนักในสังคม นอกจากนี้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลการเข้าถึงบริการรัฐได้ไม่ทั่วถึงและล่าช้าไม่ทันการณ์” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“ประชาชนยังไม่ตระหนักในการ ฝากข้อมูล Identification ของตน เช่น รูปถ่ายตนเอง ตำหนิของตนเอง DNA Database ของตน แก่ญาติ บุคคลใกล้ชิด หรือ ระบบเก็บข้อมูลอื่น ซึ่งเกิดจากรัฐยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงความสำคัญของข้อมูลกล่าว” (ผู้ปฏิบัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 พฤษภาคม 2563)

การสื่อสารระหว่างหน่วยงานก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะให้หน่วยงานมีความเข้าใจตรงกัน สามารถประสานงาน บูรณาการกันระหว่างหน่วยงาน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

“ขาดการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม การประสานงาน และการประชาสัมพันธ์เชิงรุก” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“การเก็บข้อมูลทางพันธุกรรมซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลตามมาตรฐานสากลนั้น ประเทศไทยก็ยังไม่มียุทธศาสตร์การเก็บข้อมูลพันธุกรรมของคนไทยที่จะช่วยในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลเช่นกัน” (นักนิติมานุษยวิทยา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 มีนาคม 2563)

สำหรับบางหน่วยงานไม่ได้เป็นภารกิจหลัก และมีภาระงานประจำที่มัลลันมือทำให้ทิศทางแนวทางและนโยบายของหน่วยงานไม่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้บางหน่วยงานมีบทบาทซ้อนทับกัน ไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะที่ดำเนินการด้านนี้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น

“การปรับเปลี่ยนโยกย้ายผู้ปฏิบัติงานทำให้การปฏิบัติงานด้านนี้ขาดความต่อเนื่อง ยกตัวอย่างบางคดีต้องใช้เวลานานในการติดตาม สืบสวนสอบสวนคดีและบางครั้งผู้ที่มาปฏิบัติงานหน้าที่แทนขาดความรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านนี้” (ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งขาดจุดเชื่อมต่อของการทำงานระหว่างหน่วยงาน อีกทั้งแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน คนหายหรือศพนิรนามไม่ได้มีเฉพาะคนไทยเท่านั้นยังมีชาวต่างชาติ ประเทศแถบเพื่อนบ้านที่เข้ามาเสียชีวิตในประเทศไทย ซึ่งกระบวนการจัดการ วิธีการ แนวทางปฏิบัติทุกหน่วยงานควรมีแนวปฏิบัติแบบเดียวกัน” (ผู้บริหารกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มีนาคม 2563)

“งานด้านคนหายไม่มีผู้รับผิดชอบเฉพาะในกรณีลงพื้นที่ติดตามคนหายโดยตรง ยกตัวอย่างคดีเด็กหายการลงพื้นที่เพื่อสืบสวนสอบสวนเสาะแสวงหาข้อมูลจะทำให้โอกาสการ

ช่วยเหลือเด็กที่หายประสบความสำเร็จก่อนที่จะเสียชีวิตซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด” (ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“ปัญหาคนหายถึงเป็นปัญหาที่กระทบสังคม เศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งปัจจุบันยังขาดแผนการป้องกันเชิงรุก เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดเหตุการณ์สูญหายในอนาคต” (สมาชิกวุฒิสภา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มิถุนายน 2563)

ปัญหาคนหายในปัจจุบันเกิดจากสภาพสังคม เศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทุกรอบครัวพ่อแม่ต้องออกไปทำงาน การดูแลเอาใจใส่ลูกลดน้อยลง ความสัมพันธ์ทางครอบครัวลดลง เด็กใช้เวลาหมดไปกับการเล่นเกมส์ หรือดูสื่อออนไลน์ต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การถูกชักจูง หรือถูกล่อลวงได้ง่ายขึ้น ดังที่ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น

“ปัญหาคุณภาพประชากร เช่น ความสัมพันธ์ทางครอบครัวและสังคมวัฒนธรรมคุณภาพความรู้ สภาวะทางจิต รวมถึงเศรษฐกิจปัจจุบัน ที่ยังไม่ดีพอ อาจส่งผลให้เด็ก ถูกล่อลวงได้ง่ายขึ้น” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“ปัญหาเด็กหายเกิดจากสาเหตุ การติดเกมส์ หรือปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาจากการติดเพื่อน ปัญหาหาเสพติด ถูกล่อลวง การนำเด็กไปเป็นแรงงานทาส ขอทาน เป็นต้น” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“เนื่องจากสภาพปัญหาทางสังคม ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาจมีอาการหลงลืม พัดหลัง / ผู้ป่วยที่มีอาการจิตเวช หรือการใช้สารเสพติด ส่งผลให้มีอาการหลงลืม สับสน ไม่สามารถให้ข้อมูลของตนเองได้ นำไปสู่การกลายเป็นคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม” (ผู้บริหารกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มีนาคม 2563)

“ปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต และการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้ป่วยจิตเวชและผู้สูงอายุที่สมองเสื่อมพัดหลังกับครอบครัวเพิ่มมากขึ้น” (ผู้ปฏิบัติกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

ปัญหาแรงงานต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย แล้วสูญหาย หรือเสียชีวิตเป็นศพ นิรนาม การติดตามญาติหรือครอบครัวเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเมื่อมีการหลบหนีเข้าเมืองแสดงว่าไม่มีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาติไว้ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

“แรงงานต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายแล้วเสียชีวิตทำให้ขาดข้อมูลการแจ้งหายจากครอบครัว เนื่องจากครอบครัวไม่ทราบชะตากรรมว่าเสียชีวิตไปแล้ว เพราะอาจไม่สามารถติดต่อได้ รัฐก็ไม่ทราบว่าผู้เสียชีวิตเป็นใคร ไม่สามารถติดตามหาครอบครัวเพื่อจัดเก็บข้อมูลได้ หรือเพราะเหตุการณ์หลบหนีเข้าเมืองครอบครัวไม่กล้าที่จะไปแสดงตัวเพื่อรับศพ เพราะกลัวว่าจะถูกส่งกลับประเทศ เหล่านี้เป็นเหตุให้มีศพนิรนามจำนวนเพิ่มมากขึ้นที่ยังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

นอกจากนี้ยังพบว่า การพิสูจน์ศพนิรนามต้องมีข้อมูลคนหายมาเพื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลทั้งสองส่วนในปัจจุบันพบว่าสัดส่วนของข้อมูลคนหายมีปริมาณน้อยกว่าข้อมูลศพนิรนาม เนื่องจากบางครั้งครอบครัวไม่ทราบว่าเสียชีวิตแล้ว เนื่องจากการห่างจากครอบครัวนานๆ เมื่อไม่ทราบก็ไม่มีการแจ้งคนหาย ประกอบกับส่วนหนึ่งเป็นแรงงานต่างด้าว ซึ่งไม่มีข้อมูลการแจ้งสูญหาย เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาในการพิสูจน์ศพนิรนาม ดังเช่นผู้เชี่ยวชาญได้กล่าว

“ขาดการจัดระบบข้อมูลส่วนบุคคลก่อนการเสียชีวิตที่มีประสิทธิภาพ และเป็นสากล หรือในบางกรณีคนหายไม่ญาติสายตรงที่จะนำมาตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบกับข้อมูลศพนิรนาม” (นักนิติมานุษยวิทยา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 มีนาคม 2563)

“ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 ไม่มีบทการบังคับหรือลงโทษ เป็นเพียงการขอความร่วมมือในการปฏิบัติงาน” (ผู้บริหารสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 มิถุนายน 2563)

2) ปัญหาเชิงเทคนิค

สำหรับปัญหาเชิงเทคนิคในด้านนี้ พบว่าส่วนใหญ่เหมือนกันทุกหน่วยงานในเรื่องการขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนอุปกรณ์เครื่องมือจำเป็นที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นผู้เชี่ยวชาญได้กล่าว

“ขาดการสนับสนุน อุปกรณ์ (เช่น DNA kit , เครื่องเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ) เครื่องมือห้องปฏิบัติการ (การสนับสนุนห้องปฏิบัติการ นิติวิทย์ และ DNA ตามจังหวัดหรือภูมิภาค) และ ระบบการส่งตัวอย่างจากห้องที่ ไม่มีห้องตรวจ ไปยังหน่วยงานอื่น รวมถึงค่าใช้จ่ายในการส่งศพ และวัตถุพยานต่างๆเพื่อตรวจพิสูจน์” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“จำนวนบุคลากรแทบทุกหน่วยงานไม่เพียงพอ และขาดประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญในการรองรับปัญหาด้านนิติวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังขาดการวางแผนอัตรากำลังทดแทนในอนาคต ขาดระบบการจัดการความรู้และการพัฒนาความเชี่ยวชาญที่ต่อเนื่องในการสร้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนอกจากนี้ขาดเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ทันสมัย” (ผู้บริหารสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 มิถุนายน 2563)

“การติดตามคนหายในคดีๆหนึ่งใช้งบประมาณค่อยข้างสูงขึ้นอยู่กับระยะเวลา เหตุการณ์ต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมากน้อย ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก และไม่สามารถเบิกจ่ายได้ตามงบประมาณปกติได้ ซึ่งรวมถึงการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามในแต่ละราย ด้วยเช่นกัน” (ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“บุคลากรทางการแพทย์ ขาดการ เก็บข้อมูล identification ที่เป็นแบบแผนอย่างเหมาะสม เช่น การเก็บข้อมูลพันธุกรรม ของพันธุแพทย์ ยังไม่เหมือนกัน และ ไม่ได้เก็บข้อมูลพันธุกรรมตำแหน่ง ที่ผู้ป่วยเข้ารับรักษาพยาบาล แต่เก็บเฉพาะการรักษาพยาบาลใน visit นั้นๆ เท่านั้น” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

ในด้านการตรวจพิสูจน์จะพบว่าหน่วยงานแต่ละหน่วยยังมีการเก็บข้อมูลแตกต่างกัน ตรวจพิสูจน์ด้วยเทคนิคและวิธีการที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น

“สำหรับมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ศพนิรนามยังขาดหลักเกณฑ์ แนวทาง วิธีการ ตลอดจน การดำเนินงานที่เป็นแนวทางเดียวกัน เช่นขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง ขาด อุปกรณ์เครื่องมือ ไม่มีห้องปฏิบัติการรองรับการตรวจพิสูจน์” (ผู้ปฏิบัติกระทรวง สาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“การพัฒนาทางด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ส่วนหนึ่งควรจะมีการทำวิจัยควบคู่ ไปด้วย แต่ปัจจุบันงานวิจัยและนวัตกรรมทางด้านนี้ยังมีน้อยและไม่ค่อยได้รับความนิยมน และเห็นความสำคัญ” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

ประเด็นคำถาม: ประเทศไทย ควรมีแนวทางการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม อย่างไร

ในด้านแนวทางการจัดการหรือการแก้ไขปัญหาคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา ผู้วิจัยจึงแบ่งแนวทางการจัดการปัญหาออกเป็น 2 ประเภท คือแนวทางการจัดการปัญหาเชิงระบบ และแนวทางการจัดการปัญหาเชิงเทคนิค โดยผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่าการแก้ไขปัญหาด้านนี้ ต้องปฏิบัติอย่างบูรณาการ คือทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกัน ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรูปธรรม ดังนี้

1) แนวทางการจัดการปัญหาเชิงระบบ

สำหรับแนวทางการจัดการปัญหาเชิงระบบในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาคประชาสังคม ซึ่งจะมีส่วนสำคัญที่จะเข้ามาช่วยภาครัฐในการดำเนินการค้นหาคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

“ควรเน้นการบูรณาการ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศในการปฏิบัติงานร่วมกัน รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถและส่งเสริมศักยภาพของเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อช่วยในการติดตามคนหาย หลากๆคดีพบว่าภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยสืบเสาะติดตามคนหายให้ประสบความสำเร็จ” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการพัฒนาระบบ หรือโปรแกรมแจ้งเตือนกรณีเด็กหายอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นในกรณีที่เป็นเหตุฉุกเฉิน เช่น ถูกลักพาตัว ถูกอุ้ม โปรแกรมแจ้งเตือนนี้ (AMBER) มีวัตถุประสงค์เพื่อการกระตุ้นให้ชุมชน เข้ามาช่วยสนับสนุนการค้นหา และรับตัวเด็กที่หายกลับบ้านอย่างปลอดภัย” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“ควรนำเทคโนโลยี หรือการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันต่างๆ มาช่วยเพื่อการติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนาม” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

ในเรื่องการป้องกันก่อนการเกิดเหตุ เช่น ป้องกันเด็กหาย ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็น ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนเหตุการณ์สูญหายของเด็กในปัจจุบัน ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการนำข้อมูลที่เก็บไว้มาใช้ในเชิงการป้องกันการเกิดเหตุในอนาคต

“ควรมีการคัดกรองและวิเคราะห์ข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามรายวัน โดยเฉพาะคดีคนหาย หรือเด็กหาย ถ้าสามารถลงพื้นที่ค้นหาข้อมูลพยานหลักฐานได้รวดเร็วเท่าใด โอกาสการพบตัวคนหายก็จะยิ่งมากขึ้น นอกจากนี้มีการกำหนดชุดเฉพาะกิจประจำจังหวัด ซึ่งอาจมีทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมในการประสานงานหรือลงพื้นที่กรณีคดีคนหาย หรือพบคนนิรนามและศพนิรนาม เพื่อให้การดำเนินการได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“ควรนำข้อมูลเชิงสถิติ ไปใช้ในทางป้องกัน prevention คนหาย เช่นการเพิ่มความรู้อให้กับบิดา มารดา ผู้ปกครอง ในการเอาใจใส่ดูแลบุตร รวมถึงการนำความรู้ไปสอนในห้องเรียนของเด็ก ในเชิงการป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นกับตนเอง” (ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางให้เหมาะสมต่อการใช้งาน และเป็นระบบหนึ่งเดียวของประเทศไทย ที่สามารถเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลในระดับประเทศ และสามารถขยายสู่ระดับสากลได้ ที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว” (สมาชิกวุฒิสภา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มิถุนายน 2563)

“แนวทางการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ในแต่ละหน่วยงานควรเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน มีการกำหนดหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติงานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และควรมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพียงที่เดียว” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

ปัญหาในเรื่องมีหลายหน่วยงานดำเนินการในเรื่องคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม ทำให้ข้อมูลซ้อนทับกัน ไม่เป็นเอกภาพ ไม่มีเจ้าภาพที่ชัดเจน นั้นผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

“ควรจะมีหน่วยงานเฉพาะที่ดำเนินการด้านติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางที่ประสานการทำงาน รวบรวมข้อมูลกลางตลอดจนเป็นจุด One Stop Service สำหรับให้บริการประชาชนในเรื่องดังกล่าว และข้อมูลควรจะสามารถเชื่อมโยงข้อมูลทั่วประเทศ เช่น ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ฐานข้อมูลการขึ้นทะเบียนต่างด้าว ฯลฯ” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“กำหนดสิทธิ์ให้หน่วยงานรัฐที่ปฏิบัติงานด้านนี้เข้าถึงฐานข้อมูลเอกชน เช่นฐานข้อมูลการทำประกันชีวิต ข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลต่างๆ รวดทั้งมีการจัดทำฐานข้อมูลที่ช่วยในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล เช่นฐานข้อมูลอุปกรณ์ทางการแพทย์ ฐานข้อมูลผู้ป่วยอัลไซเมอร์ เป็นต้น” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

นอกจากนี้การทบทวนระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน ณ ปัจจุบันก็เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ดังผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น

“กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเป็นคำสั่งและข้อบังคับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามแต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ไม่มีบทบังคับลงโทษ ควรจะต้องมีการทบทวน ปรับปรุงพัฒนากฎหมาย หรือระเบียบที่เสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ที่เป็นปัจจุบันและทันสมัย” (สมาชิกวุฒิสภา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มิถุนายน 2563)

“ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนามหรือ ค.พ.ศ. คณะกรรมการควรมีการกำหนดนโยบายทิศทางการแก้ไขปัญหาด้านนี้ให้เป็นรูปธรรม และมีความชัดเจน” (นักนิติมานุษยวิทยา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 มีนาคม 2563)

2) แนวทางการจัดการปัญหาเชิงเทคนิค

สำหรับแนวทางการจัดการปัญหาเชิงเทคนิคหรือเชิงวิชาการนั้น ประเด็นที่สำคัญเป็นเรื่องการพัฒนาด้านการตรวจพิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนาม รวมทั้งเทคนิควิธีการติดตามคนหายดังผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น

“ควรมีการจัดทำมาตรฐานการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล รวมทั้งพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเพื่อให้ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น การจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ สัมมนา ฝึกอบรม เป็นต้น” (ผู้ปฏิบัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 พฤษภาคม 2563)

“ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือให้การปฏิบัติงานด้านนี้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“จัดตั้งศูนย์ตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ประจำภาค หรือภูมิภาค เพื่อเป็นศูนย์ตรวจพิสูจน์ รวมทั้งเป็นศูนย์เครื่องมือ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือการตรวจพิสูจน์” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“มีการจัดทำฐานข้อมูลพันของประเทศไทย เนื่องจากพันเป็นหนึ่งในวิธีการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลตามมาตรฐานสากล การใช้วิธีนี้ตรวจพิสูจน์จะทำให้ ประหยัดเวลา รวดเร็ว และประหยัดงบประมาณจากการตรวจพิสูจน์วิธีการอื่น” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

ประเด็นคำถาม: รูปแบบของฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ควรเป็นอย่างไร

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องรูปแบบของฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งจากแบบสำรวจความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม ในเรื่องปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามรวมทั้งปัญหาอุปสรรคการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย และความคิดเห็นในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามประเทศไทย สามารถสรุปออกเป็น 4 ด้าน 1) ด้านความปลอดภัยของข้อมูล 2) ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ 3) ด้านการออกแบบ 4) ด้านมาตรฐานข้อมูล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นหลากหลายดังนี้

“จัดตั้งเป็นศูนย์ปฏิบัติการคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามแห่งชาติ โดยต้องมีการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีด้านการจัดการข้อมูลด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามของประเทศไทย แล้วพัฒนารูปแบบของระบบฐานข้อมูลให้เป็นหนึ่งเดียว” (ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ควรจะต้องสามารถเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลกับหน่วยงานที่มีฐานข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ สารพันธุกรรม และทันตกรรมในระดับประเทศ ซึ่งจะทำให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“จะต้องมีช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนาม ที่จะให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ทันทีที่ และเป็นช่องทางให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและให้ข้อมูลภาครัฐได้” (ผู้ปฏิบัติงานมูลนิธิสว่างอรชะธรรมสถาน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 กุมภาพันธ์ 2563)

“มีความปลอดภัยในเรื่องของการเก็บรักษาข้อมูล กำหนดสิทธิในการเข้าถึงของข้อมูลให้ชัดเจน โดยเฉพาะข้อมูลอ่อนไหว เช่นเด็กที่หนีออกจากบ้านเพราะติดแฟน เมื่อเด็กกลับมาแล้วข้อมูลนี้ถ้าไม่มีการเก็บรักษาข้อมูลที่คือจากระบบต่อครอบครัวได้” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“ระบบสามารถนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์ต่อยอดอื่นๆได้ เช่น นำไปใช้เชิงป้องกัน โดยอาศัยข้อมูล พื้นที่เกิดเหตุ อายุ เพศ สุรา สภาพจิตเภท การศึกษา เศรษฐกิจ อาชีพ ... เป็นต้น เช่น ถ้าสถิติ คนหายส่วนมากเป็นวัยรุ่น อายุ 60 ปีขึ้นไป ก็อาจเสนอแผนให้มีการตรวจภาวะสมองเสื่อมในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ทุกคน เป็นต้น” (ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลควรแบ่งเป็น เฟส เป็นกี่ปีๆ แล้วกำหนดว่าแต่ละปีจะทำอะไร แคไหน อย่างไร เพื่อให้มีกระบวนการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน และควรจะให้หน่วยงานต่างๆได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น หรือพิจารณาร่วมกัน ให้รูปแบบที่ออกมามีความครบถ้วน สะดวกต่อการใช้งาน ทั้งนี้รูปแบบที่พัฒนาออกมาควรมีความเป็นปัจจุบัน และทันสมัย” (ผู้บริหารสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 มิถุนายน 2563)

“สามารถช่วยแบ่งเบาภาระของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานให้สามารถใช้ประโยชน์กับระบบได้ เช่น การค้นหาข้อมูล การรายงานเชิงสถิติ หรือแม้แต่การนำข้อมูลไปใช้ในการรายงาน/สรุปผล เพื่อใช้ในการประกอบสำนวนคดี เป็นต้น” (ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“ในฐานข้อมูลให้มีส่วนการเผยแพร่ที่จะทำให้การติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามได้มากที่สุด แต่ในส่วนข้อมูลเชิงเทคนิคต้องจำกัดเฉพาะผู้มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลได้เท่านั้น เพื่อป้องกันการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ผิด” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่ายตามสิทธิที่ควรจะได้รับ เช่นสามารถแจ้งคนหายติดตามผลการดำเนินงาน ขั้นตอนกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้ และควรมีช่องทางติดต่อระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ กรณีประชาชนที่อยู่ห่างไกลก็สามารถเข้าถึงการให้บริการได้ และประชาชนควรได้รับการบริการฟรีไม่เสียค่าใช้จ่าย” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“มีระบบเดียวที่แต่ละหน่วยมีหน้าที่นำเข้าข้อมูลและสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกัน ระบบต้องมีมาตรฐาน ทั้งข้อมูลที่นำเข้า การตรวจพิสูจน์ และผลการตรวจพิสูจน์ต้องเชื่อถือ

ได้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ รวมทั้งมีระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลตามระบบมาตรฐานสากล” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“สร้าง Big Data โดยในเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามให้เป็นส่วนหนึ่งในระบบนี้ด้วย” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

ประเด็นคำถาม: นโยบายของรัฐบาลในการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามควรเป็นอย่างไร

สำหรับนโยบายของรัฐบาลในการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะทำให้ทราบทิศทางในอนาคตในการจัดการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่รูปแบบของฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในประเทศไทย ผู้วิจัยได้แบ่งนโยบายของรัฐบาลในการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามออกเป็น 3 ด้าน

1) การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

การปรับปรุงกฎหมาย หรือระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องต้องมีการวางแผนการดำเนินการ เนื่องจาก การปรับปรุง หรือพัฒนากฎหมายมีกระบวนการและขั้นตอนต่างๆหลายขั้นตอน ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้

“ยกร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเป็น กฎหมายระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้กฎหมายมีผลบังคับใช้งานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดตามระเบียบหรือวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้” (สมาชิกวุฒิสภา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มิถุนายน 2563)

“ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการติดตามคนหาย การแจ้งเบาะแสข้อมูลคนหาย ข้อมูลศพ รวมทั้งการจัดการการฝังศพ ซึ่งทำโดยไม่มีค่าตอบแทน ไม่มีเงินเดือน ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีกฎ ระเบียบต่างๆที่ชัดเจนในเรื่องนี้ ดังนั้นควรมีการออกกฎหรือระเบียบ หรือข้อกำหนดเพื่อให้ครอบคลุมการปฏิบัติงานภาคประชาสังคม” (ผู้ปฏิบัติงานมูลนิธิสว่างอรियะธรรมสถาน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 กุมภาพันธ์ 2563)

2) โครงสร้างและการออกแบบหน่วยงาน

จากปัญหามีหลายหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนี้ งานซ้อนทับการ แนวทางการปฏิบัติงานไม่ชัดเจน และอื่นๆทำให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอนโยบายที่รัฐบาลควรจะต้องดำเนินการ ดังนี้

“กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านนี้อย่างชัดเจน และควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆที่ปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามเพื่อบริหารข้อมูล มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม” (ผู้บริหารกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มีนาคม 2563)

“หน่วยงานควรขึ้นตรงกับสำนักนายกรัฐมนตรี โดยไม่ต้องอยู่ในภาระงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง” (สมาชิกรัฐสภา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มิถุนายน 2563)

“การจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ต้องเริ่มจากฐานข้อมูลตั้งแต่เกิด (ศธ. มท.) เพื่อเก็บข้อมูลทางชีวภาพในการระบุตัวตน และนำไปใช้สำหรับการทำธุรกรรมต่างๆ (ศธ. กค. มท. ศธ. พม. พณ. ฯลฯ) ในชีวิตประจำวัน เมื่อเกิดเหตุการณ์คนหายจะได้มีการติดตามตรวจสอบร่องรอย และเบาะแสได้อย่างทันท่วงที (ศตช. / ยช.) เพื่อให้คนหายได้กลับบ้าน ศพได้รับความยุติธรรม และคนนิรนามได้ตัวตนคืนมา” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“จัดทำฐานข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลแห่งชาติ เช่น ฐานข้อมูลพิน ฐานข้อมูลดีเอ็นเอ เพื่อสนับสนุนงานด้านนี้” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“กำหนดเป็นแผนว่าแต่ละปีต้องดำเนินการอะไรบ้าง เช่น แผนระยะต้น ระยะกลาง ระยะปลาย เรื่องอะไรเร่งด่วนต้องดำเนินการก่อน รวมทั้งต้องมีตัวชี้วัดชัดเจน เพื่อวัดความสำเร็จของกิจกรรม หรือโครงการนั้น โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ” (ผู้บริหารสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 มิถุนายน 2563)

“ควรให้มีการรวมศูนย์ข้อมูลเป็นศูนย์กลางข้อมูล สำหรับการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนาม เช่นศูนย์ข้อมูลดีเอ็นเอ ศูนย์ข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ รวมทั้งศูนย์ข้อมูลทันตกรรม เป็นต้น” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563)

“เพิ่มอาวุธให้กับประชาชน เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดทำกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ความรู้ในโรงเรียน ตรวจสอบทางจิตเวช ทั้งวัยทำงาน และวัยสูงอายุ รวมถึงการประเมินภาวะสมองเสื่อม ให้กับผู้สูงอายุ ให้คำแนะนำในครอบครัวที่ต้องการดูแลผู้สูงอายุเพื่อป้องกันปัญหาการสูญหาย” (ผู้ปฏิบัติกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

“รัฐบาลควรสนับสนุนการจัดทำทะเบียนประวัติฐานข้อมูลทางชีวภาพส่วนบุคคล (Biometrics) ของประชากรในประเทศตั้งแต่แรกเกิด หรือเมื่อทำบัตรประชาชน เช่น ข้อมูลสารพันธุกรรม และข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ” (ผู้ปฏิบัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 พฤษภาคม 2563)

3) งบประมาณ

ด้านการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนภารกิจด้านนี้นั้น รัฐบาลยังไม่สามารถจัดสรรงบประมาณให้ทุกหน่วยงาน จึงเน้นการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น ในเรื่องนี้

“หน่วยงานที่รับผิดชอบควรเป็นหน่วยงานหลักในการขอรับการจัดสรรงบประมาณ เนื่องจากว่า บางหน่วยงานเห็นว่างานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามยังไม่ใช่งานหลักทำให้ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ” (ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มิถุนายน 2563)

“สนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือในการเก็บวัตถุพยาน (ชุดตรวจ DNA Kit) หรือห้องปฏิบัติการตรวจ DNA ในแต่ละภูมิภาค และ/หรือ ระบบการส่งต่อการตัวอย่างที่ง่ายและสะดวก” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“รัฐบาลควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อช่วยให้ระบบการติดตามคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามนั้นสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและทันสมัยกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

“นำระบบ GPS tracking หรือป้ายข้อมูล มาติดในเด็ก และ คนชรา ที่มีความเสี่ยงต่อการสูญหายเพื่อเป็นการป้องกันการสูญหาย” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

“สนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือ เช่น เครื่องมือวิเคราะห์ลายพิมพ์นิ้วมือชนิดมือถือ Portable / Pocket Finger Scan ที่เชื่อมต่อกับ AFIS หรือ ฐานข้อมูล Finger Print อื่น ที่สามารถ Identification บุคคลแบบ Real Time แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานเช่น พนักงานสอบสวน โรงพยาบาล แพทย์ชันสูตรเพื่อการใช้งานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น” (ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“สนับสนุนทุนวิจัย การพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถและให้เกิดการพัฒนา และสามารถนำงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ต่อยอดในอนาคต” (ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

จากการรวบรวมข้อสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากแบบสอบถามปลายเปิดรอบที่ 1 ผู้วิจัยได้นำประเด็นคำตอบต่างๆ พร้อมกับประเด็นสำคัญๆ ของกระบวนการทศน์ ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ที่ใช้ในการทบทวนเอกสารของงานวิจัยนี้ มาสร้างเป็นข้อคำถามแบบเลือกคำตอบ ซึ่งเป็นแบบสอบถามสำหรับรอบที่ 2 และ 3 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ด้วยกระบวนการเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ต่อรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านความปลอดภัยของข้อมูล
- 2) ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ
- 3) ด้านการออกแบบ
- 4) ด้านมาตรฐานข้อมูล

ในตารางที่ 5.1 จะแสดงผลการวิเคราะห์ จากแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อให้ตอบคำถามแบบจัดลำดับความสำคัญในข้อคำถามแต่ละข้อ และในรอบที่ 3 จะแสดงค่ามัธยฐาน Md, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ IR, ระดับความเห็นด้วย และความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกันของผู้เชี่ยวชาญ โดยแสดงเป็นรายข้อ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อความที่เกี่ยวกับความเห็นด้วยของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย รอบที่สอง และรอบที่สาม

ข้อที่	รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				ความสอดคล้อง
		รอบที่สอง		รอบที่สาม		
		Md	IR	Md	IR	
ด้านความปลอดภัยของข้อมูล						
1	กำหนดสิทธิการใช้งานระบบ	4.89	0.28	4.93	0.57	สอดคล้อง
2	ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่ได้มาตรฐานสากล	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
3	กำหนดผู้รับผิดชอบหลักของแต่ละหน่วยงาน	4.97	0.53	4.97	0.53	สอดคล้อง
4	กำหนดวิธีการเผยแพร่ข้อมูล/ภาพคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม	4.93	0.57	4.97	0.53	สอดคล้อง
5	กำหนดวิธีการ/แนวทางการรักษาความลับของข้อมูล	4.97	0.53	5.00	0.50	สอดคล้อง
6	ระบบกำหนดให้มีการพิสูจน์ตัวตนเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าใช้งาน	4.89	0.61	5.00	0.50	สอดคล้อง
7	มีกระบวนการติดตามและตรวจสอบการใช้งานข้อมูล	4.93	0.57	4.93	0.57	สอดคล้อง
8	มีระบบการป้องกันการสูญหายของข้อมูล	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
9	มีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลระบบ	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
10	อบรมการจัดการความปลอดภัยข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	4.85	0.61	5.00	0.50	สอดคล้อง

ตารางที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อความที่เกี่ยวกับความเห็นด้วยของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการ
จัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย รอบที่สอง และรอบที่สาม (ต่อ)

ข้อที่	รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				ความ สอดคล้อง
		รอบที่สอง		รอบที่สาม		
		Md	IR	Md	IR	
ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ						
1	การเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลฯ กับหน่วยงาน ต่างๆ	4.89	0.61	4.89	0.61	สอดคล้อง
2	มีช่องทางในการติดต่อ/สอบถามปัญหาผ่าน ระบบ	4.89	0.61	5.00	0.50	สอดคล้อง
3	มีเอกสาร/คู่มือประกอบการใช้งานที่มีความ ชัดเจนเข้าใจง่าย	4.85	0.61	5.00	0.50	สอดคล้อง
4	ระบบต้องมีการบริหารจัดการและการ ประมวลผลที่ถูกต้องและรวดเร็ว	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
5	สามารถนำไปใช้ในการบริหารและการ ตัดสินใจ แก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
6	สามารถรายงานผลและแสดงสถิติผลการ ดำเนินงาน	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
7	สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนและความ ผิดพลาดของข้อมูล	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
8	สามารถแสดงตำแหน่งหรือแผนที่เกิดเหตุ เพื่อการติดตามตรวจสอบข้อมูล	4.97	0.53	4.97	0.53	สอดคล้อง
9	มีการอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งาน	4.40	*1.41	4.89	0.61	สอดคล้อง
10	ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูล (มีการ กำหนดระดับการเข้าถึงข้อมูล)	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง

ตารางที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อความที่เกี่ยวกับความเห็นด้วยของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย รอบที่สอง และรอบที่สาม (ต่อ)

ข้อ ที่	รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพ นิรนามในประเทศไทย	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				ความ สอดคล้อง
		รอบที่สอง		รอบที่สาม		
		Md	IR	Md	IR	
ด้านการออกแบบ						
1	ข้อมูลมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
2	การจัดวางรูปแบบในเว็บไซต์ง่ายต่อการอ่าน และการใช้งาน	4.93	0.57	5.00	0.50	สอดคล้อง
3	ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษร อ่านได้ ง่ายและสวยงาม	4.89	0.28	4.89	0.28	สอดคล้อง
4	ความเร็วในการค้นหา การแสดงภาพ ตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
5	โครงสร้างของเมนูควรมีการแบ่งเป็น หมวดหมู่ของข้อมูลให้เหมาะสม	4.85	0.61	4.89	0.28	สอดคล้อง
6	สามารถตอบสนองความต้องการของ ผู้ใช้งานหลายระดับ	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
7	การค้นหาข้อมูลตรงกับความต้องการของ ผู้ใช้งานระบบ	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
8	ความสะดวกในการเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
9	ระบบฐานข้อมูลใช้งานง่ายและผู้ที่ไม่ เสียเวลาในการเรียนรู้มากเกินไป	4.93	0.57	5.00	0.50	สอดคล้อง
10	สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง

ตารางที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อความที่เกี่ยวกับความเห็นด้วยของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย รอบที่สอง และรอบที่สาม (ต่อ)

ข้อที่	รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				ความ สอดคล้อง
		รอบที่สอง		รอบที่สาม		
		Md	IR	Md	IR	
ด้านมาตรฐานข้อมูล						
1	ความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูล	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
2	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ	4.97	0.53	5.00	0.50	สอดคล้อง
3	สามารถบันทึกข้อมูลดีเอ็นเอ	4.89	0.61	5.00	0.50	สอดคล้อง
4	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลทันตกรรม	4.85	0.61	4.93	0.57	สอดคล้อง
5	มีการบันทึกข้อมูลทางกายภาพ และข้อมูล อื่นๆที่สำคัญ เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ เอกซเรย์เฉพาะบุคคล เป็นต้น	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
6	ระบบประมวลผล/เปรียบเทียบจับคู่มือ ระหว่างข้อมูลมีความถูกต้องเชื่อถือได้	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
7	มีระบบการตรวจประเมินและติดตาม ตรวจสอบ	4.85	0.61	4.85	0.61	สอดคล้อง
8	มีระบบการเก็บและสำรองข้อมูลสำคัญ	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
9	การเข้าถึงข้อมูลสำคัญ เช่นข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลรายงานผลการตรวจพิสูจน์ เฉพาะผู้ที่ ได้รับสิทธิ์เท่านั้น	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง
10	การแก้ไขข้อมูล เช่น ผลการตรวจพิสูจน์ ฯลฯ เฉพาะผู้มีสิทธิ์เท่านั้น	5.00	0.50	5.00	0.50	สอดคล้อง

* IR มากกว่า 1.00 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความความเห็นไม่สอดคล้องกัน

จากตารางที่ 5.1 พบว่ารอบที่สองกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ($IR = 0.05-1.00$) ว่ารูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทยต้องพิจารณาออกเป็นด้านๆ โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ ด้านความปลอดภัยของข้อมูล ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ ด้านการออกแบบ และด้านมาตรฐานข้อมูล

ในรอบที่สองด้านความปลอดภัยของข้อมูลกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือมีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป ต่อมาด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด 9 ข้อ ซึ่งข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือมีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป สำหรับอีกข้อคือข้อที่ 9 มีการอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งานมีค่ามัธยฐาน (Md) 4.40 ซึ่งค่ามัธยฐาน อยู่ระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มาก โดยผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นว่าระบบฐานข้อมูลถูกออกแบบมาจากแบบฟอร์มแบบบันทึกข้อมูลข้อมูลของหน่วยงานผู้ใช้งาน ซึ่งเป็นการบันทึกข้อมูลที่ทำประจำอยู่แล้วจึงอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งาน แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความคิดเห็นว่าจะต้องอบรมผู้ใช้งานเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

ด้านการออกแบบกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือมีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป และสุดท้ายด้านมาตรฐานข้อมูลกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือมีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป

ในรอบที่สามด้านความปลอดภัยของข้อมูลกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือมีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป ต่อมาต่อมาด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือมีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป ต่างกับรอบที่สอง ที่ข้อ 9 มีการอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งานมีค่ามัธยฐาน (Md) 4.40 ซึ่งข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มาก แต่ในรอบที่สาม ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด ต่อมาด้านการออกแบบกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือมีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป และด้านมาตรฐานข้อมูล

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ ข้อความนั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด คือมีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไปเช่นเดียวกัน

5.1.2 ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย

จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน ได้แสดงข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามเพื่อที่จะจัดทำแนวทางและระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน

2) มีการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลที่ใช้ในการสืบสวนติดตามคนหาย ศพนิรนามระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม เวลาญาติจะดำเนินการติดตามหาคนหายจะได้มาที่ศูนย์นี้เพียงที่เดียว

3) ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการติดตามคนหาย

4) มีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงวิธีการปฏิบัติเมื่อมีคนหายหรือพบคนนิรนาม หรือศพนิรนาม เพื่อให้การทำงานไปในทิศทางเดียวกัน

5) เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับ ข้อมูลด้านติดตามคนหาย คนนิรนาม และการพิสูจน์ศพนิรนาม แก่ประชาชน รวมถึงประชาสัมพันธ์ช่องทางติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6) ให้มีกฎหมายบังคับใช้เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาปฏิบัติ โดยครอบคลุมถึงหน่วยงานเอกชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

7) ควรมีงบประมาณสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย เพื่อการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาช่วยในการติดตามคนหายและพิสูจน์คนนิรนาม ศพนิรนาม เช่นเทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลบุคคล เทคโนโลยีการเปรียบเทียบข้อมูล เทคโนโลยีเปรียบเทียบภาพใบหน้า หรือเทคโนโลยีที่จะช่วยในการบอกตำแหน่งที่พบคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม เป็นต้น

8) เร่งผลักดันร่างนโยบาย แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการด้านคนหาย คนนิรนาม และศพ นิรนาม พ.ศ. 2562 – 2565 เพื่อช่วยแก้ปัญหา และได้วางแนวทางการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามได้ครอบคลุมในทุกด้าน ทุกมิติ ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อน ประกอบไปด้วย

8.1) การอำนวยการและปฏิบัติการ

8.2) การบูรณาการแผนและงบประมาณ

8.3) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

8.4) การติดตาม รายงาน และประเมินผลการดำเนินงาน

9) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น ปัจจุบันยังขาดระบบในการเปรียบเทียบภาพ ถ้ามีการพัฒนาโดยการนำระบบการจดจำใบหน้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของระบบฐานข้อมูลกลางๆ จะทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว มากขึ้นในการคัดกรอง เพื่อที่จะนำไปติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม

10) ควรเน้นการดำเนินงานแบบบูรณาการให้มากขึ้นและอย่างต่อเนื่อง เช่น นโยบายกำหนดตัวชี้วัดในการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อผลักดันการขับเคลื่อนงานตามแผนปฏิบัติการด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ให้สามารถบรรลุตามตัวชี้วัดและเป้าหมาย

11) พัฒนาการใช้ข้อมูลทางชีวภาพเพื่อระบุตัว (Biometrics) ในการขอรับบริการบริการภาครัฐเพื่อให้ทุกคนมีข้อมูลในระบบ และสามารถติดตามได้อย่างรวดเร็วหากมีการสูญหายหรือถูกบังคับหาย

12) ครอบครัวยุวมชน ซึ่งเป็นต้นทางของคนหาย คนนิรนาม (ที่ไม่ใช่กรณีอุ้มหาย) ควรใส่ใจดูแลกลุ่มเสี่ยง เป็นหูเป็นตาให้กัน

13) รูปแบบควรจัดตั้งเป็นลักษณะองค์กรที่มีกรรมการจากทุกฝ่ายที่มีส่วนในการดูแล คนนิรนามและศพนิรนามเสมือน หน่วยร้องทุกข์ เอกชนต้องเป็นกรรมการด้วยเมื่อเจ้าทุกข์ไปทุกหน่วยงานทราบ และมีการร่วมกันดำเนินงาน

14) แนวทางการจัดการคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ต้องมาจากนโยบายจากรัฐบาลรวมทั้งการจัดตั้งองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ร่วมงานด้านนี้โดยตรง

15) ศึกษาระบบฐานข้อมูลในต่างประเทศแล้วนำมาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย แต่ต้องอยู่ภายใต้การยอมรับของนานาชาติและมาตรฐานสากล รวมทั้งเก็บข้อมูลความต้องการของแต่ละหน่วยงาน หาข้อจำกัด และจุดกลางที่ยอมรับได้

16) มีการบูรณาการความร่วมมือ และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมส่งเสริมด้านสุขภาพ การให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุ / ผู้ป่วยในครอบครัว การส่งเสริมให้ประชาชน ให้ความสำคัญกับสถานะทางทะเบียนราษฎรของตนเอง เพื่อป้องกันการถูกสวมสิทธิ การถูกคัดชื่อออกจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐในด้านต่าง ๆ ตามสิทธิของประชาชน ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

17) รูปแบบฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ควรแบ่งลำดับชั้นการเข้าถึงข้อมูลระดับการรักษาความลับ และมีระบบป้องกันการนำข้อมูลไปใช้นอกเหนือจากภารกิจ และส่งผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

18) ควรมีการจัดสรรงบประมาณในส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจที่ต้องดำเนินการ ตลอดจนพิจารณาอัตราค่าจ้างของผู้ปฏิบัติงาน ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มของสถานการณ์ในอนาคต

19) ควรนำข้อมูลทางสถิติมาใช้ในเชิงป้องกันให้มากขึ้น

20) เพิ่มอาวูให้กับประชาชน เช่น พมจ. ความสัมพันธ์ในครอบครัว / ความรู้ในโรงเรียน / ตรวจสภาพทางจิตเวช ทั้งวัยทำงาน และวัยสูงอายุ (รวมถึงการประเมินภาวะสมองเสื่อม)

21) สนับสนุนให้มีการใช้อุปกรณ์ หรือ ระบบ Technology ในกระบวนการให้มากขึ้น เช่น

21.1) ระบบ GPS tracking ในเด็ก และ คนชรา ที่มีความเสี่ยง (หรือป้ายข้อมือ)

21.2) เครื่องมือวิเคราะห์ลายพิมพ์นิ้วมือชนิดมือถือ Portable / Pocket Finger Scan ที่link กับ AFIS หรือ ฐานข้อมูล Finger Print อื่น ที่สามารถ Identification บุคคลแบบ Real Time แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานเช่น พนักงานสอบสวน โรงพยาบาล แพทย์ชันสูตร

22) สนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือในการเก็บวัตถุพยาน (ชุดตรวจ DNA Kit) หรือห้องปฏิบัติการตรวจ DNA ในแต่ละภูมิภาค และ/หรือ ระบบการส่งต่อตัวอย่างที่ง่ายและสะดวก

23) เพิ่มคุณภาพชีวิตประชากรทั้งด้านครอบครัว สังคม ความรู้ สภาวะทางจิต และเศรษฐกิจ

24) ควรกำหนดหรือแบ่งระยะการจัดทำฐานข้อมูล เช่น 3 ระยะเพื่อพิจารณาความก้าวหน้าและมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

25) มีเป้าหมายการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามที่ชัดเจน สู้ท้าทาย Output Outcome คืออะไร

26) ควรกำหนดไว้ใน แผนแม่บทด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม เพื่อมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย และ 2) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย และการวิจัยเชิงคุณภาพเตลฟาย เพื่อหารูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านความปลอดภัยของข้อมูล
- 2) ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ
- 3) ด้านการออกแบบ
- 4) ด้านมาตรฐานข้อมูล

6.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 แต่ละหน่วยงานมีฐานข้อมูลของหน่วยงานเอง แต่พัฒนาให้ระบบสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้ ข้อมูลต่างๆหน่วยงานนำเข้าได้เอง ซึ่งรูปแบบนี้ หน่วยงานต่างๆจะต้องมีการประชุมหารือร่วมกันว่าข้อมูลใดบ้างที่จะเป็นข้อมูลสำคัญและมีความจำเป็นที่ทุกหน่วยงานจะต้องนำเข้าข้อมูลเหล่านั้นเหมือนกันทุกหน่วยงาน การเก็บข้อมูล การซักประวัติเพื่อการสัมภาษณ์ครอบครัว ต้องเป็นตามแนวทางปฏิบัติเดียวกัน แต่ละหน่วยงานต้องมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งจากแบบสอบถามผู้ปฏิบัติงานและผู้เชี่ยวชาญ ประกอบกับแบบสอบถามปัญหาอุปสรรคต่างๆพบว่า รูปแบบที่ 1 ยังไม่เหมาะสมเนื่องจากการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม ในบางหน่วยงานยังไม่ใช้ภารกิจหลักของหน่วยงานนั้น ถ้าใช้รูปแบบที่ 1 อาจทำให้ไม่มี

การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง ความสำเร็จในการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามจะประสบความสำเร็จได้ยาก นอกจากนี้ยังพบว่า รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าว มุ่งเน้นในทุกหน่วยงานได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกัน จึงอาจไม่จำเป็นที่จะต้องมีการเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพราะถ้าจะให้ระบบมีการเชื่อมโยงระหว่างกัน ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก และฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานถูกพัฒนามากจากบริษัทที่แตกต่างกัน การจะให้มีการเชื่อมต่อระบบระหว่างหน่วยงานอาจเป็นไปได้ยาก เสียเวลา และรัฐต้องลงทุนในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในการเชื่อมต่อระบบระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ฐานข้อมูลบางหน่วยงาน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการเก็บข้อมูลสำคัญอื่นๆ เช่น ข้อมูลคดี ข้อมูลผู้กระทำความผิด เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและเป็นข้อมูลความลับ ดังนั้นการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานจึงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังและให้ความสำคัญไม่ให้ข้อมูลหลุดออกไป หรือข้อมูลสูญหายได้ โดยในรูปแบบที่ 1 มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

1) การประชุมหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานผ่านคณะกรรมการภายใต้ คณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตาม คนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม หรือ ค.พ.ศ. ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น เพื่อพิจารณาแบบบันทึกข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม นอกจากนี้พิจารณาข้อมูลสำคัญใดบ้างที่จะต้องบันทึกลงในระบบฐานข้อมูลของตนเอง ซึ่งในส่วนนี้อาจจะต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติมในบางหน่วยงานที่ระบบยังไม่รองรับข้อมูลใหม่ๆ

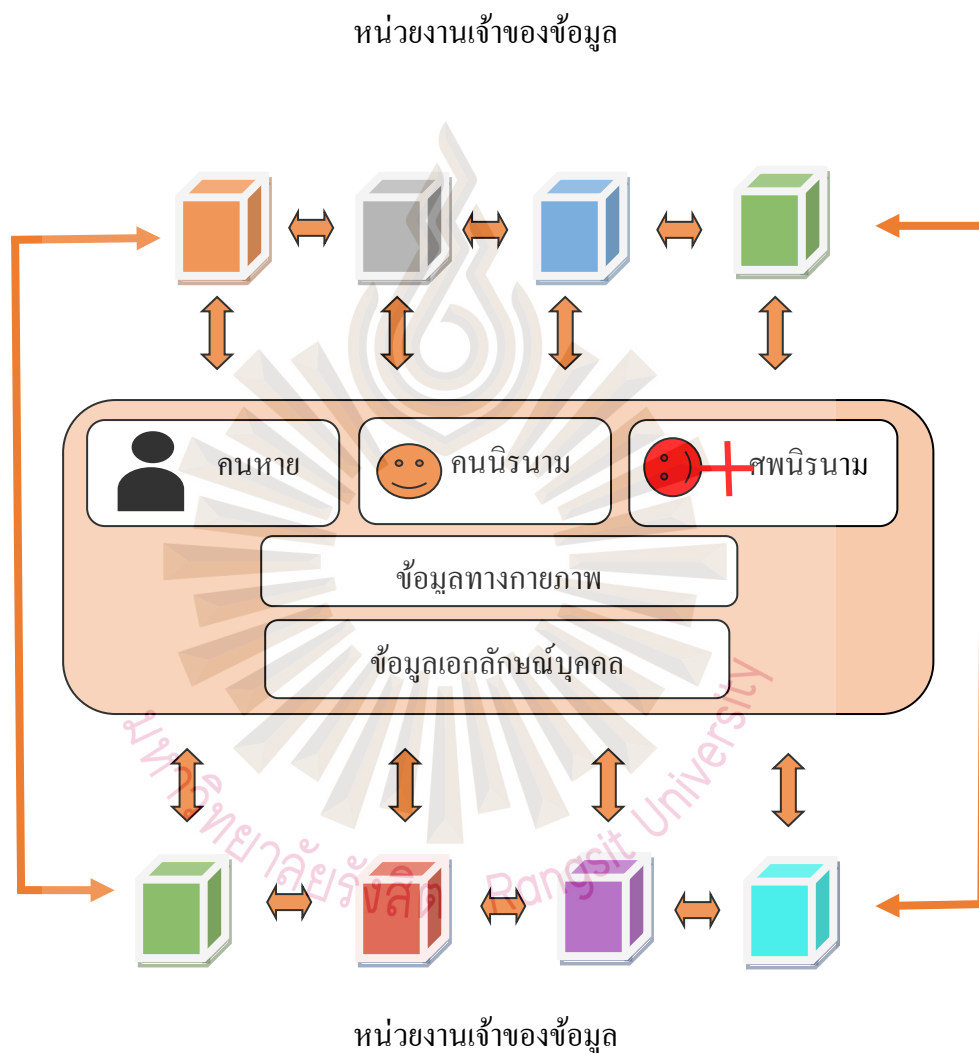
2) จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงาน เช่น การเก็บข้อมูล การซักประวัติเพื่อการสัมภาษณ์ครอบครัว การเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติได้ในแนวทางปฏิบัติเดียวกัน

3) จัดอบรมการใช้คู่มือการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงาน หรือการเป็นการอบรมเป็นแบบ e-learning ก็ได้ แล้วแต่ความสะดวกของหน่วยงาน แต่ควรจะต้องมีเจ้าหน้าที่จะละหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรื่องนี้โดยตรงรับผิดชอบ

สำหรับรูปแบบที่ 1 นี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ซึ่งเป็นไปได้ยาก เช่น ระบบฐานข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังมีข้อมูลสำคัญอื่นๆมากมาย ดังนั้นการจะเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นไปได้ยากเพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลเดิมในระบบ และแต่ละหน่วยต้องมีงบประมาณที่จะดำเนินการพัฒนาการ

เชื่อมโยง ซึ่งเป็นไปได้ยาก เนื่องจากบางหน่วยงานเรื่อง คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามอาจไม่ใช่ภารกิจหลักที่สำคัญที่สุด ดังนั้นอาจจะไม่ได้รับงบประมาณจัดสรรในเรื่องนี้

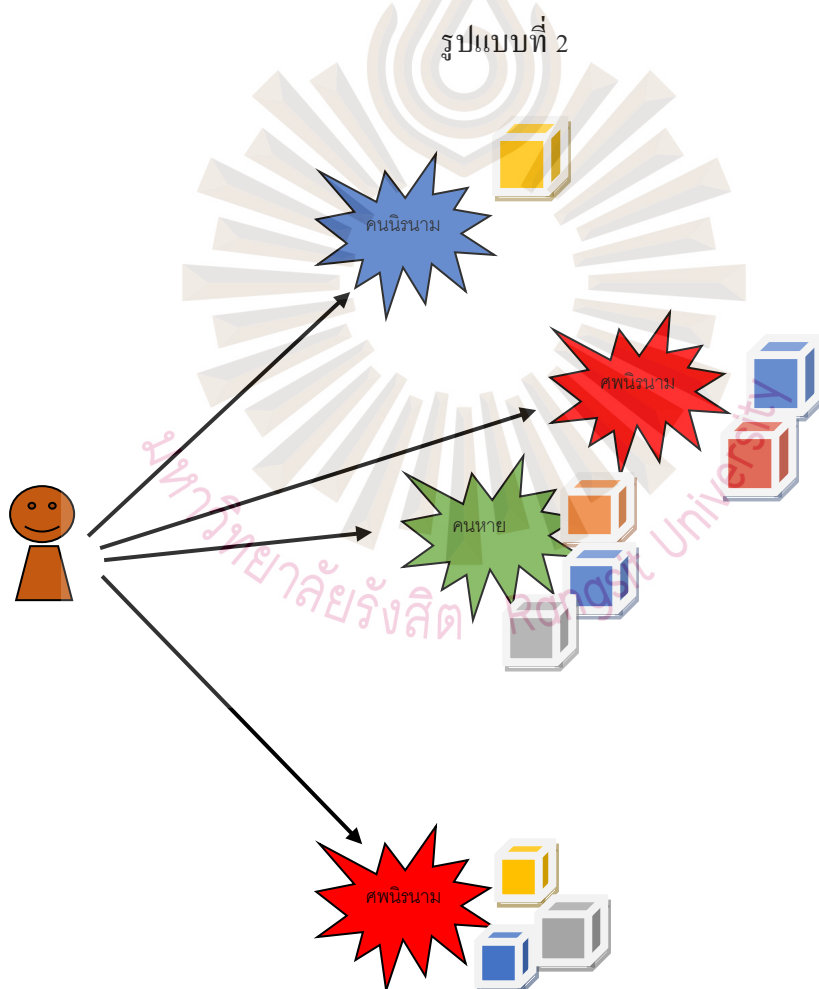
รูปแบบที่ 1

รูปที่ 6.1 รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2 แต่ละหน่วยต่างดำเนินการเอง ซึ่งเป็นแบบที่ปัจจุบันดำเนินการอยู่ จะพบว่าข้อเสียคือครอบคร้ว ญาติจะต้องติดตามคนหาย หรือตรวจสอบข้อมูลเองตามหน่วยงานต่างๆ ซึ่งทำให้เสียเวลา สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ไม่เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน และที่สำคัญอาจไม่ทันต่อเหตุการณ์ในการที่จะติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม หลายคดีที่ศพถูกชันสูตรที่หน่วยงานหนึ่ง แต่การแจ้งสาเหตุถูกแจ้งอีกหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งยากที่ข้อมูลทั้งสองแหล่ง

จะถูกนำมาตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบข้อมูลกัน นอกจากนี้การติดตามคนหายหลายคดีที่ญาติ หรือครอบครัวเป็นผู้ติดตามหาคนหายเอง หรือองค์กรภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการตามหาคนหายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากหน่วยงานรัฐไม่มีกำลังคนที่เพียงพอ และยังมีภารกิจสำคัญอื่นๆอีกมากมาย นอกจากนี้ยังพบว่า การเก็บข้อมูลและการใช้ประโยชน์ของข้อมูลของแต่ละหน่วยงานขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงานนั้นๆ ทำให้อาจจะขาดการเก็บข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้ นอกจากนี้การสร้างที่น่าเชื่อถือ ต่อผลการตรวจพิสูจน์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะทำให้ประเทศต่างๆ ยอมรับในผลการตรวจพิสูจน์ก็เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ทุกหน่วยงานควรที่จะมีการมาตรฐานการเก็บ การตรวจพิสูจน์ และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลเหมือนกัน

รูปที่ 6.2 รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3 มีฐานข้อมูลเดียวในประเทศไทย ทุกหน่วยงานใช้ร่วมกัน มีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลระบบ โดยที่การมีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบนั้นจะทำให้สามารถกำหนดนโยบาย ออกกฎ หรือระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งการกำหนดแนวทางหรือวิธีการเผยแพร่ข้อมูล/ภาพคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งจะมีความสำคัญเนื่องจากข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลบุคคลที่อาจจะกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลเหล่านั้นได้ การกำหนดวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติ ที่ถูกต้องชัดเจนจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องชัดเจน การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ก็เป็นสิ่งสำคัญเป็นการรักษาความปลอดภัยในเชิงนโยบาย หรือการใช้ระเบียบวิธีปฏิบัติ รวมทั้งการดูแลจัดการรักษาข้อมูลให้ถูกต้อง มีความสมบูรณ์พร้อมสำหรับใช้งาน และผู้ที่มีสิทธิในการใช้ข้อมูล สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ อีกทั้งป้องกันผู้ไม่มีสิทธิเข้าใช้ ทำลาย แก้ไขข้อมูล หรือขโมยข้อมูลอันจะก่อให้เกิดผลเสีย กับระบบฐานข้อมูลสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทุกท่านให้ความสำคัญในเรื่องการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เนื่องจากข้อมูลในฐานข้อมูลเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้เก็บข้อมูลต้องดูแลรักษาความลับข้อมูลเหล่านั้น ซึ่งบางข้อมูลเป็นข้อมูลที่อ่อนไหวไม่สมควรที่จะมีการเผยแพร่ไปสู่สาธารณชน ซึ่งต้องเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยของข้อมูลที่ได้มาตรฐานสากล นอกจากนี้ ในด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ พบว่าการบริหารจัดการและการประมวลผลที่ถูกต้องและรวดเร็ว สามารถนำไปใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ แก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ สามารถรายงานผลและแสดงสถิติผลการดำเนินงาน สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนและความผิดพลาดของข้อมูล มากที่สุดเนื่องจากจะเป็นการแสดงผลประสิทธิภาพของระบบและแต่ละหน่วยงานสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูล (มีการกำหนดระดับการเข้าถึงข้อมูล) ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เห็นว่าระบบนี้มีประโยชน์อย่างไร ประชาชนสามารถเข้าถึงการให้บริการภาครัฐได้อย่างทั่วถึงไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในประเทศ สำหรับมาตรฐานข้อมูล ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยทำให้การพิสูจน์บุคคลประสบความสำเร็จ ดังนั้นควรจะต้องพิจารณามาตรฐานการตรวจพิสูจน์บุคคลว่าใช้วิธีตรวจพิสูจน์วิธีใดบ้าง ซึ่งมาตรฐานการตรวจพิสูจน์บุคคลที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานสากลคือ การตรวจดีเอ็นเอ การตรวจทันตกรรม และการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ และในบางกรณีที่เป็นศพสภาพสมบูรณ์อาจใช้ลักษณะพิเศษต่างๆที่พบ เช่น รอยสัก แผลเป็นตำหนิ ฯลฯ ได้เช่นกันดังนั้นความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื่องจากว่าปัจจุบันทั้งคนหาย และศพนิรนามไม่มีเฉพาะคนไทยเท่านั้น ยังมีคนต่างชาติและเพื่อนบ้านที่พบเป็นคนหาย และศพนิรนาม ดังนั้นความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูลจึงมีความสำคัญที่สุดเพราะจะแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะตรวจพิสูจน์ที่ไหนผลการตรวจพิสูจน์จะออกมาเหมือนกัน ข้อมูลเหล่านี้สอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราจากต่างประเทศ พบว่าประเทศ

สหรัฐอเมริกา มีระบบฐานข้อมูลชื่อ NamUs เป็นระบบฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งอยู่ภายใต้หน่วยงานในสถาบันการยุติธรรมแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา NamUs ถูกพัฒนาเพื่อนำมาใช้ในการช่วยเหลือหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานทางการแพทย์ และประชาชนทั่วไป ที่จะใช้แก้ไขปัญหาคนหายและศพนิรนาม ซึ่งระบบจะสามารถเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกันได้ และเมื่อมีข้อมูลคนหายหรือข้อมูลศพนิรนามเข้ามาในระบบใหม่ ระบบจะทำการเปรียบเทียบข้อมูลอัตโนมัติ โดยระบบกำหนดให้ประชาชนทั่วไป หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานทางการแพทย์ และหน่วยอื่นต่างๆสามารถเข้าไปค้นหาและเข้าถึงข้อมูลในระบบได้ แต่ในกรณีการเข้าถึงข้อมูลดีเอ็นเอ ข้อมูลทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ เช่น นิติมานุษยวิทยา ทันตกรรม หรือนิติวิทยาศาสตร์ด้านอื่นๆ กำหนดให้เฉพาะ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานทางการแพทย์ และหน่วยงานอื่นๆตามความเหมาะสมเท่านั้น นอกจากนี้ประเทศสหราชอาณาจักร สำนักงานคนหายแห่งสหราชอาณาจักร(UK Missing Persons Bureau) ภายใต้หน่วยงาน สำนักงานอาชญากรรมแห่งชาติ จะมีฐานข้อมูลกลางแห่งชาติ ที่เก็บข้อมูลผู้สูญหายและศพที่ไม่ปรากฏหลักฐาน ระบบสามารถจับคู่เปรียบเทียบระหว่างข้อมูลระหว่างคนหาย และศพที่ไม่ปรากฏหลักฐาน ซึ่งระบบนี้ นอกจากจะตรวจสอบข้อมูลในประเทศแล้วยังสามารถตรวจสอบข้อมูลระหว่างประเทศได้

จากรูปแบบทั้ง 3 รูปแบบจะเห็นได้ว่ารูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และการทบทวนเอกสาร ตำราวิชาการจากหน่วยงานในต่างประเทศ ประกอบกับ กฎหมายระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 ต้องการให้มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม เนื่องจาก การติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนาม เป็นภารกิจที่มีหลายหน่วยงานปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับร่างแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2562-2565 ผู้วิจัยจะได้ทำเสนอรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย โดยแบ่งระยะเวลาการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ ดังนี้

รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย

ระยะที่ 1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ในระยะแรกเริ่มต้นต้องทำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งต้องดำเนินการอะไรบางอย่างนั้นหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวไม่สามารถคิดตัดสินใจได้เนื่องจากงานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามมีหลายหน่วยงานดำเนินการทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ดังนั้นเริ่มต้นควรจะต้องดำเนินการดังนี้

1) ประชุมหารือร่วมหน่วยงานต่างๆผ่านคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม หรือ ค.พ.ศ. ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น เพื่อ

รับฟังความคิดเห็นหน่วยงานต่างๆที่ปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามระดมความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แบบบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน

2) จัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามเสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานด้านนี้แบบเป็นรูปธรรม แผนแม่บทดังกล่าวจะทำให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้กำกับทิศทางการปฏิบัติให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง นอกจากนี้การเสนอของบประมาณมีความชัดเจน และแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามจะมีแผนแม่บทเป็นตัวกำกับ

3) จัดอบรมหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการใช้งานแบบบันทึกข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามเพื่อให้ทุกหน่วยงานบันทึกข้อมูลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับข้อมูลที่จะต้องนำไปใช้เพื่อการตรวจพิสูจน์ ในส่วนนี้จะดำเนินการเก็บข้อมูลความต้องการของหน่วยงานต่างๆ ปัญหาอุปสรรคที่พบเพื่อนำข้อมูลทั้งหมดไปแก้ไข

4) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบ ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ด้านมาตรฐานข้อมูล และรวมทั้งด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ ซึ่งข้อมูลต่างๆที่ถูกนำมาพัฒนาจะได้จากการประชุมหารือร่วมหน่วยงานต่างๆ และจากการจัดอบรมหน่วยงานต่างๆ

5) ศึกษาและพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบต่างๆให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน โดยกร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเป็น กฎหมายระดับที่สูงขึ้น กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านนี้อย่างชัดเจน ให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ให้กฎหมายมีผลบังคับใช้งานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งออกกฎ หรือระเบียบที่ครอบคลุมการปฏิบัติงานภาคประชาสังคม ซึ่งในส่วนนี้คาดว่าจะใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ปี

ระยะที่ 2 การนำเข้าสู่ข้อมูล

ภายหลังที่ระบบได้มีการพัฒนาเสร็จสิ้นแล้ว การติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามจะสำเร็จได้จะต้องมีข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างข้อมูลและใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ดังนั้นขั้นตอนต่อไป จะประกอบด้วย

1) อบรมการใช้งานระบบ แต่จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญพบว่าการอบรมใช้งบประมาณสูงมากถ้าต้องอบรมเจ้าหน้าที่ให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานทั่วประเทศ จะใช้เวลานานอาจไม่ทันเหตุการณ์ ประกอบกับแต่ละหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่จำกัดอาจไม่สามารถเข้ารับการอบรมได้ ดังนั้นอาจปรับวิธีการอบรมเป็นใช้วิธีการอื่นๆ เช่น จัดทำคู่มือการใช้งาน มีช่องทาง

การติดต่อเจ้าหน้าที่ดูแลระบบกรณีไม่เข้าใจการใช้งานระบบ หรือเปลี่ยนรูปแบบการอบรมเป็นแบบ e-learning

2) การบูรณาการนำเข้าข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามจากหน่วยงานต่างๆ เช่น ข้อมูลคนหายจากพนักงานสอบสวน จากศูนย์ดำรงธรรม รวมทั้งของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ คนนิรนามข้อมูลจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศพนิรนามจากกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัย และไม่สังกัดมหาวิทยาลัย สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3) พร้อมกับการนำเข้าข้อมูลควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อองค์กรภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อให้ประชาชนรับทราบและสามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว นอกจากนี้ในส่วนภาคประชาสังคมสามารถเป็นเครือข่ายช่วยหน่วยงานภาครัฐในการติดตามคนหาย และช่วยแจ้งเบาะแสข้อมูลคนนิรนามและศพนิรนามด้วย

4) ทดลองใช้งานระบบเพื่อที่จะทราบว่าระบบควรจะต้องแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาต่อยอดอะไรต่อไปบ้าง นอกจากนี้ข้อมูลต่างๆ ทั้งข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ต่อไป รวมทั้งข้อมูลยังสามารถใช้เป็นข้อมูลที่จะทำนายอนาคตเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการเกิดเหตุคนหายต่อไป ซึ่งในส่วนนี้คาดว่าจะใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ปี

ระยะที่ 3 การพัฒนาต่อยอด หรือการพัฒนาต่อไปในอนาคต

ที่ผ่านมาการใช้งานระบบร่วมกันระหว่างหน่วยงาน มีการประชุมคณะกรรมการและคณะกรรมการต่างๆจะพบว่าแนวทางการพัฒนางานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม จะต้องได้รับการผลักดันและสนับสนุนจากรัฐบาลที่จะสนับสนุนงบประมาณ เพื่อมาใช้ในการพัฒนางานด้านนี้ ซึ่งสำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอด หรือการพัฒนาต่อไปในอนาคต ของรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทยจะเน้นการนำข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ หรือความเชื่อมโยงของข้อมูล โดยในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วย

1) การพัฒนาเครือข่าย เช่นมูลนิธิ สื่อ ภาคประชาสังคม เนื่องจากปัจจุบันภาคประชาสังคมซึ่งเป็นเครือข่ายใหญ่ระดับประเทศ มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าในด้าน การติดตามคนหาย การแจ้งเบาะแสคนนิรนาม ศพนิรนาม การจัดการการฝังศพ โดยพัฒนาในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินงาน มีการติดตามประเมินผล มีการฝึกอบรมพัฒนาองค์ความรู้ มีการจัดการถ่ายทอดประสบการณ์ เป็นต้น

2) การวิจัย การพัฒนานวัตกรรม เช่นการนำ AI มาช่วยในการรวบรวมข้อมูล คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามทั่วประเทศ การแสดงพิกัดที่สูญหายเพื่อให้เครือข่ายช่วยในการ ค้นหาติดตาม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่และเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามและสามารถนำงานวิจัยมาใช้ปรับปรุงแก้ไขการ ปฏิบัติงาน รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับสามารถพัฒนาต่อออกไปในอนาคต ซึ่งในส่วนนี้คาดว่าจะใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ปี

3) การติดตามประเมินผล ผ่านที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตาม คนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม หรือ ค.พ.ศ. เพื่อให้หน่วยงานต่างๆรายงานผลการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคที่พบ เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงพัฒนาแก้ไขต่อไป

บทที่ 7

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

7.1 การอภิปรายผล

จากผลการศึกษารูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันสถานการณ์คนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม นั้นภาคประชาสังคมและสื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทสนับสนุนงานด้านนี้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ครอบครัวคนหายมีช่องทางที่จะทำให้การติดตามคนหายได้รวดเร็วมากขึ้น เช่น สื่อเข้ามามีบทบาทสำคัญในเรื่องการติดตามคนหาย ซึ่งจะทำให้รวดเร็วและคล่องตัวมากกว่าภาครัฐ และจะเป็นการกระตุ้นให้ภาครัฐให้ความสำคัญและมีมาตรการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินงานได้รวดเร็วขึ้น ประกอบกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้พ่อแม่ต้องออกไปหาทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูกที่อยู่ที่บ้าน ซึ่งเด็กอาจอยู่บ้านโดยลำพัง การเข้าถึงสื่อ social media หรือช่องทางการสื่อสารสังคมออนไลน์ได้ง่าย สะดวกขึ้น ทำให้เด็กตกเป็นเหยื่อการถูกล่อลวงได้ง่าย และมีโอกาสหายออกจากบ้านมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ปัญหาส่วนหนึ่งคือผู้สูงอายุที่ออกจากบ้านแล้วกลับบ้านไม่ถูก ถูกส่งตัวไปอยู่ตามสถานแรกรับต่างๆ

นอกจากนี้ในเรื่องกฎหมายระเบียบต่างๆ ซึ่งเดิมประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่องการดำเนินการด้านคนหาย ศพนิรนาม แต่ปัจจุบันมีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 มีการขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม ชื่อย่อ คณะกรรมการ ก.พ.ศ. โดยมีรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน ทำให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากขึ้น

สำหรับในส่วนปัญหาและอุปสรรค คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านระบบงาน และด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์/สถานที่ มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านบุคลากร

ภาพรวมของปัญหาด้านบุคลากรพบว่า ควรมีเจ้าหน้าที่เฉพาะที่ปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามโดยตรง เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีภารกิจงานประจำมีมากและสิ้นมือ การติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามให้สำเร็จจึงควรมี เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านนี้เฉพาะ เช่นการติดตามคนหาย 1 คน ต้องใช้ระยะเวลา และทีมบุคลากรหลายคนในการลงพื้นที่ ค้นหาข้อมูลและเบาะแสะต่างๆ นอกจากนี้ส่วนหนึ่งเห็นว่าการพิสูจน์ศพนิรนามซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว ยังไม่เร่งรีบ เช่นการช่วยเหลือผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอกับปริมาณงาน และปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ก็ยังคงมีปัญหาอยู่บ้างแต่ส่วนใหญ่ผู้ที่น่าจะสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้เป็นอย่างดี และสำหรับในเรื่องความรู้ในการปฏิบัติงานด้านนี้ยังไม่เป็นปัญหามากสักเท่าไร เนื่องจากมีช่องทางการขอคำแนะนำ หรือสามารถฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวได้ รวมทั้งการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ทดแทน จำนวนบุคลากรที่ขาดแคลน และการสร้างเครือข่ายภาคประชาสังคม เช่นเจ้าหน้าที่มูลนิธิควรมีการขึ้นทะเบียนเจ้าหน้าที่มูลนิธิที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อเป็นส่วนสนับสนุนให้กับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

2) ด้านงบประมาณ

สำหรับปัญหาด้านงบประมาณถือเป็นปัญหาของทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีภารกิจงานหลายด้าน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีภารกิจด้านการสืบสวนสอบสวน ปราบปราม จับกุมผู้กระทำความผิด ฯลฯ ดังนั้นในแต่ละปีจึงต้องคำนึงถึงภารกิจหลักก่อนเป็นสำคัญ และในแต่ละปี เกือบทุกหน่วยงานมีงบประมาณไม่เพียงพอ ดังนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารแต่ละหน่วยงานที่จะบริหารจัดการภารกิจนั้นๆอย่างไร สำหรับด้านงบประมาณ ถ้าให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง และจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพียงที่เดียว เพื่อรวบรวมข้อมูลและการจัดสรรงบประมาณในการปฏิบัติงานภาพรวมของประเทศ

3) ด้านระบบงาน

ด้านระบบงานควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบและเข้าถึงข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม เนื่องจากการติดตามคนหายไม่เพียงหน่วยงานรัฐเท่านั้นประชาชน หรือภาคเอกชนสามารถที่จะช่วยในการติดตามคนหาย เพราะยังใช้เวลาไม่น้อยเท่าไร โอกาสที่จะหาคนหายพบมีโอกาสมากที่สุด ดังนั้นการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าถึงข้อมูลอาจเป็นช่องทางในการ

ช่วยติดตามคนหายได้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เนื่องจากการแจ้งคนหาย และการพิสูจน์ศพนิรนาม มีหลายหน่วยงานดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบและเข้าถึงข้อมูล คนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามจะทำให้ประชาชนสามารถติดตามข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของประชาชนด้วย และควรเพิ่มช่องทางการให้บริการเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการสะดวกและง่ายขึ้น ในรูปแบบที่ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Application เป็นต้น เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงการให้บริการในรูปแบบ Mobile Application บนโทรศัพท์มือถือมากขึ้น ซึ่งจะเป็นช่องทางในประชาชน สามารถเข้าถึงการบริการที่สะดวก รวดเร็วและทันเวลา

นอกจากนี้ควรมีหน่วยงานเฉพาะที่ดำเนินการด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม เนื่องจากการติดตามคนหาย เป็นภารกิจที่ต้องใช้เวลา ใช้ทีมงานเจ้าหน้าที่จำนวนมาก ประกอบกับการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามต้องมีระบบฐานข้อมูลที่อัปเดตและเป็นปัจจุบัน มีศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ จึงควรจะต้องมีหน่วยงานเฉพาะที่จะกำกับให้งานด้านนี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และข้อมูลที่ถูกบันทึกลงบนระบบบันทึกข้อมูลสามารถนำไปใช้งานมากที่สุด เนื่องจากแบบบันทึกข้อมูลถูกพัฒนามาจากความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นข้อมูลทั้งหมดในแบบบันทึกข้อมูลจึงสามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้สูงสุด ซึ่งข้อมูลสำคัญที่จะช่วยในการพิสูจน์บุคคลคือข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล ควรมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด การใช้งานแบบบันทึกข้อมูลง่ายและสะดวกต่อการใช้งาน เนื่องจากแบบบันทึกข้อมูลต้องระบุข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนหาย เช่น ผู้แจ้ง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น การบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลของคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามที่จะต้องบันทึกรายละเอียดมากขึ้น และมีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนาม ยังมีปัญหา เช่น ล่าช้า ไม่ทันเหตุการณ์ และบางครั้งการประสานงานไม่ต่อเนื่อง ต้องใช้หนังสือราชการทำให้ล่าช้าไม่ทันเหตุการณ์ รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงานด้านนี้ยังไม่มีความชัดเจน แต่ละหน่วยปฏิบัติไม่เหมือนกัน ไม่มีระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน หรือคู่มือการปฏิบัติงาน

4) ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์/สถานที่

ควรมีสถานที่/ห้องทำงานเฉพาะในด้านนี้ เนื่องจากบางครั้งครอบครัวต้องเล่า อธิบายหรือบรรยายข้อมูลที่เป็นความลับของครอบครัว จึงควรมีสถานที่ที่มิดชิดหรือสถานที่ที่ค่อนข้างเป็นส่วนตัว รวมทั้งมีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ย แต่พบว่าหลายหน่วยงานขาดแคลนเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เช่น เครื่องตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ อุปกรณ์การเก็บลายพิมพ์

นิ้วมือ ตรวจสอบหาสารพันธุกรรม อุปกรณ์การเก็บสิ่งส่งตรวจ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ใช้สำหรับการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ถ้ามีไม่เพียงพอส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเช่นกัน

ในเรื่องแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม พบว่าการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การค้นหาข้อมูลสะดวก และรวดเร็ว โดยระบบควรจะต้องมีประสิทธิภาพและทันสมัย มีระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้สะดวกและรวดเร็ว และสามารถแก้ไขปัญหา การติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม เนื่องจากการรับแจ้งคนหาย การพิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนามเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกันหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ดังนั้นข้อมูลจึงกระจายการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามจึงประสบความสำเร็จได้โดยยากหรือเสียเวลาในการประสานงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ดังนั้นถ้าระบบสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้จะทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ในเรื่องการค้นหาข้อมูลควรจะต้องสะดวก และรวดเร็ว ระบบควรจะต้องมีประสิทธิภาพและทันสมัย การติดตามคนหายต้องกระทำด้วยความรวดเร็วยิ่งใช้เวลาน้อยมากเท่าใด โอกาสการพบตัวคนหาย หรือช่วยชีวิตก็จะมีโอกาสสูงขึ้น ดังนั้นข้อมูลในระบบจึงควรเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นข้อมูลปัจจุบัน และควรจะต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เนื่องจากข้อมูลคนหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลคนนิรนามและข้อมูลศพนิรนามเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งบางข้อมูลเป็นข้อมูลอ่อนไหว (sensitive) เช่น พฤติกรรมการสูญหาย อาจเกิดจากหนีตามกัน ถูกลักพาตัว ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้ถ้าหลุดออกไปสู่สาธารณะชนอาจทำให้เจ้าของข้อมูลเสียหายได้ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล สำหรับประชาชนควรจะสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้สะดวกและรวดเร็ว เช่นการค้นหาข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในเบื้องต้นได้จากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านระบบ การติดตามข้อมูลคดีได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องเดินทางมาสถานีตำรวจ หรือ โทรถามเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะทำให้ประชาชนประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางและสามารถทราบกระบวนการขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามจะสามารถแก้ไขปัญหา การติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามได้สำเร็จ และเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ทุกหน่วยงานสามารถใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลร่วมกัน และที่สำคัญประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการภาครัฐได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม นอกจากนี้ระบบฐานข้อมูลควรจะต้องมีมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เนื่องจากในปัจจุบันบุคคลที่สูญหาย หรือศพนิรนามไม่มีเฉพาะคนไทย ยังมีชาวต่างชาติ และเพื่อน

บ้านรอบๆประเทศไทยที่สูญหาย หรือเสียชีวิตเป็นศพนิรนาม ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นยอมรับในผลการตรวจพิสูจน์และข้อมูลในระบบที่ถูกต้องระบบฐานข้อมูลควรจะต้องมีมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับต่อนานาประเทศ และเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิมนุษยชน

สำหรับการจัดทำระบบฐานข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทหรือแสดงความคิดเห็นในการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม เนื่องจากว่าระบบดังกล่าวจะต้องเป็นระบบที่ใช้ร่วมกันทุกหน่วยงาน ดังนั้นหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบด้วย ซึ่งระบบควรจะใช้ทำงานง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเพื่อที่จะให้เจ้าหน้าที่ไม่ต้องเสียเวลาในการเข้าใช้งาน

สำหรับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความปลอดภัยของข้อมูล

ในเรื่องการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เนื่องจากข้อมูลในฐานข้อมูลเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้เก็บข้อมูลต้องดูแลรักษาความลับข้อมูลเหล่านั้น ซึ่งบางข้อมูลเป็นข้อมูลที่อ่อนไหวไม่สมควรที่จะให้สาธารณชนรับทราบ ดังนั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจึงให้ความสำคัญในเรื่องการรักษาความปลอดภัยรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งมีระบบการป้องกันการสูญหายของข้อมูล และมีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลระบบ โดยที่การมีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบนั้นจะทำให้สามารถกำหนดนโยบาย ออกกฎ หรือระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องชัดเจน นอกจากนี้การกำหนดผู้รับผิดชอบหลักของแต่ละหน่วยงานยังไม่ใช่เป็นความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน เนื่องจากบางหน่วยงานอาจมีการสลับหมุนเวียนภารกิจตามรอบระยะเวลา แต่ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการกำหนดผู้รับผิดชอบหลักยังคงมีความสำคัญเพราะจะทำให้สามารถติดตามความคืบหน้าและผลการดำเนินงานแต่ละคดีได้ สำหรับมีกระบวนการติดตามและตรวจสอบการใช้งานข้อมูลก็ยังคงมีความสำคัญเนื่องจากทำให้ผู้บริหารทราบผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชาได้ ในเรื่องกำหนดวิธีการ/แนวทางการรักษาความลับของข้อมูล รวมทั้งควรมีการกำหนดวิธีการเผยแพร่ข้อมูล/ภาพคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ก็มีความสำคัญเนื่องจากข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลบุคคลที่อาจจะกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลเหล่านั้นได้ การที่มีการกำหนดวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องชัดเจนจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถ

ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับกำหนดสิทธิการใช้งานระบบ และระบบกำหนดให้มีการพิสูจน์ตัวตนเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าใช้งาน นั้นผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าระบบดังกล่าวผู้ปฏิบัติงานจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น ที่จะสามารถมีสิทธิเข้าใช้งาน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบหลักแล้ว ดังนั้นสิ่งเหล่านี้อาจยังไม่จำเป็นมากที่สุด เนื่องระบบควรจะใช้งานสะดวกและง่ายต่อผู้เข้าใช้งาน สำหรับเรื่องควรมีการอบรมการจัดการความปลอดภัยข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามี ความสำคัญเพราะเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมแล้วจะได้ใช้ความสำคัญและระมัดระวังดูแลรักษาความปลอดภัยของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ

ระบบต้องมีการบริหารจัดการและการประมวลผลที่ถูกต้องและรวดเร็ว สามารถนำไปใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ แก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ สามารถรายงานผลและแสดงสถิติผลการดำเนินงาน สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนและความผิดพลาดของข้อมูล มากที่สุดเนื่องจากจะเป็นการแสดงประสิทธิภาพของระบบและแต่ละหน่วยงานสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูล (มีการกำหนดระดับการเข้าถึงข้อมูล) ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เห็นว่าระบบนี้มีประโยชน์อย่างไร ประชาชนสามารถเข้าถึงการให้บริการภาครัฐได้อย่างทั่วถึงไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในประเทศ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าระบบควรจะสามารถแสดงตำแหน่งหรือแผนที่เกิดเหตุเพื่อการติดตามตรวจสอบข้อมูล ในส่วนนี้จะเป็นการให้บริการขององค์กรภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการช่วยติดตามคนหาย รวมทั้งเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์คดีต่อไปในอนาคตได้ สำหรับการเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลฯ กับหน่วยงานต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นว่ารูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวมุ่งเน้นในทุกหน่วยงานใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน จึงอาจไม่จำเป็นที่จะต้องมีการเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลฯ กับหน่วยงานต่างๆ เพราะถ้าจะให้มีการเชื่อมโยงต้องใช้งบประมาณจำนวนมากและฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานถูกพัฒนามากจากบริษัทที่แตกต่างกัน การจะให้มีการเชื่อมต่อระบบระหว่างหน่วยงานอาจเป็นไปได้ยากและเสียเวลา สิ้นเปลืองงบประมาณ นอกจากนี้ในส่วนมีช่องทางในการติดต่อ/สอบถามปัญหาผ่านระบบก็มีส่วนสำคัญเพราะจะช่วยแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามได้ในเบื้องต้นแทนการเดินทางมาพบเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง และควรมีเอกสาร/คู่มือประกอบการใช้งานที่มีความชัดเจนเข้าใจง่ายด้วยเช่นกัน สำหรับในส่วนโอกาสเป็นไปได้มาก คือเรื่อง ควรมีการอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งาน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นว่าการอบรมใช้งบประมาณสูงมากถ้าต้องอบรมเจ้าหน้าที่ให้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน ใช้นานไม่ทันเหตุการณ์ ประกอบกับแต่ละหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่จำกัดอาจไม่สามารถเข้ารับการอบรมได้ ดังนั้นอาจใช้วิธีการอื่นๆ เช่น มีคู่มือการใช้งาน มีช่องทางการติดต่อ

เจ้าหน้าที่ดูแลระบบกรณีไม่เข้าใจการใช้งานระบบ หรือเปลี่ยนรูปแบบการอบรมเป็น e-learning แทน นอกจากนี้บางท่านเห็นว่าระบบฐานข้อมูลถูกออกแบบมาจากแบบฟอร์มแบบบันทึกข้อมูล ข้อมูลของหน่วยงานผู้ใช้งาน ซึ่งเป็นการบันทึกข้อมูลที่ทำประจำอยู่แล้วจึงอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งาน แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความคิดเห็นว่าจะต้องอบรมผู้ใช้งาน เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3) ด้านการออกแบบ

ข้อมูลในฐานข้อมูลควรมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน มีความรวดเร็วในการค้นหาข้อมูล การแสดงภาพ ตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานหลายระดับ การค้นหาข้อมูลตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานระบบ รวมทั้งความสะดวกในการเข้าสู่ระบบ ฐานข้อมูล นอกจากนี้ในการจัดวางรูปแบบในเว็บ ไซด์ต้องง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน ระบบ ฐานข้อมูลต้องใช้งานง่ายและผู้ใช้ไม่เสียเวลาในการเรียนรู้มากเกินไป ขนาดตัวอักษร และรูปแบบ ตัวอักษร อ่านได้ง่ายและสวยงาม โครงสร้างของเมนูควรมีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ของข้อมูลให้ เหมาะสม และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลด้านประสิทธิภาพ และประโยชน์ของระบบที่ไม่จำเป็นที่ระบบจะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

4) ด้านมาตรฐานข้อมูล

ความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูลเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากว่าปัจจุบันทั้งคนหาย และ สพนินนาม ไม่มีเฉพาะคนไทยเท่านั้น ยังมีคนต่างชาติและเพื่อนบ้านที่พบเป็นคนหาย และสพนินนาม ดังนั้นความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูลจึงมีความสำคัญที่สุดเพราะจะแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะ ตรวจพิสูจน์ที่ไหนผลการตรวจพิสูจน์จะออกมาเหมือนกัน มีการบันทึกข้อมูลทางกายภาพ และ ข้อมูลอื่นๆที่สำคัญ เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ เอกถักษณ์เฉพาะบุคคล เป็นต้น มีระบบประมวลผล/ เปรียบเทียบจับคู่มีระหว่างข้อมูลมีความถูกต้องเชื่อถือได้ สำหรับการประมวลผล/เปรียบเทียบจับ คู่มีระหว่างข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญที่จะแสดงความสามารถของระบบเนื่องจากฐานข้อมูลจะ ประกอบด้วยข้อมูล คนหาย คนนิรนามและสพนินนามซึ่งมีเนื้อหารายละเอียดและปริมาณข้อมูล จำนวนมาก ดังนั้นระบบจะต้องมีการประมวลผล และสามารถเปรียบเทียบจับคู่มีระหว่างข้อมูลคน หาย คนนิรนาม และสพนินนามได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ส่วนในเรื่องมีระบบการเก็บและ สำรองข้อมูลสำคัญ การเข้าถึงข้อมูลสำคัญ เช่นข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลรายงานผลการตรวจพิสูจน์ เฉพาะผู้ที่ได้รับสิทธิ์เท่านั้น การแก้ไขข้อมูล เช่น ผลการตรวจพิสูจน์ ฯลฯ เฉพาะผู้มีสิทธิ์เท่านั้น ถือเป็น สิ่งสำคัญเช่นกัน เนื่องจากข้อมูลบางประเภทเช่นรายงานผลการตรวจพิสูจน์ ไม่สามารถทำ

ขึ้นมาใหม่ได้ระบบควรจะต้องมีการป้องกันการสูญหายของข้อมูลคือมีการสำรองข้อมูลในระบบ ส่วนการเข้าถึงข้อมูลและการแก้ไขข้อมูลควรสามารถดำเนินการได้เฉพาะผู้มีสิทธิ์เท่านั้น เนื่องจากเป็นเคสคดีมีผลต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าถึงข้อมูลสำคัญจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดสิทธิ์เฉพาะผู้ที่มีหน้าที่เท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงและสามารถแก้ไขข้อมูลได้ สำหรับในส่วนสามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ สามารถบันทึกข้อมูลดีเอ็นเอ สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลพันธุกรรม เพราะส่วนนี้จะเป็นในส่วนการพิสูจน์บุคคล แต่เนื่องจากข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือนั้นมีฐานใหญ่ที่สุดของประเทศอยู่ที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย แล้วก็ตามก็อาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมาเก็บไว้ที่ส่วนนี้ แต่สำหรับสพนิรนาม และคนนิรนาม ยังไม่มีหน่วยงานใดจัดทำฐานข้อมูล จึงเห็นว่าควรจะมีการรวบรวมและเก็บไว้ในที่เดียวกัน ซึ่งเช่นเดียวกับฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ปัจจุบัน มีหลายหน่วยงานจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลดีเอ็นเอ เช่น สถาบันนิติเวชวิทยา สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ โรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยบางแห่ง เป็นต้น ซึ่งถ้ามีการพัฒนาในส่วนนี้อีกอาจทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ สามารถใช้วิธีการส่งข้อมูล profile ให้หน่วยงานนั้นเปรียบเทียบให้ได้ เป็นต้นและควรจะมีระบบการตรวจประเมินและติดตามตรวจสอบ แต่ควรเน้นในเรื่องการให้บริการประชาชน อย่างถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว สำหรับการตรวจประเมินและติดตามตรวจสอบอาจเป็นกระบวนการเฉพาะในส่วนที่ดูแลรับผิดชอบระบบดำเนินการ

7.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นรูปแบบที่เหมาะสม ของรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและสพนิรนามในประเทศไทย ซึ่งจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนางานด้านคนหาย คนนิรนามและสพนิรนามในอนาคต สำหรับข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัย จะขอเสนอประกอบด้วย ดังนี้

7.2.1 ควรมีการกำหนดเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของหน่วยงานเพื่อจะได้แสดงให้เห็นผลการดำเนินการและความก้าวหน้าของการพัฒนางาน อีกทั้งสามารถติดตามความคืบหน้าและมีผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม

7.2.2 กำหนดเป็นแผนโยมีการกำหนดกรอบระยะเวลา เช่น ปีแรก ปีที่ 3 และปีที่ 5 ดำเนินการอะไรบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทด้านคนหาย คนนิรนามและสพนิรนามและประกอบกับเพื่อให้การขออนุมัติจัดสรรงบประมาณเป็นไปตามแผนแม่บทดังกล่าว

7.2.3 การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต้องใช้งบประมาณสูงและใช้เวลาในการพัฒนาระบบของแต่ละหน่วยงานเพื่อให้ระบบสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้ ซึ่งอาจไม่จำเป็น ควรมีระบบเดียวที่ทุกหน่วยงานใช้ร่วมกัน

7.2.4 กำหนดข้อเสนอแนะในแผนแม่บทคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานระดับกำหนดนโยบายควรกำหนดให้มีการพัฒนางานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในรูปแบบของเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ให้ความทันสมัยพร้อมใช้งาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารให้มีความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เน้นการประชาสัมพันธ์ 2 ฝ่าย ประชาชนสามารถที่จะรับรู้และเข้าถึงข้อมูลได้ ภาครัฐและภาคประชาสังคมมีการบูรณาการความร่วมมือจะสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลในระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น ยกฐานะเบียบสำนักนายกรัฐมนตรียเป็น กฎหมายระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้กฎหมายมีผลบังคับใช้งานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด และควรกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านนี้อย่างชัดเจน มีการกำหนดเป็นแผนว่าแต่ละปีต้องดำเนินการอะไรบ้าง เช่น แผนระยะต้น ระยะกลาง ระยะปลาย เรื่องอะไรเร่งด่วนต้องดำเนินการก่อน รวมทั้งต้องมีตัวชี้วัดชัดเจน เพื่อวัดความสำเร็จของกิจกรรม หรือโครงการนั้น โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ ควรให้มีการรวมศูนย์ข้อมูลเป็นศูนย์กลางข้อมูล สำหรับการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนาม และศพนิรนาม เช่น ศูนย์ข้อมูลดีเอ็นเอ ศูนย์ข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ รวมทั้งศูนย์ข้อมูลทันตกรรม เป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ เชิงแก้ไข ควรมีการกำหนดเจ้าหน้าที่เพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม เนื่องจากคนหายในหลายๆคดีจำเป็นต้องลงพื้นที่เพื่อสืบค้นหาข้อมูล วัตถุพยานหรือเบาะแสอย่างเร่งรัด ยิ่งรวดเร็วได้มากเท่าใดการช่วยเหลือคนหายก็จะประสบความสำเร็จมากเท่านั้น หรือคนหายอาจจะกลายเป็นศพนิรนามในต่างพื้นที่การมีเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลทำให้สามารถนำข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามมาเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลได้ นอกจากนี้ในเชิงป้องกันควรมีการนำข้อมูลคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามในฐานข้อมูลมาวิเคราะห์ เช่น อายุ สาเหตุ พฤติกรรม ช่วงเวลา สถานที่ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการหาทางป้องกันการเกิดเหตุซ้ำ

3) ข้อเสนอแนะเชิงอนาคต ภาคประชาสังคมถือว่ามีความสำคัญ ทั้งในด้านการติดตามคนหาย การส่งคนนิรนามไปยังสถานคนไร้ที่พึ่ง การเป็นผู้ช่วยพนักงานสอบสวนในการขนส่งศพนิรนามเพื่อไปชันสูตร และส่งฝังศพนิรนามรวมทั้งกระบวนการฝังศพ แต่ยังคงขาดกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ประกอบกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรียว่าด้วยการสนับสนุนการ

ปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 ไม่ได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับภาคประชาสังคม ดังนั้นควรมีการศึกษา วิจัย เพื่อมีการกำหนดระเบียบ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทที่ถูกต้องชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับภาคประชาสังคมให้เป็นองค์กรที่มีความรู้และเข้มแข็งเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น อีกส่วนหนึ่งกระบวนการฝังศพซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิต่างๆ ยังมีขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติแตกต่างกัน ซึ่งควรจะมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเชิงประเมิณและมีการติดตามผลการนำรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทยในด้านการนำไปใช้งานเพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต

2) รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย อาจเหมาะสมในบริบทและสังคมในด้านต่างๆ ณ ขณะที่ทำวิจัย แต่ในอนาคตสภาพสังคมอาจเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยในด้านการพัฒนารูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหายและศพนิรนามในประเทศไทย ให้เหมาะสมกับบริบทนั้นๆ

บรรณานุกรม

- กนก อੰถาวร. (2560). การพัฒนาตัวแบบตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในสถาบันการ
พลศึกษาในประเทศไทย (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยศรีปทุม,
กรุงเทพฯ.
- กนกรัตน์ จิรสัจจานุกูล, และณัฐชนนท์ หงส์วิทธิธร. (2555). ระบบการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญด้วยการวิเคราะห์ความหมายแอบแฝงและการจัดกลุ่มข้อความ. *วารสาร
เทคโนโลยีสารสนเทศ*, 8(1), 5.
- กระทรวงยุติธรรม กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2561). *แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4
(พ.ศ. 2562-2566)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กัญญาณ อินหว่าง. (2550). *แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
ด้วยการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ (วช).
- กฤษสุวัชร ปรโยชน์พิบูลผล. (2554). *การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการ
ประชาสัมพันธ์ระดับเครือข่าย* (Master's thesis). สืบค้นจาก
http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ed_Tech/Kritsuwat_P.pdf
- คำรณ สุขบาล. (2555). อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการสาบสูญโดยถูก
บังคับ ค.ศ. 2006. *บทบัญญัติ*, 68(4), 220-236.
- จิรประภา อัครบวร, และประยูร อัครบวร. (2552). *การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย* (พิมพ์
ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบ
ราชการ.
- จิวรรณ มณีแสง, ภนิภรณ์ ธรรมโยธินกุล, วรณจรี มณีแสง, ชูขวัญ ปิ่นสากล, สมณฑา
สิทธิพงศ์สกุล, มยุรี แก้วจันทน์, กัญญาณ อินหว่าง, และพูนฤดี สุวรรณพันธ์. (2560).
รูปแบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการจัดการความเครียดของผู้สูงอายุ ในจังหวัด
ปทุมธานี. *ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10* (น.133-147).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ชาย โปธิสิตา. (2559). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชีรวัดน์ นิจนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. *วารสารราชภัฏ
สุราษฎร์ธานี*, 4(2), 73.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ฐากร ชัยสถาพร. (2560). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างเครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษา ระบบทวิภาคีเพื่อระดับคุณภาพแรงงานไทย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ณัฐชรีดา บัณฑิตเอกาญจน์. (2559). การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศของ โรงเรียน ราชดำริ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ต่วน โชะ มือกะหามะ. (2555). แนวโน้มการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาในทศวรรษ หน้าระหว่าง พ.ศ. 2555 – 2564 (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ทิตนา แจมมณี. (2560). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราธิป จันทร์แจ่ม. (2557). แอปพลิเคชันศูนย์ข้อมูลบุคคลสูญหาย (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร, กรุงเทพฯ.
- นิภัทร์ สิงห์สวัสดิ์. (2559). คุณภาพด้านการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, กรุงเทพฯ.
- บุญเชิด ชานิศาสตร์. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัย ของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี (Unpublished Doctoral dissertation). มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- ประจวบ หนูเลี้ยง, เด่น ชะเนติขัง, และนवलพรรณ วรรณสุธี. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัด การศึกษาแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดพัทลุง. วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 28(2), 240.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2556). การสร้างและบริหารเครือข่ายในยุคปัจจุบัน. สืบค้นจาก <https://www.ldi.or.th/contact-us/>
- พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (2557). การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของ ชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย (Master's thesis). สืบค้นจาก <http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2557/b185648.pdf>

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พัชริกา พิพิชเบญญา. (2558). การเปรียบเทียบระบบการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย. *วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*, 1(1), 62-70.
- พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด, และปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับ นักสาธารณสุข. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 6(2), 129-130.
- ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิษญ์. (2559). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Unpublished Doctoral dissertation). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). *สถิติและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- มารยาท โยทองยศ, และปราณี สวัสดิศรทรัพย์. (ม.ป.ป.). *การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย*. ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม. สืบค้น 20 ธันวาคม 2560, จาก <http://www.fsh.mi.th/km/wp-content/uploads/2014/04/resch.pdf>.
- มูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ. (2555). *การบังคับบุคคลให้สูญหายในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ยุทธนา ศรีเป็รื่อง. (2555). *การนำระบบสารสนเทศมาใช้จัดการด้านบัญชีของกองทุนหมู่บ้านภายในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี* (Master's thesis). สืบค้นจาก <http://www.etheses.rbru.ac.th/pdf-uploads/allfile-81-file01-2017-01-30-08-52-54.pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ.2558*. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 98 ง หน้า 1-5 ประกาศใช้ 28 เมษายน 2558.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, และอัจฉรา ชานิประศาสน์. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- วนิดา ก้องคำ. (2554). *การสร้างเครือข่ายทางสังคมคนพิการของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วรวลัญช์ โรจนพล, และจุมพล หนิมพานิช. (2561). สิทธิชุมชนในการเคลื่อนไหวเพื่อการจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง 2531-2553. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2557). การสังเคราะห์ตัวแบบเชิงทฤษฎีและการบริหารจากผลการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนากลไกความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันของคนในพื้นที่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วาโร เฟื่องสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), 3-6.
- วิชิต สุรัตน์เรืองชัย, จันทรพร พรหมมาศ, อาพันธ์ชนิต เจนจิต, และเวชฤทธิ์ อังกะนภัทรขจร. (ม.ป.ป.). รายงานการวิจัยเรื่องโครงการวิจัยและพัฒนากองส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระยะที่ 1. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิฑิตลักษณ์ จันทรชนสมบัติ, ณรงค์ กุณินเทศ, และชยภรณ์ ธนาภิบุรณ์. (2561). การพัฒนารูปแบบที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการติดตามเด็กหาย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 10(1), 159.
- วิมล จันทรแก้ว. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 (Unpublished Doctoral dissertation). มหาวิทยาลัยรังสิต. กรุงเทพฯ.
- ศูนย์เด็กหายและเด็กที่ถูกล่อลวงละเมิดนานาชาติ. (2563). โมเดลขอบข่ายงานของปัญหาเด็กหาย. สืบค้นจาก https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2017/05/Model-Missing-Children-Framework-FINAL_TH.pdf
- ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงาน, กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน. (2563). การสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงาน ผู้ตำบล หมู่บ้าน. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/lmia_th/0a416c0b816a2290b35d64bb442105cf.pdf
- สถาบันนิติวิทยาศาสตร์. (2559). การประชุมคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบในการแจ้ง การจับกุม การรวบรวม และการประสานข้อมูลเกี่ยวกับคนหายและศพนิรนาม 1/2559. กรุงเทพฯ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สถาบันนิติวิทยาศาสตร์. (2561). คำสั่งที่1/2561 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- สรัญญา จุฑานิล. (2556). *การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (Master's thesis). สืบค้นจาก <http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2556/b181852.pdf>
- ตั๋นชัย ครอบอุดม, และสุชาทิพย์ สาทพลกรัง. (2558). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรและนักศึกษาที่มีต่อระบบสารสนเทศและการให้บริการสารสนเทศ (ICT)*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานอธิการบดี, กองบริการการศึกษา. (2558). *รายงานผลการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของอาจารย์ต่อการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของห้องบรรยายสรุปนักศึกษาปริญญาตรีสาขาวิทยบริการฯ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุดาวรรณ สมใจ. (2558). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุนันทา พลโกชนัน. (2560). *รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบความร่วมมือการผลิตนักศึกษาช่างเทคนิควิศวกรรมเคมี: กรณีศึกษาการผลิตช่างเทคนิควิศวกรรมเคมี สาขาปิโตรเคมี วิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุด*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภัฏชลิ อ้นไชยะ. (2555). *รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย* (Unpublished Doctoral dissertation). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.
- สุมามาลย์ ปานคำ. (2559). *การพัฒนาวิธีการวัดฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ทฤษฎีรีฟเฟกต์ในเทคนิคเคลฟายแบบอิเล็กทรอนิกส์* (Unpublished Doctoral dissertation). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สุรินทร์ ชาญสมร. (2559). *รายงานการวิจัยเรื่องความร่วมมือในแบบเครือข่ายกับโครงการสร้างชุมชนแห่งการอยู่ร่วมกัน และ เข้าถึงได้ในอาเซียน กรณีศึกษา ชุมชนต้นแบบเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อนันต์ พันนึก. (2012). *คุยเฟื่องเรื่อง งานวิจัย: การวิจัยเชิงนโยบาย*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/148427>
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2554). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 17(1), 17-29.
- Abdoulkarim, U. (2015). The role of forensic science in criminal investigation in Rwanda. *Research Journal of Forensic Sciences*, 3(5), 1-4.
- Ali, H. Brown, N. Chiro, L. Dillinge, E. Droder, E. Hanby, J., . . . Yosafat, J. (Ed.). (2011). *Recovery and identification of the missing after disaster: Case studies, ethical guidelines and policy recommendations*. Ethics, History, and Public Policy Project Course. Retrieved from <http://www.cmu.edu/hss/ehpp/documents/2011-Recovery-and-Identification-of-the-Missing-after-Disaster.pdf>
- Association of Chief Police Officers. (2013). *Interim guidance on the management, recording and investigation of missing persons 2013*. Retrieved from <http://library.college.police.uk/docs/college-of-policing/Interim-Missing-Persons-Guidance-2013.pdf>
- Bertalanffy, L. V. (1968). *General System Theory*. New York : Braziller.
- Brown, W.B., & Moberg, D. J. (1980). *Organization Theory and Management : A Macro Approach*. New York : John Wiley and Sons.
- Congram, D. (2016). *Missing persons: Multidisciplinary perspectives on the disappeared*. Canadian: Canadian Scholars' Press Inc.
- Cosmo, S. D. (2012). *Decision support tool for mass fatality victim identification*. (Unpublished Doctoral dissertation). Washington University, USA.
- Dongen, L. V. (2013). *Missing persons and social exclusion*. (Unpublished Doctoral dissertation). University of Waterloo, Canada.
- Ehrlich, S. R. (2012). *Thailand lacks effective structure for tracking missing children*. Retrieved from <http://www.chiangraitimes.com/thailand-lacks-effective-structure-for-tracking-missing-children.html>

บรรณานุกรม (ต่อ)

- FBI. (2019). *Using Science in the Cause of Justice The Case of the Missing Alaskan*. Retrieved from https://archives.fbi.gov/archives/news/stories/2004/september/alaskan_091304
- Ferreira, L. A. Wilkon, V. Dalmo, A. Geraldo, M. Ledo, F., & Benisio, F. (2009). Missing and unidentified persons database. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 2(1), 255-257.
- Geenty, P. (2012). *Missing persons: data and analysis 2011/2012*. UK Missing Persons Bureau. UK.
- Grant, S. (2015). Migrant deaths at sea: Addressing the information deficit. *Migration Policy Practice*, 1, 9-16.
- Grant, S. (2016). Identification and Tracing of Dead and Missing Migrants. *Fatal journeys volume 2,2*, 31-64.
- Heste, P. Olivia, S., & Penny, W. (2016). Searching for missing people: Families living with ambiguous absence. *Emotion, Space and Society*, 19(2016), 66-75.
- Heurich, C. (2014). *National institute of justice national missing and unidentified persons system (NamUs) policy manual*. Version 1.0. USA.
- Hofmeister, U. Martin, S. Villalobos, C. Padilla, J., & Finegan, O. (2017). The ICRC AM/PM Database: Challenges in forensic data management in the humanitarian sphere. *Forensic Sci Int*, 279, 1-7.
- International Committee of the Red Cross - Advisory Service on International Humanitarian Law. (2009). *Guiding principles/model law on the missing*. Switzerland: Author.
- International Committee of the Red Cross. (2014). Missing persons must not be forgotten. *ICRC News Release*. Retrieved from <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/news-release/2014/08-28-day-disappeared-missing.htm.1>
- International Committee of the Red Cross. (2014). *The ante-mortem / post-mortem database: An information management application for forensic data*. Ref. 4155. Switzerland: Author.
- International Committee of the Red Cross - Advisory Service on International Humanitarian Law. (2015). *Missing person and their families*. Switzerland: Author.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- IOM Global Migration data analysis center. (n.d.). *Missing Migrants Project*. Retrieved from <https://missingmigrants.iom.int/about>
- Keeve, J. P. (1988). Model and Model Building Educational Research .*Educational research methodology and measurement: An international Handbook* (2nd ed.). Oxford: Pergamon Press.
- Kovras, L., & Robins, S. (2016). Death as the border: Managing missing migrants and unidentified bodies at the EU's Mediterranean frontier. *Political Geography Journal*, 55(2016), 40–49.
- Kumar, A. Harish, D. Singh, A., & Kumar, G. S. (2014). Review research paper unknown dead bodies: Problems and solutions. *J Indian Acad Forensic Med*. 36 (1).
- Macmillan, T. T. (1971). *The Delphi Technique*. Paper Presented at The Annual Meeting of the California Junior Collrges Associations Committee on Research and Development. Ca:Monterey.
- Maurer, C. D. (2016). Missing persons and unidentified remains: Opportunities may exist to share information more efficiently. In *Report to congressional committees* (GAO-16-515). Washington, DC: U.S. Government Accountability Office. (50 ILCS 722/) *Missing Persons Identification Act. (2007)*. USA: Illinois General Assembly.
- Mugiyanto, S. (2015). The situation of enforced disappearances in Asia and the work of AFAD. In G. Ed, & D. M. Aileen (Eds.), *From grief to courage: best practices in advocating legislation against enforced disappearances* (pp.15). Philippines: Asian Federation Against Involuntary Disappearances (AFAD).
- National Crime Agency. (2014). *Identification process-good practice. Procedural advice for police officers and staff involved in the identification process following the discovery of unidentified bodies/remains*. UK Missing Persons Bureau. UK: Author.
- National Crime Agency. (2014). *Missing from Care - A multi-agency approach to protecting vulnerable adults a national framework for police and care providers*. UK: Author.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- National Institute of Justice. (2010). *NamUs national missing and unidentified persons system, A guide for users of the national missing and unidentified persons system . Academy draft 2.0*. USA: Occupational Research and Assessment, Inc.
- National Missing Person Unit. (2015). *Missing persons investigation standard operating procedure*. Ver. 5. Police Scotland Keeping people safe.
- National Policing Improvement Agency. (2009). *Collection of missing persons data: A code of practice for the police service on collecting and sharing data on missing persons with public Authorities*. UK: Author.
- Smith, R. H. and Others. (1980). *Measurement : Making Organization Perform*. New York : Macmillan
- The National Institute of Justice. (2020). *NamUs*. Retrieved from <https://www.namus.gov/About>
- Vo, Q. T. (2015). *6000 Cases of missing and absent persons: patterns of crime harm And priorities for resource allocation*. (Unpublished Master's thesis). Wolfson College, England.

ตารางผู้เชี่ยวชาญ

ลำดับที่	ตำแหน่ง	ผู้เชี่ยวชาญ(ด้าน)
1	ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	คนหาย
2	ผู้บริหารสถาบันนิติวิทยาศาสตร์	คนหาย
3	ผู้บริหารกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	คนนิรนาม
4	ผู้บริหารกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	คนนิรนาม
5	สมาชิกวุฒิสภา	ศพนิรนาม
6	ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	ศพนิรนาม
7	ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์	คนหาย
8	ผู้ปฏิบัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น	คนหาย
9	ผู้ปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	คนหาย
10	ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์	คนหาย
11	ผู้ปฏิบัติกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	คนนิรนาม
12	ผู้ปฏิบัติกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	คนนิรนาม
13	ผู้ปฏิบัติสถาบันนิติวิทยาศาสตร์	คนนิรนาม
14	นักนิติมานุษยวิทยา	ศพนิรนาม
15	ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข	ศพนิรนาม
16	ผู้ปฏิบัติมูลนิธิสว่างอริยะธรรมสถาน จ. นครนายก	ศพนิรนาม
17	ผู้ปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุข	ศพนิรนาม

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (รอบที่ 1)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อที่ 2 ท่านคิดว่าประเทศไทย ควรมีแนวทางการจัดการเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม
อย่างไรบ้าง

ข้อคิดเห็น.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (รอบที่ 2)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (รอบที่ 2)

เรื่อง รูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย
 ชื่อผู้วิจัย ร้อยตำรวจเอกหญิงรัชดาภรณ์ มรม่วง
 สถาบัน ภาควิชา อาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม สถาบันอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

คำชี้แจง

แบบสอบถามรอบที่ 2 นี้เป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นที่ตรงกับท่านมากที่สุด แล้วประเมินค่าข้อความที่เกี่ยวกับปัจจัยการจัดทำรูปแบบการจัดทำฐานข้อมูลคนหาย และศพนิรนามในประเทศไทย โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย (/) ลง ในช่อง “เห็นด้วยกับข้อความ” ซึ่งมีความหมายตัวเลขคะแนนดังต่อไปนี้

5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วยกับข้อความ				
		5	4	3	2	1
ด้านความปลอดภัยของข้อมูล						
1	กำหนดสิทธิการใช้งานระบบ					
2	ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่ได้มาตรฐานสากล					
3	กำหนดผู้รับผิดชอบหลักของแต่ละหน่วยงาน					
4	กำหนดวิธีการเผยแพร่ข้อมูล/ภาพคนหายคนนิรนามและศพนิรนาม					
5	กำหนดวิธีการ/แนวทางการรักษาความลับของข้อมูล					
6	ระบบกำหนดให้มีการพิสูจน์ตัวตนเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าใช้งาน					

7	มีกระบวนการติดตามและตรวจสอบการใช้งานข้อมูล					
8	มีระบบการป้องกันการสูญหายของข้อมูล					
9	มีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลระบบ					
10	อบรมการจัดการความปลอดภัยข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง					
ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วยกับข้อความ				
		5	4	3	2	1
ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ						
1	การเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลฯ กับหน่วยงานต่างๆ					
2	มีช่องทางในการติดต่อ/สอบถามปัญหาผ่านระบบ					
3	มีเอกสาร/คู่มือประกอบการใช้งานที่มีความชัดเจนเข้าใจง่าย					
4	ระบบต้องมีการบริหารจัดการและการประมวลผลที่ถูกต้องและรวดเร็ว					
5	สามารถนำไปใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ แก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ					
6	สามารถรายงานผลและแสดงสถิติผลการดำเนินงาน					
7	สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนและความผิดพลาดของข้อมูล					
8	สามารถแสดงตำแหน่งหรือแผนที่เกิดเหตุเพื่อการติดตามตรวจสอบข้อมูล					
9	มีการอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งาน					
10	ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูล (มีการกำหนดระดับการเข้าถึงข้อมูล)					

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วยกับข้อความ				
ด้านการออกแบบ						
1	ข้อมูลมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน					
2	การจัดวางรูปแบบในเว็บไซต์ง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน					
3	ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษร อ่านได้ง่ายและสวยงาม					
4	ความเร็วในการค้นหา การแสดงภาพ ตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ					
5	โครงสร้างของเมนูควรมีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ของข้อมูลให้เหมาะสม					
6	สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานหลายระดับ					
7	การค้นหาข้อมูลตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานระบบ					
8	ความสะดวกในการเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล					
9	ระบบฐานข้อมูลใช้งานง่ายและผู้ใช้ไม่เสียเวลาในการเรียนรู้มากเกินไป					
10	สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน					
ด้านมาตรฐานข้อมูล						
1	ความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูล					
2	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ					
3	สามารถบันทึกข้อมูลดีเอ็นเอ					
4	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลพันธุกรรม					
5	มีการบันทึกข้อมูลทางกายภาพ และข้อมูลอื่นๆที่สำคัญ เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ เอกถัักษณ์เฉพาะบุคคล เป็นต้น					
6	ระบบประมวลผล/เปรียบเทียบจับคู่มือระหว่างข้อมูลมีความถูกต้องเชื่อถือได้					

7	มีระบบการตรวจประเมินและติดตามตรวจสอบ					
8	มีระบบการเก็บและสำรองข้อมูลสำคัญ					
9	การเข้าถึงข้อมูลสำคัญ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลรายงานผลการตรวจพิสูจน์ เฉพาะผู้ที่ได้รับสิทธิ์เท่านั้น					
10	การแก้ไขข้อมูล เช่น ผลการตรวจพิสูจน์ ฯลฯ เฉพาะผู้มีสิทธิ์เท่านั้น					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

ผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 1 แสดงการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยของข้อมูล

ข้อที่	ข้อความ	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
		อันดับคะแนน					อันดับคะแนน				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	กำหนดสิทธิการใช้งานระบบ				3	14				2	15
2	ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่ได้มาตรฐานสากล					17					17
3	กำหนดผู้รับผิดชอบหลักของแต่ละหน่วยงาน				1	16				1	16
4	กำหนดวิธีการเผยแพร่ข้อมูล/ภาพคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม				2	15				1	16
5	กำหนดวิธีการ/แนวทางการรักษาความลับของข้อมูล				1	16					17
6	ระบบกำหนดให้มีการพิสูจน์ตัวตนเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าใช้งาน				3	14				2	15
7	มีกระบวนการติดตามและตรวจสอบการใช้งานข้อมูล				2	15				1	16
8	มีระบบการป้องกันการสูญหายของข้อมูล					17					17
9	มีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลระบบ					17					17
10	อบรมการจัดการความปลอดภัยข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง				3	14					17

ตารางที่ 2 แสดงการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ

ข้อที่	ข้อความ	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
		อันดับคะแนน					อันดับคะแนน				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	การเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลฯ กับหน่วยงานต่างๆ			2	1	14			2	1	14
2	มีช่องทางในการติดต่อ/สอบถามปัญหาผ่านระบบ					17					17
3	มีเอกสาร/คู่มือประกอบการใช้งานที่มีความชัดเจนเข้าใจง่าย				4	13				1	16
4	ระบบต้องมีการบริหารจัดการและการประมวลผลที่ถูกต้องและรวดเร็ว					17					17
5	สามารถนำไปใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ แก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ					17					17
6	สามารถรายงานผลและแสดงสถิติผลการดำเนินงาน					17					17
7	สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนและความผิดพลาดของข้อมูล					17					17
8	สามารถแสดงตำแหน่งหรือแผนที่เกิดเหตุเพื่อการติดตามตรวจสอบข้อมูล				1	16				1	16
9	มีการอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งาน			4	5	8			2	1	14
10	ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูล (มีการกำหนดระดับการเข้าถึงข้อมูล)					17					17

ตารางที่ 3 แสดงการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ข้อที่	ข้อความ	รอบที่ 2					รอบที่ 3					
		อันดับคะแนน					อันดับคะแนน					
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	ข้อมูลมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน					17						17
2	การจัดวางรูปแบบในเว็บไซต์ง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน				2	15						17
3	ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษรอ่านได้ง่ายและสวยงาม				3	14					3	14
4	ความเร็วในการค้นหา การแสดงภาพตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ					17						17
5	โครงสร้างของเมนูควรมีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ของข้อมูลให้เหมาะสม				4	13					3	14
6	สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานหลายระดับ					17						17
7	การค้นหาข้อมูลตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานระบบ					17						17
8	ความสะดวกในการเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล					17						17
9	ระบบฐานข้อมูลใช้งานง่ายและผู้ใช้ไม่เสียเวลาในการเรียนรู้มากเกินไป				2	15						17
10	สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน			2	1	14				2	1	14

ตารางที่ 4 แสดงการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานข้อมูล

ข้อที่	ข้อความ	รอบที่ 2					รอบที่ 3					
		อันดับคะแนน					อันดับคะแนน					
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	ความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูล					17						17
2	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ				1	16						17
3	สามารถบันทึกข้อมูลดีเอ็นเอ			2	1	14						17
4	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลทันตกรรม				3	14					2	15
5	มีการบันทึกข้อมูลทางกายภาพ และข้อมูลอื่นๆที่สำคัญ เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ เอกลักษณ์เฉพาะบุคคล เป็นต้น					17						17
6	ระบบประมวลผล/เปรียบเทียบจับคู่มีระหว่างข้อมูลมีความถูกต้อง เชื่อถือได้					17						17
7	มีระบบการตรวจประเมินและติดตามตรวจสอบ				4	13					3	14
8	มีระบบการเก็บและสำรองข้อมูลสำคัญ					17						17
9	การเข้าถึงข้อมูลสำคัญ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลรายงานผลการตรวจพิสูจน์ เฉพาะผู้ที่ได้รับสิทธิ์เท่านั้น					17						17
10	การแก้ไขข้อมูล เช่น ผลการตรวจพิสูจน์ ฯลฯ เฉพาะผู้มีสิทธิ์เท่านั้น					17						17

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 2

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 2 ด้านความปลอดภัยของข้อมูล

ข้อที่	ข้อความ	มัช ฐาน	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง Mo กับ Md	Q3- Q1	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์
1	กำหนดสิทธิการใช้งานระบบ	4.89	4.94	0.05	5.20-4.92	0.28
2	ระบบการรักษาความปลอดภัยของ ข้อมูลที่ได้มาตรฐานสากล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
3	กำหนดผู้รับผิดชอบหลักของแต่ละ หน่วยงาน	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
4	กำหนดวิธีการเผยแพร่ข้อมูล/ภาพ คนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม	4.93	4.96	0.03	5.22-4.65	0.57
5	กำหนดวิธีการ/แนวทางการรักษา ความลับของข้อมูล	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
6	ระบบกำหนดให้มีการพิสูจน์ตัวตน เจ้าหน้าที่ก่อนเข้าใช้งาน	4.89	4.94	0.05	5.20-4.92	0.28
7	มีกระบวนการติดตามและ ตรวจสอบการใช้งานข้อมูล	4.93	4.96	0.03	5.22-4.65	0.57
8	มีระบบการป้องกันการสูญหายของ ข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
9	มีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบ ดูแลระบบ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
10	อบรมการจัดการความปลอดภัย ข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	4.85	4.91	0.06	5.17-4.56	0.61

ตารางที่ 6 สรุปผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 2 ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ

ข้อที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่าง Mo กับ Md	Q3- Q1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1	การเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลฯ กับหน่วยงานต่างๆ	4.89	4.98	0.09	5.20-4.59	0.61
2	มีช่องทางในการติดต่อ/สอบถามปัญหาผ่านระบบ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
3	มีเอกสาร/คู่มือประกอบการใช้งานที่มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.85	4.89	0.13	5.17-4.56	0.61
4	ระบบต้องมีการบริหารจัดการและการประมวลผลที่ถูกต้องและรวดเร็ว	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
5	สามารถนำไปใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ แก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
6	สามารถรายงานผลและแสดงสถิติผลการดำเนินงาน	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
7	สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนและความผิดพลาดของข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
8	สามารถแสดงตำแหน่งหรือแผนที่เกิดเหตุเพื่อการติดตามตรวจสอบข้อมูล	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
9	มีการอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งาน	4.40	4.77	0.37	4.97-3.56	1.41
10	ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูล (มีการกำหนดระดับการเข้าถึงข้อมูล)	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50

ตารางที่ 7 สรุปผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 2 ด้านการออกแบบ

ข้อที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่าง Mo กับ Md	Q3- Q1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1	ข้อมูลมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
2	การจัดวางรูปแบบในเว็บไซต์ง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน	4.93	4.96	0.03	5.22-4.65	0.57
3	ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษรอ่านได้ง่ายและสวยงาม	4.89	4.94	0.05	5.20-4.92	0.28
4	ความเร็วในการค้นหา การแสดงภาพตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
5	โครงสร้างของเมนูควรมีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ของข้อมูลให้เหมาะสม	4.85	4.91	0.06	5.17-4.56	0.61
6	สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานหลายระดับ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
7	การค้นหาข้อมูลตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานระบบ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
8	ความสะดวกในการเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
9	ระบบฐานข้อมูลใช้งานง่ายและผู้ใช้ไม่เสียเวลาในการเรียนรู้มากเกินไป	4.93	4.96	0.03	5.22-4.65	0.57
10	สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน	4.89	4.98	0.09	5.20-4.59	0.61

ตารางที่ 8 สรุปผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 2 ด้านมาตรฐานข้อมูล

ข้อที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่าง Mo กับ Md	Q3- Q1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1	ความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
2	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
3	สามารถบันทึกข้อมูลดีเอ็นเอ	4.89	4.98	0.09	5.20-4.59	0.61
4	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลทันตกรรม	4.85	4.91	0.06	5.17-4.56	0.61
5	มีการบันทึกข้อมูลทางกายภาพ และข้อมูลอื่นๆที่สำคัญ เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ เอกอัครกษณ์เฉพาะบุคคล เป็นต้น	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
6	ระบบประมวลผล/เปรียบเทียบจับคู่มือระหว่างข้อมูลมีความถูกต้องเชื่อถือได้	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
7	มีระบบการตรวจประเมินและติดตามตรวจสอบ	4.85	4.91	0.06	5.17-4.56	0.61
8	มีระบบการเก็บและสำรองข้อมูลสำคัญ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
9	การเข้าถึงข้อมูลสำคัญ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลรายงานผลการตรวจพิสูจน์ เฉพาะผู้ที่ได้รับสิทธิ์เท่านั้น	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
10	การแก้ไขข้อมูล เช่น ผลการตรวจพิสูจน์ ฯลฯ เฉพาะผู้มีสิทธิ์เท่านั้น	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50

ภาคผนวก ฉ

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 3

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ตารางที่ 9 สรุปผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 3 ด้านความปลอดภัยของข้อมูล

ข้อที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่าง Mo กับ Md	Q3- Q1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1	กำหนดสิทธิการใช้งานระบบ	4.93	4.96	0.03	5.22-4.65	0.57
2	ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่ได้มาตรฐานสากล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
3	กำหนดผู้รับผิดชอบหลักของแต่ละหน่วยงาน	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
4	กำหนดวิธีการเผยแพร่ข้อมูล/ภาพคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
5	กำหนดวิธีการ/แนวทางการรักษาความลับของข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
6	ระบบกำหนดให้มีการพิสูจน์ตัวตนเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าใช้งาน	4.93	4.96	0.03	5.22-4.65	0.57
7	มีกระบวนการติดตามและตรวจสอบการใช้งานข้อมูล	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
8	มีระบบการป้องกันการสูญหายของข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
9	มีหน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลระบบ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
10	อบรมการจัดการความปลอดภัยข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50

ตารางที่ 10 สรุปผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 3 ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์
ของระบบ

ข้อที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่าง Mo กับ Md	Q3- Q1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1	การเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลฯ กับหน่วยงานต่างๆ	4.89	4.98	0.09	5.20-4.59	0.61
2	มีช่องทางในการติดต่อ/สอบถามปัญหาผ่านระบบ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
3	มีเอกสาร/คู่มือประกอบการใช้งานที่มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
4	ระบบต้องมีการบริหารจัดการและการประมวลผลที่ถูกต้องและรวดเร็ว	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
5	สามารถนำไปใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ แก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
6	สามารถรายงานผลและแสดงสถิติผลการดำเนินงาน	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
7	สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนและความผิดพลาดของข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
8	สามารถแสดงตำแหน่งหรือแผนที่เกิดเหตุเพื่อการติดตามตรวจสอบข้อมูล	4.97	4.98	0.01	5.23-4.70	0.53
9	มีการอบรมผู้ใช้งานระบบก่อนการใช้งาน	4.89	4.98	0.09	5.20-4.59	0.61
10	ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูล (มีการกำหนดระดับการเข้าถึงข้อมูล)	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50

ตารางที่ 11 สรุปผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 3 ด้านการออกแบบ

ข้อที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่าง Mo กับ Md	Q3- Q1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1	ข้อมูลมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
2	การจัดวางรูปแบบในเว็บไซต์ง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
3	ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษรอ่านได้ง่ายและสวยงาม	4.89	4.94	0.05	5.20-4.92	0.28
4	ความเร็วในการค้นหา การแสดงภาพตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
5	โครงสร้างของเมนูควรมีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ของข้อมูลให้เหมาะสม	4.89	4.94	0.05	5.20-4.92	0.28
6	สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานหลายระดับ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
7	การค้นหาข้อมูลตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานระบบ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
8	ความสะดวกในการเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
9	ระบบฐานข้อมูลใช้งานง่ายและผู้ใช้ไม่เสียเวลาในการเรียนรู้มากเกินไป	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
10	สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน	4.89	4.98	0.09	5.20-4.59	0.61

ตารางที่ 12 สรุปผลการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถามรอบที่ 3 ด้านมาตรฐานข้อมูล

ข้อที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่าง Mo กับ Md	Q3- Q1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1	ความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูล	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
2	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
3	สามารถบันทึกข้อมูลดีเอ็นเอ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
4	สามารถเก็บ/บันทึกข้อมูลทันตกรรม	4.93	4.96	0.03	5.22-4.65	0.57
5	มีการบันทึกข้อมูลทางกายภาพ และข้อมูลอื่นๆที่สำคัญ เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ เอกอัครกษณ์เฉพาะบุคคล เป็นต้น	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
6	ระบบประมวลผล/เปรียบเทียบจับคู่มือระหว่างข้อมูลมีความถูกต้องเชื่อถือได้	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
7	มีระบบการตรวจประเมินและติดตามตรวจสอบ	4.85	4.91	0.06	5.17-4.56	0.61
8	มีระบบการเก็บและสำรองข้อมูลสำคัญ	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
9	การเข้าถึงข้อมูลสำคัญ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลรายงานผลการตรวจพิสูจน์ เฉพาะผู้ที่ได้รับสิทธิ์เท่านั้น	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50
10	การแก้ไขข้อมูล เช่น ผลการตรวจพิสูจน์ ฯลฯ เฉพาะผู้มีสิทธิ์เท่านั้น	5.00	5	0.00	5.25-4.75	0.50

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	ร.ต.อ.หญิงรัชดาภรณ์ มรม่วง
วัน เดือน ปีเกิด	28 กุมภาพันธ์ 2512
สถานที่เกิด	จังหวัดอุดรดิตถ์ ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเคมี, 2535 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, 2542 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม, 2552
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	27/179 หมู่บ้านฉัฐชากรีนวิลล์ ซอย กันตนา ถนน กาญจนภิเษก อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี รหัสไปรษณีย์ 11140
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม